

Bevezető / Foreword **FÜLEKY ZSOLT** 2. oldal/Page 2

Herczeg Ágnes – A táj archetípusának kutatója,
életre keltője – A teremtés és az alkotás harmonikus
egységének érzékelése és újraalkotása / *Researcher
and animator of the archetype of the landscape
– Perception and recreation of the harmonic unity of
divine and human creation* **SÓLYOM BARBARA**
4. oldal/Page 4

A kerttől a szabadtérig – Betekintés Jámbor Imre
tájépítész professzor munkásságába / *From the garden
to the open space – An insight into the work of the
Mócsényi Mihály Award-winning landscape architect,
Professor Imre Jámbor* **FEKETE ALBERT**
20. oldal/Page 20

A hegyek tanúja – Gondolatok és emlékek Lapos József
(1948–) Mócsényi Mihály-díjas tájépítésről /
*A guardian of the hills – Thoughts and Memories
on Dr. József Lapos (1948–), Mócsényi Mihály Prize Winner
Landscape Architect* **DÖMÖTÖR TAMÁS**
34. oldal/Page 34

Csemez Attila – A látvány köztulajdon – A táj-
értékeléstől a digitális tájtervezésig / *Attila Csemez
– The view is public property – From landscape
assessment to digital landscape planning*
SALLAY ÁGNES, KOLLÁNYI LÁSZLÓ
48. oldal/Page 48

MATE

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
H-1118 Budapest, Villányi út 35-43.
Telefon: +36 1 305 7288
E-mail: tajepiteszet@uni-mate.hu
Web: <https://tajk.szie.hu/en/4d-scientific-journal>

4D/64

Bevezető / Foreword **FÜLEKY ZSOLT** 2. oldal/Page 2

Herczeg Ágnes – A táj archetípusának kutatója, életre keltője – A teremtés és az alkotás harmonikus egységének érzékelése és újraalkotása / *Researcher and animator of the archetype of the landscape – Perception and recreation of the harmonic unity of divine and human creation* **SÓLYOM BARBARA**

4. oldal/Page 4

A kerttől a szabadtérig – Betekintés Jámbor Imre tájépítész professzor munkásságába / *From the garden to the open space – An insight into the work of the Mőcsényi Mihály Award-winning landscape architect, Professor Imre Jámbor* **FEKETE ALBERT**

20. oldal/Page 20

A hegyek tanúja – Gondolatok és emlékek Laposa József (1948–) Mőcsényi Mihály-díjas tájépítésről / *A guardian of the hills – Thoughts and Memories on Dr. József Laposa (1948–), Mőcsényi Mihály Prize Winner Landscape Architect* **DÖMÖTÖR TAMÁS**

34. oldal/Page 34

Csemez Attila – A látvány köztulajdon – A táj-értékeléstől a digitális tájtervezésig / *Attila Csemez – The view is public property – From landscape assessment to digital landscape planning*

SALLAY ÁGNES, KOLLÁNYI LÁSZLÓ

48. oldal/Page 48

BEVEZETŐ

FOREWORD

FÜLEKY ZSOLT

Felemelő és megtisztelő érzés, hogy Mócsényi Mihály professzorral rövid, de baráti kapcsolatot volt szerencsém kialakítani még 2014-2017 között, építészeti, építésügyi és örökségvédelmi helyettes államtitkársági megbízatásom kezdetén. Békét sugárzó, megnyerő személye, tudása és a hozzá párosuló nyitottsága inspiratív volt számomra. Nekem Ő a tájépítészet Kós Károlya. Az, aki komplex és összetett helyzeteket végtelen egyszerű képletekkel tudott leírni, problémák és feladatok esetén pedig a megoldás irányába lendíteni. Az építésigazgatás nagy reformja idején számos bölcs tanácsával segítette a végső döntéseink meghozatalát és stratégiai irányok felvázolását.

A táj és a tájépítészet mindig közel állt hozzám. Részen edesapám révén, aki a „Táj változásai a Kárpát-medencében” című konferenciasorozatot az első tizenegy alkalommal szervezte és azok tudományos eredményeit szerkesztette, részben az Építész Karon, az építészeti, építészettörténeti, tájépítészeti és tájtörténeti tanulmányaim során.

Az utóbbi két évtizedben a tájépítészet ugrásszerű fejlődésnek indult, ismertsége és elismertsége világszerte jelentősen megnőtt. Hazánk visszakapcsolódása a nyugati kultúrába is ebben az időszakban vált teljessé, a rendszer-váltást követően. A tájépítészet iránti igény növekedésével egyre több projektben bizonyíthattak a szakemberek, és lehetőségük nyílt arra is, hogy megméressék magukat hazai és nemzetközi közegben a szélesebb szakma és a társadalom előtt.

A hazai építész társadalomban is egy lassú, de jóleső nyitás indult meg a tájépítészet irányába. E két szakterület közelítését egynáshoz magam is igyekeztem minden tőlem telhető eszközzel segíteni.

Először 2015-ben érett meg a helyzet arra, hogy a szakmai díjak és elismerések területén előre lépünk, amikor letisztáztuk az Ybl-díjat és újraalapítottuk a Pro Architectura-díjat. Előbbi életműdíjként definiáltuk, míg az utóbbit kiemelkedő alkotásokért, oktatói tevékenységért, szakipari minőségért, azaz az épített környezet magas fokú alakításáért járó elismerésként. A bíráló bizottsági zsűrizések folyamán szembesültünk azzal, hogy a tájépítészeti életmű elismerése sürgető megoldást igényel. Nem

volt kétséges, hogy a tájépítészeti alkotások ugyanúgy befolyásolják és meghatározzák a minőségi környezetet, mint az épületek, és nem a minőség hiánya okozott gondot, hanem az eltérő nyelv és eszközkészlet, amely megnehezítette az összevetést még azonos szemlélet, igényesség esetén is. Az eddigi Ybl-díjas tájépítészek (Andor Anikó, Török Péter) erősen architektonikus projektjei is azt igazolták, hogy szűk a mozgástér a tájépítészet számára az Ybl-díjban.

Mócsényi professzor úr személye hozta meg végül a várt megoldást. 2017. évi halála után felmerült egy önálló tájépítészeti díj alapításának gondolata. A tájépítészeti oktatás részéről a Szent István Egyetem dékánja, M. Szilágyi Kinga közösen a Magyar Építész Kamara Táj- és Kertépítészeti Tagozat elnökével, Schuchmann Péterrel vetették fel először. Dömötör Tamás kollégámmal (az Év Tájépítésze Díj egyik alapítója) zajlott beszélgetéseink során többször szóba került, hogy a tájépítészet már eljutott egy olyan belső fejlődési szintre, ahol legjobbjait egy szakmai állami elismeréssel is díjazni lehetne. A szakmai kezdeményezés valamint a Miniszterelnökség munkatársainak és vezetésének nyitottsága 2018. végén találkozott. E találkozás egy hihetetlenül gyors, örvényszerű folyamatot indított el, és kemény munkával, hetek alatt kidolgoztuk a Mócsényi Mihály-díj szabályozási környezetét, a legjelentősebb művészeti díjak sorába emelve. Lelkes csapat dolgozott a honlap, az arculat és a díj kialakításán az Lechner Tudásközpont és a MOME bevonásával, hogy utolérje a száguldó döntéshozatali folyamatot. 2019 februárjában már a Bizottság is összeült, és egyhangú jelölésével hozzájárult ahhoz, hogy március 15-i nemzeti ünnepünk alkalmából Gulyás Gergely miniszter úr átadhassa a díjat. Mócsényi professzor születésének 100. évfordulójáról már a róla elnevezett díjjal emlékezhetünk meg – egy olyan díjjal, amely mára a szakterület legrangosabb elismerésévé vált.

A Mócsényi Mihály-díj Bizottság elnökeként számos kiváló életutatót, sokszínű személyiséget ismerhettem meg, akik munkássága átítatódott mesterük szellemiségével, de karakteresen saját utat járnak. Ez a különszám egy keresztmetszetet ad a díjazottak tevékenységéről és személyiségéről, rávilágítva a tájépítészet sokszínűségére. ☉

It is uplifting and an honour for me that I had the privilege to develop a short but friendly relationship with Professor Mihály Mócsényi between 2014-2017, at the beginning of my mandate as Deputy Secretary of State for Architecture, Building and Heritage Conservation. I was inspired by his peaceful and engaging personality, his knowledge and his openness. For me, he is the Károly Kós of landscape architecture. He was someone who could describe complex situations with infinitely simple formulas, and who could move problems and tasks in the direction of a solution. During the great reform of the building administration, he provided us with many wise pieces of advice to help us make our final decisions and outline our strategic directions.

Landscape and landscape architecture have always been close to me. Partly through my father, who organised the first eleven conferences on "Landscape Changes in the Carpathian Basin" and edited the scientific proceedings, and partly through my studies in architecture, architectural history, landscape architecture and landscape history at the Faculty of Architecture.

Over the last two decades, landscape architecture has grown by leaps and bounds, with a significant increase in its visibility and recognition worldwide. The re-integration of our country into Western culture was also completed in this period, following the change of regime. As the demand for landscape architecture grew, professionals had more and more projects to prove their worth and opportunities to compete in the wider profession and in public at home and abroad.

A slow but welcome opening towards landscape architecture has also started in the Hungarian architectural community. I myself have tried to help the convergence of these two disciplines in every way I could.

It was in 2015 when, for the first time, the situation had become suitable for us to move forward in the field of professional awards and recognition, and we could settle the Ybl Prize and re-establish the Pro Architectura Prize. The former was defined as a lifetime achievement award, while the latter was defined as an award for outstanding work, teaching or professional quality, that is for a high degree of shaping the built environment. In the course of the jury's work, we were confronted with the urgent need to find a solution to the problem of recognising lifetime achievement in landscape architecture. There was no doubt that landscape architecture influences and defines the quality of the environment in the same way as buildings, and it was not the lack of quality that was the problem, but the different language and tools that made it difficult to compare, even when the approach and standards were the same. Even the landscape projects showing strong architectural characteristics of previous Ybl Prize-winning landscape architects (Anikó Andor,

Péter Török) have demonstrated that there is a narrow margin for landscape architecture in the Ybl Prize.

The awaited solution has been brought by the person of Professor Mócsényi. After his death in 2017, the idea of establishing an independent landscape architecture prize was raised. It was first raised by the Dean of Szent István University, Kinga M. Szilágyi, on behalf of landscape architecture education, together with the President of the Landscape Planning and Garden Design Section of the Hungarian Chamber of Architects, Péter Schuchmann. In the course of our discussions with my colleague Tamás Dömötör (one of the founders of the Landscape Architect of the Year Award), it was mentioned several times that landscape architecture has reached a level of internal development where its best could be rewarded with a professional state award. The professional initiatives and the openness of the staff and management of the Prime Minister's Office met at the end of 2018. This meeting set in motion an incredibly fast, rolling process, and with hard work, we developed the regulatory environment for the Mihály Mócsényi Prize in a matter of weeks, elevating it to the ranks of the most prestigious artistic prizes. An enthusiastic team worked on the website, the image and the award, with the involvement of the Lechner Knowledge Centre and MOME, to catch up with the fast-paced decision-making process. The 100th anniversary of Professor Mócsényi's birth was commemorated with the award named after him, an award that has become the highest recognition in the field.

As the Chairman of the Mihály Mócsényi Prize Committee, I have had the opportunity to meet many distinguished personalities, whose work is imbued with the spirit of their master, but who have their own distinctive path. This special issue provides a cross-section of the activities and personalities of the laureates, highlighting the diversity of landscape architecture. ☉

HERCZEG ÁGNES – A TÁJ ARCHETÍPUSÁNAK KUTATÓJA, ÉLETRE KELTŐJE

A teremtés és az alkotás harmonikus egységének érzékelése és újraalkotása

RESEARCHER AND ANIMATOR OF THE ARCHETYPE OF THE LANDSCAPE

Perception and recreation of the harmonic unity of divine and human creation

SÓLYOM BARBARA

[HTTPS://DOI.ORG/10.36249/64.1](https://doi.org/10.36249/64.1)

HERCZEG ÁGNES

okl. táj- és kertépítész, Mócsényi Mihály-díjas
Dr. a mezőgazdasági tudományok kandidátusa, CSc
MATE Tájépítészeti, Településtervezési
és Díszkertészeti Intézet, Kertművészeti
és Kertépítészeti Tanszék, docens
Pagony Táj-és Kertépítész Iroda, alapító,
vezető tervező
Magyar Kertörökség Alapítvány, elnök
Ars Topia Alapítvány, elnök

„Herczeg Ágnes tájépítésztként kerttörténeti kutatások, kiemelkedő kertépítészeti megoldások és nagyobb léptékű táj-tanulmányok létrehozása mellett elvülhetetlen érdemeket szerzett a táj és az ott élő közösség szemléletformálásában, a tájért való felelősség kialakításában. Több évtizedes sokoldalú és elkötelezett szakmai tevékenysége alapján méltó örökösé Mócsényi Mihály szellemi hagyatékának.” – szöveg a Mócsényi Mihály-díjra való jelölés rövid ajánlása. E mondatban említett minden egyes tevékenység azonos súlyú Herczeg Ágnes pályafutásában, életében.

Azok, akik számára hivatássá vált a tájépítész, akik szükségét érezték a táj kérdéseinek oktatási, kulturális, tudományos, társadalmi és egyéb szempontok felőli megközelítésének, jelentős többségük a földből jött: együtt

nőttek fel azokkal az ember és természet alkotta élőekkel, amelyek a táj lényegét jelentik – fogalmazott egy csaknem másfél évtizede készült interjúban Mócsényi Mihály. Herczeg Ágnest első látásra nem jelölte ki származása erre a pályára, hiszen nem földművelő családban nőtt fel. 1959. november 30-án született Budapesten. Édesapja, Herczeg Imre gépészmérnök volt, iparos családja papi pályára szánta, de apja korai halála 17 évesen családfenntartóvá tette. Noha mások lelkének művelője nem váltott belőle, feleségével, a Gyergyócsomafalváról származó, 15 évesen Budapestre került Máté Veronikával hitre és becsületre nevelték lányaikat, Ágnest és nővérét. Noha urbanus környezetben nőtt fel, mégis egy olyan, mára eltűnt városi világban, amely mindennek a határa volt. A belváros és a külváros, a polgári és az ipari környezet, az ember formálta építészeti tömegek és a természeti formák burjánzásának, a Duna és a Budai-hegyek találkozásánál. A nyarakat a Kárpát-medence különböző tájain, a rokokonoknál Mórban, a Vértes lábánál, és legfőképp Erdélyben, a Gyergyói-medencében töltötte. A város és a természet különbözősége és hasonlósága ébresztette fel benne a táj és az építészet iránti kíváncsiságot. Iskolái is a magyar fővároshoz fűzik: 1978-ban érettségizett a József Attila Gimnáziumban. Előfelvételt nyert a Kertészeti Egyetem Táj- és Kertépítészeti Szakára, tanulmányai megkezdése előtt azonban egy évet segédmunkásként dolgozott a nagytétényi Zöldségkutató Intézetben. Már egyetemi éve alatt aktívan bekapcsolódott a tudományos diákköri munkába. Diplomamunkájának is kerttörténeti kutatási témát

1. ábra/Fig. 1: Herczeg Ágnes /
Ágnes Herczeg
FOTÓ/PHOTO: VÉGEL DÁNIEL

ÁGNES HERCZEG

Landscape architect, Mócsényi Mihály Prize Winner
Candidate of Agricultural Sciences (CSc)
Associate Professor, MATE Hungarian University
of Agriculture and Life Sciences, Institute
of Landscape Architecture, Urban Planning and
Garden Art, Department of Garden Art and
Landscape Design
Pagony Landscape Architect Studio, Founder, Senior
Designer
Hungarian Garden Heritage Foundation, President
Ars Topia Foundation, President

"As a landscape architect, Ágnes Herczeg, in addition to conducting scientific research into garden history, outstanding garden design projects and large-scale landscape studies, has made an unparalleled contribution to shaping the landscape and the attitude of local communities concerned and to establishing responsible landscape management. The decades of versatile and dedicated professional activity proves her to be a worthy heir to the intellectual legacy of Mihály Mócsényi." – cites the short recommendation for nomination for the Mócsényi Mihály Prize. Every single activity mentioned in this sentence is equally important in Ágnes Herczeg's career and life.

The vast majority of those who have made landscape architecture their vocation and felt the need to approach landscape issues from educational, cultural, scientific, social and other perspectives have their roots in the land. They have grown up with the living entities created by humans and nature that are the essence of the landscape – Mihály Mócsényi said in an interview almost a decade and a half ago. Initially, Ágnes Herczeg's origins did not designate her for this career, as she did not grow up in a farming family. She was born on 30 November 1959 in Budapest. Her father, Imre Herczeg, was a mechanical engineer, and his family of craftsmen intended him to become a priest, but his father's early death made him the breadwinner at the age of 17. Although he could not become a cultivator of others' souls, he and his wife, Veronika Máté, who came to Budapest at the age of 15 from Gyergyócsomafalva (Ciurmani, RO), raised their daughters, Ágnes and her sister, in faith and honour. Albeit she grew up in an urban environment, it was such a – now gone – metropolitan world, which was at the border of everything. At the meeting point of the downtown and the suburbs, the bourgeois and the industrial environment, the proliferation of artificial architectural masses and natural forms, and that of the Danube and the Buda Hills. She spent the summers in various parts of the Carpathian Basin, with relatives in Mór, at the foot of the Vértes Hills, and especially in the Gyergyói (Giurgiu) Basin in Transylvania. The difference and similarity between the town and nature awakened her curiosity for

választott, Magyarországi reneszánsz kertek címmel. A tájépítészet interdiszciplináris megközelítése vonzotta, amelyben segítséget jelentett számára, hogy 16 éves korától tanult filozófiát, majd az egyetem mellett a bölcsész kar művészettörténeti és az építész kar építésztörténeti előadásaira is bejárt. Különösen érdekelte a szakrális építészet és a kertművészet. Herczeg Ágnes 1984-ben szerzett diplomát a Kertészeti Egyetem Táj- és Kertépítészeti Szakán. Az egyetem elvégzését követően kutatói állást keresett, ellenzéki tevékenysége miatt ez nem sikerült, így a Fővárosi Temetkezési Intézetnél helyezkedett el kerttervező gyakornokként. Majd Mócsényi Mihály biztatására a Budavári kertek kertfenntartásában, az Ormos-kertek megújításában vett részt, négy évig vezetve az ott folyó munkákat. Nagy hatást gyakorolt rá az ott dolgozó munkások élete, a szociális kérdés. Már az egyetemi évek alatt bekapcsolódott a többnyire lakásokon szerveződött, akkor illegális szabadiskolákba, a Duna-körbe, és az építészeti, a környezeti és a társadalmi kérdésekkel foglalkozó, Kálmán István, Makovecz Imre, Kampis Miklós által szervezett szemináriumokba. Ebben az időben a 20. század társadalmi kérdései foglalkoztatták, kutatta ennek a korszaknak is kerttörténeti-társadalmi vonatkozásait. Ezzel párhuzamosan folytatta kutatásait a középkori és reneszánsz kertművészet területén. Balogné Ormos Ilona, aki szakmailag és emberileg mentorálta, külső óradóként bevonta a kerttörténeti oktatásba, és terelgette a kertművészet-történet irányába. Professzora, Mócsényi Mihály biztatására 1994-ben jelentkezett az MTA doktori

iskolájába, témájaként a Mátyás kori kora reneszánsz kertművészetet választotta. A kutatás mellett kertművészet-történetet tanított, 2003-ban elnyerte a mezőgazdasági tudományok kandidátusa címet.

Herczeg Ágnes munkássága a kezdetektől fogva a tájépítészet legszélesebb spektrumát öleli fel: a kutatástól kezdve a tervezésen, oktatáson keresztül a szakirodalmi tevékenységig bezárólag. Terveiben a magán kertektől kezdve a közterek, intézménykertek, sőt a nagyobb léptékű tájépítészeti kutatások és tervek is szerepelnek. Tervezői mentalitása a magas színvonalú egyetemi oktatás során szerzett tudásra és szemléletre támaszkodik, egyes kertterveire a részletek gazdagsága, rendkívül érzékeny, a történeti, népi hagyományokat felidéző formavilág a jellemző.

„A táj arckép. A tájat létrehozó, alakító ember önarcképe. Történeti változása azonos az emberi tudat metamorfózisával... Az ember a természet része, ahogy a táj az emberé. Feladatunk, hogy megértsük azokat a folyamatokat, amik létrehozták - a külső határokat, amik alakították és belső folyamatait, amelyek valami felé viszik...” - hirdeti az általa vezetett Ars Topia Alapítvány mottója, s egyben Ágnes ars poetica-ja.

Herczeg Ágnes sajátos és igazán egyedi látásmódja, gondolkodása a környezetről, tájról a rendszerváltozáskor, az

2. kép/Pict. 2: Várpalota - a vár környezetének kertépítészeti megújítása / Landscape renovation of the castle surroundings in Várpalota
FOTÓ/PHOTO: DARABOS GYÖRGY

landscape and architecture. Her schools are also linked to the Hungarian capital. She graduated from the József Attila Grammar School in 1978. She was pre-admitted to the academic Programme in Landscape Planning and Garden Design at the University of Horticulture, but before starting her studies, she worked for a year as a labourer at the Vegetable Research Institute in Nagytétény. Already during her university years, she was actively involved in the work of the students' scientific association. She also chose a garden history research topic for his thesis, entitled Renaissance Gardens in Hungary. Her attraction to the interdisciplinary approach to landscape architecture was supported by studying philosophy from the age of 16 and attending lectures on art history at the Faculty of Arts and history of architecture at the Faculty of Architecture. She was particularly interested in sacred architecture and garden art. Ágnes Herczeg earned her degree in 1984 at the University of Horticulture, majoring in Landscape Planning and Garden Architecture. After graduating from university, she wanted to be employed as a researcher, but due to her opposition activities in politics she did not succeed, so she found a job as an intern garden designer at the Funeral Institute of Budapest. Then, at the encouragement of Mihály Mócsényi, she took part in the maintenance of the Buda Castle gardens and the renewal of the Ormos gardens and led the work there for four years. The life of the labourers who worked there, and the social issue, greatly influenced her. Already during her university years, she became involved in the then illegal free schools, the Danube Circle, and attended the seminars centred around the issues of architecture, the environment and social issues organised by István Kálmán, Imre Makovecz and Miklós Kampis. At this time, she was concerned with the social issues of the 20th century and researched the social and historical aspects of the period. At the same time, she continued her research into medieval and Renaissance garden art. Ilona Balogné Ormos, who mentored her both professionally and personally, involved her in teaching garden history as an external lecturer and directed her to look towards the history of garden art. At the encouragement of her professor Mihály

Mócsényi, she applied to the Doctoral School of the Hungarian Academy of Sciences in 1994, choosing early Renaissance garden art of the King Matthias period as her subject. In addition to research, she taught garden art history and gained the title of Candidate of Agricultural Sciences in 2003.

From the beginning, Ágnes Herczeg's work has covered the broadest spectrum of landscape architecture: from research, design, and education to scientific literary activity. Her plans include private gardens to public spaces, institutions and even projects of large-scale landscape architectural research and design. Her designer mentality is supported by the knowledge and approach she acquired during her high-quality university education. Some of her garden designs are characterised by rich detail and profoundly sensitive motifs that evoke historical and folk traditions.

"The landscape is a portrait. The self-portrait of the human who creates and shapes the landscape. Its historical change reflects the metamorphosis of human consciousness... Man is part of nature, just like landscape belongs to man. Our task is to understand the processes that have created it - the external impacts that have shaped it and the internal processes driving it towards something..." - proclaims the motto of the Ars Topia Foundation she manages, and Ágnes' ars poetica.

Ágnes Herczeg's own and truly unique way of seeing and thinking about the environment and the landscape began to unfold at the time of the change of the political regime in Hungary in the Pagony Táj- és Kertépítész Iroda (Pagony Landscape Architect Studio), founded in 1990. In addition to professional work, the young team of the office - established with several of her partners - considered intellectual workshops essential. The German natural scientist, professor Jochen Bockemühl, who heads the Goetheanum's Natural Sciences Department in Switzerland, had a significant influence. For more than ten years,

3. Kép/Pict. 3: Devecser, kastélykert – iszapkárok utáni rekonstrukció /
Devecser Castle Garden – restoration after the sludge disaster

FOTÓ/PHOTO: EDVI BETTINA

4. Kép/Pict. 4: Tura, Schossberger-kastély – kastélypark rekonstrukció /
Reconstruction of Schossberger Castle Garden in Tura

FOTÓ/PHOTO: VARGA ANDRÁS

1990-ben megalapított Pagony Táj- és Kertépítész Irodában kezdett kiteljesedni. A több társával létrehozott iroda fiatal csapata a szakmai munka mellett a szellemi műhelymunkát alapvetően fontosnak tartotta. Ebben nagy hatása volt a Svájcban élő, a Goetheanum Természettudományi Szekcióját vezető német Jochen Bockemühl természettudós professzornak. Több mint tíz évig rendszeresen részt vett kurzusain, ahol a táj, az ember, a természet megfigyelésen alapuló megismerési módszertanát sajátította el. A több mint harminc év alatt a Pagony műhely sok személyi változáson ment keresztül, rangos szakmai sikereket elérve, sok pályakezdő tájépítészt felnevelve, a magyar tájépítészet rendkívül meghatározó szereplője lett. Munkájuk elismeréseként számos nemzetközi és hazai díjat nyertek el, 2017-ben „Az év tájépítésze” közönség díját.

A tervezőiroda a gazdasági együttműködés, szellemi műhely és szociális igazságosság hármasságán alapuló szervezeti formának köszönheti sikerességét. Herczeg Ágnes munkásságában meghatározó szerepet kapott a tájépítészet és az adott tájban élő közösség együttműködése. A közösségteremtés, szemléletformálás, a tájért való felelősség és a közösségi munka felélesztése a cél. Alkotótársaival, miközben a természetismeret kultúrtörténeti összefüggéseit, tájmegfigyelési műhely keretében a goethei természetszemléletet tanulmányozták, kistérségi fejlesztési munkákban vettek részt, ahol a helyi közösségekkel együtt dolgoztak Magyarországon és Erdélyben. Egyik projektfelelőse volt a svájci-magyar alapítású, Stiftung pro Dörögdtől alapítványnak, amely majdnem tíz

éves ciklusa volt az évtizedekig tartó, alulról szerveződő és szakmailag támogatott térségfejlesztési munkának a Dörögdi-medencében. Ennek kapcsán csatlakozott be az erdélyi, a székelyföldi tájstratégiák és térségfejlesztési metodikák kidolgozásába az 1990-es évek közepétől.

„Sok olyan kezdeményezésben veszek részt, ahol a természet, a táj és a kultúránk tiszteletén alapuló új földművelést és közösségépítést tartják szem előtt. Ebben az őseink által ránk hagyományozott tudás ismeretét tartom fontosnak. Alapja a Teremtőbe vetett hit, Anyaföldünk szeretete és alázatos tisztelete, a közösségért való felelősség, feltétel nélküli szeretet minden teremtmény iránt és a cselekvő jelenlét. Meglátásom szerint ehhez önfegyelmelen alapuló ön- és világismeretre van szükség. Erre törekszem.”

Herczeg Ágnes a táj fizikai és metafizikai megközelítését nem éri be a tudomány eszközeivel. Mint ahogyan vallja, a táj az ott élő emberek alkotása, törődésük által válik gondozottá, legalább ekkora figyelmet szentel azokra az emberekre, akik a tájat művelik. 1995 óta folytat önkéntes munkát Székelyföldön, 2001 óta szervezi a Székelyföldi Fürdő- és Közösségépítő Kalákákat, amelynek keretében tanulmányozzák a hideg vizes gyógyfürdőzés történetét és módzatait. A mozgalom a szakmai önkéntesség, a közös alkotás, az építés és a szellemi együttlét formáját

5. Kép/Pict. 5: Mindszentkállya, magánkert – tervezés / Design for a private garden in Mindszentkállya

FOTÓ/PHOTO: CSOSZÓ GABRIELLA

6. Kép/Pict. 6: Vidéki nagybirtok – kertéptészeti terv / Landscape design for a rural estate

FOTÓ/PHOTO: WOLSKY ANDRÁS

she regularly attended his courses, where she acquired his methodology of learning about landscape, people and nature through observation. Over the course of more than thirty years, the Pagony workshop has undergone many personal changes, achieved prestigious professional successes, raised many young landscape architects and became a prominent actor in Hungarian landscape architecture. They have won numerous international and national awards for their work, including the 2017 "Landscape Architect of the Year" audience award.

The design office owes its success to an organisational structure based on the trinity of economic cooperation, intellectual workshop and social justice. In Ágnes Herczeg's work, the cooperation between the discipline of landscape architecture and the community living in the given landscape played a decisive role. The aim was to build community, raise awareness and revive responsibility for the landscape and community work. Together with her partners, they studied the cultural-historical context of nature studies, the Goethean approach to nature in landscape observation workshops, while participating in development projects of small regions, working with local communities in Hungary and Transylvania. She was one of the project managers of the Swiss-Hungarian *Stiftung pro Dörögdtől* Foundation, covering almost ten years from the decades of grassroots initiatives and professionally supported regional development work carried out in the Dörögdtől Basin. This is how she then joined the development of landscape strategies and regional development

methodologies in Transylvania and Székely Land in the mid-1990s.

"I am involved in many initiatives focusing on new farming and community building based on respect for nature, landscape and our culture. In doing so, I believe it is important to cultivate the knowledge bequeathed to us by our ancestors. It is rooted in faith in the Creator, love and humble respect for our Mother Earth, responsibility for the community, unconditional love for all creatures, and active presence. In my view, this requires self-awareness and knowledge about the world, supported by self-discipline. This is what I strive for."

When it comes to the physical and metaphysical approach to the landscape, Ágnes Herczeg is not satisfied with using only the tools of science. As she believes, the landscape is the creation of people who live there, and it is these people who can make it well-managed. That is why she also pays much attention to the people who cultivate it. She has been volunteering in Székely Land since 1995, and since 2001 she has been organising the Székely Land Bath and Community Building Camps, during which the participants study the history and methods of cold water bathing. The movement was one of the first in the Carpathian Basin to establish a form of professional volunteering, cooperative creation, building and spiritual

7. kép/Pict. 7: Borszék, Kaláka – népi fürdő építése / Vernacular bath building camp in Borszék (Borsec)

FOTÓ/PHOTO: PAGONY IRODA

8. kép/Pict. 8: Homoródkarácsonyfalva, Kaláka – népi fürdő építése / Vernacular bath building camp in Homoródkarácsonyfalva (Crăciunel)

FOTÓ/PHOTO: PAGONY IRODA

elsők között tette le a Kárpát-medencében, Székelyföldről tovább lépve Vajdaság, Felvidék népi fürdőinek irányába. Tájépítész, építész hallgatók, önkéntesek és helyi civil szervezetek összefogásával építenek táji környezetben közösségi teret és közösséget. Hagyományörző tevékenységükkel felhívják a figyelmet a népi fürdőkultúrára, a természeti környezettel való bánásmódra és szemléletre. Több mint 30 helyszínen és több ezer önkéntes részvételével dolgoznak évről-évre örökségünk tudatosításán és a felelősségvállalás felébresztésén, az aktív örökségvédelem jegyében. Az eredményekről széles körben hozzáférhetőek az általa e témában megjelentetett kiadványok.

Számtalan könyv, kiadvány, cikk szerzőjeként, társszerzőjeként, szerkesztőjeként vagy fordítójaként fontos feladatnak tekinti a szakmai munka dokumentálását, közlétesítését, hogy minél szélesebb körben lehessenek ismertek a tájépítész szakma célkitűzései, eredményei.

Zoboki Gábor építész, több hazai építészeti-tájépítészeti projektben együttműködő alkotótárs által Herczeg Ágnes Ybl-díj ajánlásához megfogalmazott gondolatok is hangsúlyozzák, hogy Ágnesnek „elhivatottsága van a tájépítészet iránt, személyes elkötelezettsége. Szeretettel űzi szakmáját. Sokszínű szempontrendszere mindig határozott irányt mutat – az az „alkalmazkodó alkotó”, aki minden mozdulata mögött érzi és tudja mi a cél. Ezerarcú aktivitása és tevékenysége elrejti bölcs, nyugodt, szemlélődő és szeretetet sugárzó személyiségét. Munkamódszere azért különleges, mert nemcsak kíséri az építészeti szempontrendszeret, hanem kreatívan képes már a

programalkotás kapcsán is észrevétlenül közvetíteni az „épített” és táji környezet holisztikus egységét. Legkedvesebb közös feladataink a Budai Vár és a Tihanyi félsziget revitalizációja. Örökségvédelmi kutatásai visszanyúlnak jóval az épített világ elé – természetlátása megigéző a megbízó és a társszakmák képviselőinek. Azon kivételes alkotók közé tartozik, akik a széles látókörű, elvi gondolkodást le tudják fordítani a gyakorlati megoldásokra. Ott-honosan mozog a humán és a reál világok között.”

Herczeg Ágnesnek különösen meghatározó szerepe van az erdélyi tájépítészképzés megszervezésében és a hallgatók felkészítésében, oktatásában. Alapító tagja az erdélyi Országépítő Kós Károly Egyesületnek, kezdeményezője volt a Maros parti Népfőiskolának, a csíki Biokert Egyesület megalakulásának. Az Erdélyi Magyar Tudomány Egyetem (EMTE), Sapientia Egyetem megalakulása óta a Csíkszeredai Kar vendégoktatója, majd a marosvásárhelyi tájépítész képzés vendégoktatója volt. Emellett Magyarországon és Erdélyben egyaránt több szabadiskola elindítója, civil műhelymunkák szervezője, amelyek célja tájkultúránk széles társadalmi rétegek felé való közvetítése.

Herczeg Ágnes a közvetlen szakmai munka mellett több civil szervezetnek is aktív tagja. Kurátor a Kós Károly és az Ormos Imre Alapítványoknál. Az utóbbi időben tevékenyen részt vesz a nagy jelentőségű szakmapolitikai kérdések előmozdításában annak érdekében, hogy a tájépítészetet egyenrangú területként ismerjék el az építészet és örökségvédelem mellett. Ennek jegyében egyik kezdeményezője és alapítója a 2021-ben létrejött

9. kép/Pict. 9: Budapest, Normafa-sétány kialakítása / Renewal of Normafa Walk in Budapest

FOTÓ/PHOTO: CSOSZÓ GABRIELLA

10. kép/Pict. 10: Szerencs, Várkert – kertépítészeti megújítása / Renovation of Szerencs Castle Garden

FOTÓ/PHOTO: WOLSKY ANDRÁS

fellowship, later moving beyond Székely Land towards the vernacular baths of Vajdaság (Vojvodina, SR) and the south of Slovakia where the Hungarian ethnic minority lives. Together with landscape architects, architecture students, volunteers and local civil society organisations, they build community space and community in a landscape setting. Through their traditional activities, they raise awareness of the traditional bathing culture and the management and attitude towards the natural environment. In more than 30 locations and with the participation of thousands of volunteers, they work year after year to raise awareness of our heritage and to evoke a sense of responsibility in the spirit of active heritage conservation. The results are widely available in her publications on the subject.

As the author, co-author, editor and translator of numerous books, publications and articles, she considers it an important task to document and make professional work accessible to the public so that the objectives and results of the profession of landscape architecture can become known as widely as possible.

The thoughts expressed by architect Gábor Zoboki, a fellow architect with whom she collaborated in several architecture and landscape architecture projects in Hungary, when recommending Ágnes Herczeg for the Ybl Miklós Prize, underline that Ágnes is "dedicated to landscape architecture – it is her personal commitment. She practices her profession with love. Her diverse points of view always show a clear direction – the 'adaptable

creator', whose moves all represent the feeling and thinking about the ultimate goal. Her protean activity and pursuit hide her wise, calm, contemplative and loving personality. Her work method is unique because it not only accompanies architectural criteria but is also capable of creatively conveying the holistic unity of the 'built' and landscape environment in an unobtrusive way, even in the context of programme formation. My favourite joint projects with her are the revitalisation of Buda Castle and the Tihany Peninsula. Her heritage research goes back long before the times of the built world – the clients and colleagues representing other professions are fascinated by the lens through which she sees nature. She is one of those exceptional artists who can translate broad, theoretical thinking into practical solutions. For her, moving between the fields of human and natural sciences is part of everyday routine."

Ágnes Herczeg has played a particularly prominent role in organising the landscape architect training programme in Transylvania and in preparing and educating students. She is a founding member of the Kós Károly Association for Country Building in Transylvania, an initiator of the Maros (Mures) Riverside Community College, and the establishment of the Ecological Garden Association in Csík (Ciucani). Since the founding of the Sapientia Hungarian University of Transylvania, she has been a guest lecturer at the Csíkszereda (Miercurea Ciuc) Faculty and later a guest lecturer to the Landscape Architecture Programme in Marosvásárhely (Târgu Mureş). She is also

Magyar Kertörökség Alapítványnak, amelynek kuratóriumi elnöke. Az alapítványon keresztül sokat tesz a hazai és határon túli történeti kertek megóvásának és megújításának szakmai feltételrendszerének kidolgozásáért és szakmaközi egyeztetéséért, jogszabályi keretekben rögzítéséért. Aktív elősegítője az alapítványon keresztül fenntarthatósági modellek kidolgozásának, mindemellett a Mócsényi-féle ökonómia-ökológia egyensúlyra épülő doktrína mentén a hazai kertturizmus fellendítésének. Kultúrdiplomáciai tevékenysége során képviseli hazánkat a kertörökséggel foglalkozó rangos nemzetközi szervezetekben, külföldi konferenciák előadójaként és hazai konferenciák elősegítőjeként bekapcsolja a magyar tájépítést és szereplőit a nemzetközi tudományos vérkeringésbe. A tájépítést társadalmassá teszi érdekében pedig rendszeres szereplője nagyközönségnek szóló kiállításoknak és előadásoknak, a témában megjelenő újságcikkeknek, audiovizuális médiatartalmaknak.

Mócsényi Mihály örökségéhez hűen Herczeg Ágnes is vallja, a kert eleven kapocs az épület és a táj között, amely csak egymás ölelésében válik élhető, szép, harmonikus téré, művészi alkotássá az egyén és a közösség számára. Számára a külső és a belső tér a világ és önmagunk

megismerésének folyamatában válik érthetővé. Munkái során tetten érhető az örökségünkben rejlő archetípus megragadása, a jövőből érkező impulzusok érzékelése, a közösséggel való együttműködés. Alkotásait a természeti világ iránti etikus magatartás jellemzi. Eddigi munkái önfegyelmén alapuló ön- és világismeretről tesznek tanúbizonyságot, és hűen tükrözik: a természet, a táj és a kultúra tiszteletén alapuló új földművelést és közösségépítést tartja szem előtt.

„Meggyőződésem, hogy a szakmák közötti együttműködés eredményez magas értékű, emberhez méltó, művészi igényű környezet kialakítását, fenntartását. A természeti, a táji értékek megőrzésében és a helynek megfelelő alakításában, az ökotudatos és etikus tervezői magatartásban hiszek. Elődeink, tanáraink tiszteletét és példakövetését tartom mindezek alapjának.”

Herczeg Ágnes oktatási tevékenysége is az oktató-hallgató közötti párbeszéd, a közös gondolkodáson alapul, kiemelkedően fontos helyet foglal el benne az eszmecsere,

11. kép/Pict. 11: Budapest, Március 15. tér – a tér kertépítészeti megújítása / Landscape renovation of the Március 15. Square in Budapest
FOTÓ/PHOTO: WOLSKY ANDRÁS

12. kép/Pict. 12: Budapest, Táncsics utca – régészeti feltárás átmeneti rendezése, virágosítás / Temporary design and plant composition for the archeological excavation site of Táncsics Street, Budapest
FOTÓ/PHOTO: CSOSZÓ GABRIELLA

the founder of several free schools in Hungary and Transylvania and the organiser of civic workshops aimed at disseminating our landscape culture to a wide range of social groups.

Besides her direct professional work, Ágnes Herczeg is also an active member of several civil society organisations. She is a curator at the Kós Károly Foundation and the Imre Ormos Foundation. More recently, she has actively promoted major issues in professional policy to ensure that landscape architecture is recognised on equal grounds with architecture and heritage conservation. In this spirit, she is one of the initiators and founders of the Hungarian Garden Heritage Foundation, established in 2021, and president of its board of trustees. Through the Foundation, she invests a great deal of work into the development and inter-professional coordination of the professional background for the conservation and renewal of historic gardens in Hungary and abroad, and for enshrining them in law. By exploiting the possibilities of the Foundation, she is an active promoter of the development of sustainability models, as well as of the boosting of domestic garden tourism based on Mócsényi's doctrine related to the balance between economy and ecology. She represents Hungary in prestigious international garden heritage organisations during her cultural diplomacy activities. As a speaker at conferences abroad and a promoter of domestic conferences, she channels Hungarian landscape architecture and its actors into the international scientific bloodstream. She is a speaker at exhibitions and lectures open to the general public and ready to answer newspaper articles and cocreate audiovisual media content on the subject in order to promote landscape architecture.

True to the legacy of Mihály Mócsényi, Ágnes Herczeg also admits that the garden is a vital link between the building and the landscape, which can only become a beautiful, harmonious space, an artistic creation for the individual and the community by embracing each other. She believes that the outer and the inner space become comprehensible through getting to know the world and ourselves. In her work, one can discern the impact of the

archetype of our heritage, a sense of impulses from the future, and a collaboration with the community. Her professional activity is characterised by an ethical attitude towards the natural world. The fruits of her work to date are a testament to her self-disciplined understanding of herself and the world and reflect her commitment to new agriculture and community building based on respect for nature, landscape and culture.

"I firmly believe that inter-professional cooperation results in creating and maintaining a high quality, humane and artistically demanding environment. I believe in preserving natural and landscape heritage and adapting them to the place via ecologically conscious and ethical design. I regard the respect for and the example of our predecessors and teachers to be the basis of all this."

Ágnes Herczeg's teaching activity is also based on dialogue between teacher and student, on collective thinking, and the exchange of ideas – the exchange of opinions and thoughts is of paramount importance. That is why we consider it important to have a short conversation during the presentation of the laureate, in which we touch upon both professional and personal issues, since in the case of Ágnes Herczeg, we cannot even separate these two dimensions, as her private life is also wholly interwoven with her profession.

What is the professional and personal significance for you of being the first recipient of the Mócsényi Mihály Prize, established in 2019?

I am touched and honoured. In fact, I was recommended for the Ybl Miklós Prize when the idea of the Mócsényi Prize was already being considered so that there would be a prize for landscape architects on a par with the Ybl Prize. It means a social recognition that helps you in your daily struggles. Landscape architecture is a complex and interdisciplinary activity that requires collaboration and teamwork at all times, and the results are

13. kép/Pict. 13: Balatonfüred – településközpont kertépítészeti megújítása / *Landscape renewal of the town centre in Balatonfüred*

FOTÓ/PHOTO: KISS-TIKK DÓRA

14. kép/Pict. 14: Tihany, Kvadrum – kertépítészeti megújítása / *Garden renewal of Kvadrum in Tihany*

FOTÓ/PHOTO: PAGONY IRODA

az egymás véleményének és gondolatainak megismerése. Ezért fontosnak tartjuk, hogy a díjazott bemutatása során is alkalmunk legyen egy rövid beszélgetésre, amiben szakmai és személyes kérdéseket is érintünk, hiszen Herczeg Ágnes esetében nem is tudjuk kettéválasztani ezeket, mivel a magánéletét is teljességben átszövi a hivatása.

Milyen szakmai és milyen személyes jelentősége van Számodra, hogy 2019-ben alapított Mócsényi Mihály-díjat elsőként elnyerted?

Meghatódottság, megtiszteltetés számomra. Valójában Ybl-díjra terjesztettek fel, amikor már megfogalmazódott a Mócsényi-díj létrehozása, hogy legyen az Ybl-díjjal egyenrangú díja a tájépítésznek is. Társadalmi elismerést jelent, amely segít a napi küzdelemben. A tájépítész olyan összetett és interdiszciplináris tevékenység, amely minden esetben együttműködést, csapatmunkát feltételez, és eredményei nem olyan kézenfekvőek és látványosak, mint sok más művészeti ág, vagy szakma esetén. Számomra ez olyan elismerés, amely nem csak nekem szól, hanem mindazoknak, akikkel együtt a tájért, a kertművészetért, a szakma elismertetéséért évtizedek óta dolgozom. Megerősít és kötelez, hogy folytassam tevékenységemet.

Mócsényi Mihály tanításaiból mi az, amit kiemelnél a mai egyetemi hallgatók, leendő tájépítész hallgatóid számára?

A szakmánk az egyik legszebb és legprogresszívebb szakma. Mócsényi Mihálytól sok minden mellett azt tanultam, hogy ha az ember nem a sikerért, hanem ügyekért, jelen esetben a tájépítészeti ügyekért harcol, akkor számíthat nehézségekre, de mindig meglesz a gyümölcse is. Érdemes a közösségért, szakmai, szellemi célokért kiállni, amihez óriási kitartás, alázat, szeretet kell és áldozatvállalás. De csak szabad akarattal. Ezt tanultam Mihálytól, no meg azt, hogy soha ne adjam fel.

Mi az első gyermekkori tájélményed, ami mai napig elkísér szakmai utadon?

Édesanyám szerint másfél éves voltam akkor, Luppy szigetén álltam egy nagy üvegtáblák előtt, kinn esett az eső, a gyöngykovács burkolaton békák ugrándoztak, a háttérben zöld szaletli. Az orromat a hűvös üveghez szorítva annak az élménye, hogy rajtam kívül van a világ. Természetesen még ennyi idősen nincsenek meg ezek a fogalmak, a befogadott képekhez a világ megtanulása során kötünk fogalmakat. Később tizenévesen, Erdélyben, a Dél-hegy oldalában ülve szemléltem a tájat, a Gyergyói-medencét, amely a változásban való örökérvényűség élményét hozta és az otthon élményét. A tájainkban vagyunk igazán otthon, ahová leszületünk, ahova elvezet sorsunk, vagyis bennünk van a világ.

Hogyan látod, mik azok a legfontosabb alapelvek, amik a mai magyar táj- és kertkultúrában elsődlegesen kell érvényesülnenek? (gondolva a mai adottságokra, tudományos feldolgozottságra, társadalmi igényekre, ökológiai körülményekre, vágyott jövőképre is)

A tájépítészetre meglátásom szerint sok feladat vár a jövőben. A világ radikális változáson megy keresztül, és láthatjuk, hogy a régi formák nem követik a változásokat. A tájépítész képes a tájváltozások megértésére, a változás tendenciáinak megragadására, és egyfajta jövőből érkező szellemi impulzus befogadására. Ezért egyéni szinten elkerülhetetlenül fontos az önismeret és a világismeret útján járni a magas szakmai felkészültség mellett. Az alkotás folyamatában nem a divatra, a tendenciákra hagyatkozni, hanem a szellemi jelenlétre támaszkodni. Magyarország történetileg magas kertkultúrával, tájkultúrával rendelkezik, amely a kulturális és társadalmi élet része volt. Ma feladatunk, hogy megismertessük ezt az örökségünket széles körben a társadalomban, a kulturális életben. Mindezt azért, hogy elősegítsük emberhez méltó,

not as evident and spectacular as in many other arts and professions. As I see it, this recognition is not only for me but for all those with whom I have worked for decades for the landscape, horticulture, and the recognition of this profession. It confirms and commits me to continue my work.

What would you highlight from Mihály Mócsényi's teachings for today's university students, your future landscape architecture students?

Our profession is one of the most beautiful and progressive ones. Among many other things, I learned from Mihály Mócsényi that if you fight not for success, but causes, in this case for landscape architecture, you can expect difficulties, but you will always reap the rewards. It is worth standing up for the community, for professional and intellectual goals, which requires much perseverance, humility, love and sacrifice. But only from your own free will. That is what I learned from Mihály, and well, to never give up.

What is the first childhood experience that still accompanies you on your professional journey?

According to my mother, I was one and a half years old, standing in front of a big glass window on the island

of Luppy. It was raining outside, frogs were jumping on the pea gravel pavement, and a green gazebo was in the background. Pressing my nose to the cool glass, I remember the experience of the world being outside of me. Of course, we have yet to have these concepts at this age. We attach concepts to the images we receive as we learn about the world. Later, as a teenager, sitting on the side of the Dél-hegy (Amza Peak) in Transylvania, I contemplated the landscape, the Gyergyó (Giurgiu) Basin, which brought the experience of being eternal in change and the experience of home. We are truly at home in our landscapes, where we are born, where our destiny leads us – so the world is within us.

What do you think are the most important principles that should gain ground as a priority in today's Hungarian landscape and garden culture? (thinking also about contemporary conditions, scientific advancement, social needs, ecological conditions, and desired vision)

In my view, landscape architecture has a lot to do in the future. The world is undergoing radical change, and we can see that the old forms do not comply with the changes. The landscape architect can understand landscape changes, grasp the trends of change and receive a

15. kép/Pict. 15: Szabadkígyós, Wenckheim-kastély – kastélypark rekonstrukció / Reconstruction of Wenckheim Castle Garden in Szabadkígyós
FOTÓ/PHOTO: PAGONY IRODA

a természeti, a teremtett világ tiszteletén alapuló kapcsolatot környezetünkhöz, önmagunkhoz. A szegregálódott gondolkodást, a tudomány, a művészet és a társadalom szétforgácsolódását és öncélúságát ismét összművészeti tenni, humánussá formálni és kozmoökológiai tudatra emelni. Nagyon fontosnak tartom publikálni, szakmai és népszerűsítő könyveket kiadni, konferenciákat szervezni - kezdeményezője és szervezője vagyok a Mőcsényi Mihály nemzetközi konferenciának -, a kertművészet és a többi művészeti ág, a tudomány és társadalmi, turisztikai összefüggésében egyaránt.

Lehet azt mondani, hogy hivatásod, elhivatottságod a teremtett való éltetése, az alkotás által az azzal való együttműködés, ahol maga a közösség létrehozása és működtetése is az alkotó folyamat része, az élet éltetésének és a gyarapító munkálkodás elengedhetetlen része?

Nagyon szerencsésnek tartom magam, szeretetben, a természeti világ tiszteletében, az erkölcsi tartásban nőtem fel, sok tanítóm és mesterem volt, akikkel útkeresésben találkoztam, hálás vagyok a sok útmutatásért, tanításért. Két lányomat is közéjük sorolom, akik sok elodázott kérdésemre nem hagyták számomra válaszkeresés nélkül. Egyikük gyerekként azt mondta, Ti felnőttek, nem

értitek, hogy művészet nélkül nincs élet! A művészetet sokkal komplexebben értelmezem, megismerés, alkotói munka, amely egyben egy szociális tett, ahogy ezt Schillertől Joseph Beuyson keresztül ma is így értelmezhetjük. Tájépítésznék lenni mindez, a tervezés folyamatában, a hely, a tájban élő, a kertet létrehozni akaró ember megismerése, mindannak megfejtése, hogy mit is akar a táj, a hely, a hozzá fűződő ember, majd mindezt egy transzformáción átvezetve a formaképzés művészi eszközeivel megvalósítani. ©

16. kép/Pict. 16: Csíkszereda, Mikó vár – vár környezetének kertépítészeti megújítása / Landscape renewal of the surroundings of Mikó Castle in Csíkszereda, (Miercurea Ciuc)
FOTÓ/PHOTO: DOBOS ATTILA ÉS DOBOS ESZTER

type of intellectual impulse from the future. Therefore, at an individual level, it is inevitably important to pursue a path of self-awareness and knowledge about the world, alongside high professional skills. To rely not on fashion or trends in the creative process but the presence of the spirit. Hungary has historically had a high garden and landscape culture as part of its cultural and social life. Our task today is to make this heritage widely known in society and cultural life. All this is to foster a humane relationship with our environment and ourselves based on respect for nature and the created world. To humanise segregated thinking, the disintegration and self-sabotage of science, art and society and reinstate into a most diverse artistic environment while raising a cosmo-ecological consciousness. I consider it essential to publish and share professional and promotional books and to organise conferences - I am the initiator and an organiser of the Mihály Mőcsényi International Conference Series - in the context of garden art and other artistic disciplines and science, social and tourism context.

Can it be said that your vocation, your calling, is to cherish the created, to collaborate with it through creation, where the creation and operation of the community

itself is part of the creative process, an essential part of living life and working to thrive?

I consider myself very fortunate. I grew up in love, respect for the natural world, and moral uprightness. I had many teachers and masters whom I met in my search for the way, and I am grateful for their guidance and teachings. I count my two daughters among them, who have not left many of my lingering questions unanswered. One of them said as a child: "You adults do not understand that without art, there is no life!" I see art in a much more complex way, as cognition, as creative work, which is also a social act, as we can still understand it today, from Schiller through Joseph Beuys. To be a landscape architect is all this. It is in the process of design to know the place, the person living in the landscape, who wants to create the garden, to understand what the landscape, the place wants and the person who intends to create it, and then to channel all this through a transformation, using the artistic tools of form-shaping. ©

	JELENTŐSEBB MUNKÁK – VÁLOGATÁS	WORKS OF HIGHER SIGNIFICANCE – SELECTION
	Műemléki, örökségvédelmi, szabad tér építészeti munkák	Heritage conservation, landscape design
1996/2022	Tihanyi Bencés Apátság kertjei, Tihany történeti településközpont Tihanyi Legenda Projekt kertépítészeti tervei	The gardens of the Benedictine Monastery in Tihany and the garden design of the historic town centre of the Tihany Legend Project
2000	Alcsútdoboz Arborétum, Kastélypark történeti kutatás, növényállapot-felvétel	Alcsútdoboz Arboretum, historical research of the castle park, plant survey
2003	Visegrád települési arculatterv, Rév utca	Visegrád, townscape design, Rév Street
2006/2009	Balatonfüred, reformkori városrész rehabilitálása, Blaha Lujza, Kisfaludy utca Gyógy-tér, Anna korzó	Balatonfüred, revitalisation of the Reform Era district of the town, Blaha Lujza, Kisfaludy Streets, Gyógy Square, Anna esplanade
2006	Szerencs, várkert	Szerencs Castle Garden
2007	Halimba, Szalay Miklós Gyógynövényes Bemutató- és Oktatóközpont kertje, kastélykert kertépítészeti munkái	Halimba, the garden of the Miklós Szalay Herbal Exhibition and Training Centre, garden designs for the castle garden
2009	Eger, Érseki Palota kertje, történeti kutatás és kertépítészeti terv	Eger, Archbishop's Palace garden, historical research and garden design
2010	Budapest szíve – Március 15. tér kertépítészeti terv	Heart of Budapest Project – Március 15. Square, landscape design
2011	Devecser, Esterházy-kastély parkjának kertművészet-történeti kutatása és kiviteli terve, településközpont megújítása	Devecser, garden history research and construction plan for the Esterházy Castle Park, renewal of the town centre
2011	Nagyvaros, Magyar utca szabad tér építészeti megújítása	Nagyvaros, Magyar Street, landscape renewal of the open space
2015	Normafa történeti sportterület rehabilitációja, megvalósulási tanulmány - tájtörténeti kutatás, táji örökségvédelmi terv, I, II. ütem kiviteli részletek: közterületi bútorok	Normafa, revitalisation of the historic sports area, feasibility study – landscape history research, landscape heritage conservation plan, phase I, II construction details: furniture of public spaces
2015	Bölcske, Szent András kastély kertje	Bölcske, St. Andrew Castle Garden
2016	Tura, Schossberger-kastély parkjának kerttörténeti kutatása, tervezése	Tura, garden history research and design of the park of the Schossberger Castle
2016	Sopron, Szent Mihály templom kertjének kiviteli terve	Sopron, construction plan for St. Michael Church garden
2017	Szabadkigyós, Wenckheim-kastély részleges rekonstrukciója és turisztikai fejlesztése	Szabadkigyós, partial restoration and tourism development plan for the Wenckheim Castle
2017	Zöld város kialakítása Várpalotán – Thury-kastély kertje történeti kutatás és tervezés	Creating a green city in Várpalota – Historical research and design of the Thury Castle Garden
2018	Zöld város kialakítása Pápán – Az Esterházy-kastély történelmi angolparkjának funkcióbővítő megújítása	Making Pápa a green city – Renewal of the historic English garden of the Esterházy Castle with new functions provided
2018/2022	Budai Várkertek rehabilitációja, Vár 2030 turisztikai stratégia zöldfelületi rendszerének kidolgozása. Táncsics 9. Pop-up kiállítás kertépítészete, Szent György tér átmeneti rendezése, Ormos-kertek felújítási terve, Nyugati, Déli kertek és Ellypse sétány kertépítészeti tervei	Revitalisation of the Buda Castle gardens, development proposal for the green space network for Buda Castle 2030 Tourism Strategy. Garden design for the pop-up exhibition Táncsics 9., a temporary development plan for Szent György Square, renovation plan of the Ormos Gardens, landscape architecture plans for the West, South Gardens and the Ellypse promenade
2021	Eszterháza Turisztikai Beruházás, parkfejlesztési program javaslat	Eszterháza Tourism Investment, park development programme proposal
	Örökségvédelmi témájú megvalósult tervek Erdélyben	Heritage conservation projects implemented in Transylvania
2007	Szépvíz, Fő tér	Szépvíz (Frumoasa), Main Square
2007/2009	Borvízút projekt Hargita megyében – történelmi fürdővárosok rehabilitációja, „kurparkok” kutatása, tervezése: Borszék, Zsögöd, Szejkefürdő, Tusnádfürdő, Gyergyóremete, Homoródfürdő	Wine waterway project in Harghita (Harghita) County – revitalisation of historical spa towns, research and planning of "kurparks" in Borszék (Borsec), Zsögöd (Ijodina), Szejkefürdő (Băile Seiche), Tusnádfürdő (Băile Tuşnad), Gyergyóremete (Remetea), Homoródfürdő (Băile Homorod)
2009	Csikszereda, Mikó-vár kerttörténeti kutatás, tervezés	Mikó Castle garden history research and design, Csikszereda (Miercurea Ciuc)
2018	A Gyalui fejedelmi várkastélykert megújításának stratégiája	Strategy for the renewal of the Princely Castle Garden in Gyalu (Gilău)
2019	Kőröspatak, Kálnoky-kastély kertje, kutatás, tervezés	Kálnoky Castle Garden research and design, Kőröspatak (Crişeni)
	Táji, építészeti örökség – falufelmérések, értékkataszterek	Landscape and architectural heritage – Village surveys, heritage inventories
1991-2004	A Dörögdi-medence fejlesztési stratégiája	Development strategy for the Dörögdi Basin
1994-2000	Csomád-Bálványos Régió Fejlesztési Stratégiája, értékkataszterezés metodika Románia/Erdély	Development Strategy for the Csomád-Bálványos Region, heritage inventory methodology, Romania/Transylvania
2012-2018	Természeti és Táji Örökségvédelmi Tanulmányok – építészeti, táji, kultúrtörténeti értékkataszterek Erdélyben: Bikfalva, Kisbacon, Bölön, Zalánpatak	Natural and Landscape Heritage Studies – architectural, landscape and cultural heritage inventories in Transylvania: Bikfalva (Bicfalău), Kisbacon (Băţanii Mici), Bölön (Belin), Zalánpatak (Valea Zălanului)

	DÍJAK, KITÜNTETÉSEK	PRIZES, AWARDS
	A Pagony műhely díjai	Prizes won by the Pagony Studio
1994	Pro Natura Díj (Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium)	Pro Natura Prize (Ministry of Environment and Regional Planning)
1998	Henry Ford Kulturális Örökségért díj (Henry Ford Alapítvány)	Henry Ford Award for Cultural Heritage (Henry Ford Foundation)
1998	Kós Károly-díj (Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium)	Kós Károly Award (Ministry of Agriculture and Rural Development)
2014	FIABCI díj	FIABCI Award
2014	MUT különdíj	MUT Award
2017	Év Tájépítésze Közönség-díj	Landscape Architect of the Year audience award
	Egyéni díj	Personal awards
2011	Torsanlorenzo díj (Olaszország)	Torsanlorenzo Prize (Italy)
2014	Hermann Ottó Innovátor díj	Herman Ottó Innovator Award
2019	Mócsényi-díj	Mócsényi Prize
	OKTATÁSI TEVÉKENYSÉG	TEACHING ACTIVITY
2016-	Szent István Egyetem, Tájépítészeti és Településtervezési Kar, Kertművészeti és Kerttechnikai Tanszék (ma: Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet, Kertművészeti és Kerttechnikai Tanszék) – egyetemi docens (1998 óta óraadó oktató)	Associate Professor (Lecturer since 1998) at the Department of Garden Art and Landscape Techniques, Faculty of Landscape Architecture and Urbanism at Szent István University (today: Department of Garden Art and Landscape Techniques, Institute of Landscape Architecture, Urban Planning and Garden Art at MATE Hungarian University of Agriculture and Life Sciences)
2015-	Erdélyi Magyar Tudomány Egyetem (EMTE), Marosvásárhelyi Kara, Tájépítészeti Tanszék	Department of Landscape Architecture, Marosvásárhely (Târgu Mureş) Faculty of the SAPIENTIA Hungarian University of Transylvania,
2010-2012	ISES, Kőszeg, Kulturális menedzserképzés és e-learning képzés	ISES, Kőszeg, Cultural Heritage Management and e-learning academic program
2004-2018	Erdélyi Magyar Tudomány Egyetem (EMTE), Csíkszeredai Kara	Csíkszereda (Miercurea Ciuc) Faculty of the SAPIENTIA Hungarian University of Transylvania
	OKTATOTT TANTÁRGYAK	SUBJECTS TAUGHT
	Kert- és szabadterépités, Kerttörténet, Kertművészeti stíluskorszakok, Formaképzés, Kertművészeti örökségvédelem, Történeti kertek, tájak helyreállítása, Táj-történet	Garden construction, Garden history, Historic styles in garden art, Form creation, Garden heritage conservation, Restoration of historic gardens and landscapes, Landscape history
	SZABADISKOLAI OKTATÁS	FREE SCHOOL EDUCATION
	Népfőiskolák, szabadiskolák, magánkursusok szervezése itthon és külföldön a természet- és tájmegfigyelés, művelődéstörténet, képzőművészet és tájépítészeti kapcsolatának témakörében.	Organising community colleges, free schools, and private courses in Hungary and abroad in the topics of nature and landscape observation, cultural history and the relationship of fine arts and landscape architecture.
	KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG, TÉMÁK	RESEARCH ACTIVITY, TOPICS
1994-2008	Kora reneszánsz kertművészet	Early-Renaissance garden art
1993-1994	Magyar modern kertek	Modern Hungarian gardens
1994	Andrássy út kertépítészeti kialakításának története	History of the landscaping of Andrássy Street
1997-1998	A fürdőkultúra, építészeti, kertművészeti, tájépítészeti vonatkozásai a Kárpát-medencében	Bathing culture in the Carpathian Basin from the aspects of architecture, garden art, and landscape architecture
2017-2018	Petz Ármin élete és munkássága	The life and oeuvre of Ármin Petz
2018	A kastélykertek turizmusban betöltött szerepének hazai és nemzetközi vizsgálata	National and international analysis of the role of castle gardens in tourism
	Kertművészet történeti tudományos dokumentációk készítése	Preparing scientific documentation in garden history

A KERTTŐL A SZABADTÉRIG

Betekintés Jámbor Imre tájépítész professzor munkásságába

FROM THE GARDEN TO THE OPEN SPACE

An insight into the work of the Mőcsényi Mihály Award-winning landscape architect, Professor Imre Jámbor

FEKETE ALBERT

[HTTPS://DOI.ORG/10.36249/64.2](https://doi.org/10.36249/64.2)

1. ábra/Fig. 1: Jámbor Imre 2018-ban a FUGA-ban tartott szakmai rendezvényen / Imre Jámbor at a professional event held in FUGA in 2018
FOTÓ/PHOTO: GLÁZER ATTILA FELVÉTELE

2020 augusztus 20. alkalmából Gulyás Gergely, a Miniszterelnökséget vezető miniszter dr. Jámbor Imrének, a Tájépítészeti és Településtervezési Kar egyetemi tanárának, volt dékánjának és tanszékvezetőjének, több évtizedes pályafutása során a szabadtér-építészet, a kortárs kerttervezés, illetve a városökológia és a települések zöldhálózati rendszerének tervezése területén végzett magas színvonalú munkája, valamint eredményes oktatói és kutatói tevékenysége elismeréseként „Mőcsényi Mihály-díjat” adományozott.

Jámbor Imre immár több mint ötven éves szakmai pályafutása igen szerteágazó és termékeny. Munkásságában a változatos feladatok szorosan összefonódtak, s ebben a kutatásra, oktatásra és tervezésre egyaránt jótékonyan ható szerves egységben visszatérő motívumként fedezhetjük fel az „örök szerelmeket”: a kerti terek és a kertépítészeti kompozíció analízisét, különös tekintettel

a kerti terek tipizálására és a téralakításban nagy jelentőséggel bíró tereprendezési feladatokra; a nemzetközi és hazai közparkok tervezéseméleti és történeti kutatását, különös tekintettel a Városligetre és Heinrich Nebbien tervezői tevékenységére; az európai szakmai nomenklaturában régről használt és elfogadott „szabadtér” fogalom lefordítását és meghonosítását a hazai szakmai fogalmkörbe és építészeti tervezésbe; a települési zöldfelületi rendszerek fejlesztését; a kortárs kertművészet kutatását és értelmezését; a tájépítész szakma és tájépítészeti oktatás hazai és nemzetközi hírnevének öregbítését.

Jámbor Imre szakmai habitusának kialakulásában, saját bevallása szerint, két professzora, Ormos és Mőcsényi mellett mestere, Dalányi László játszott meghatározó szerepet. Ormos és Dalányi tervezői illetve oktatói látásmódját formálták meghatározó módon, míg Mőcsényitől a tevékeny szakmai-közéleti szereplés fontosságát tanulta

On the occasion of 20th August 2020, Gergely Gulyás, Minister of the Prime Minister's Office, awarded the Mőcsényi Mihály Award to Dr Imre Jámbor, Professor, former Dean and Head of Department at the Faculty of Landscape Architecture and Urbanism, in recognition of his high-quality work in the fields of open space design, contemporary garden design, urban ecology and urban green infrastructure planning, as well as his successful teaching and research activities during his decades-long career.

Imre Jámbor's professional career spanning more than fifty years has been very varied and fruitful. In his work, the varied tasks were closely intertwined, and in this organic unity that had a beneficial effect on research, education and planning, we can discover recurring 'eternal love' motifs: the analysis of garden spaces and garden design composition, particularly with regard to the classification of garden spaces and landscaping tasks having great importance in shaping the space; the research on international and Hungarian public parks from the aspects of planning theory and history, particularly with regard to the Budapest City Park and the design activity of Heinrich Nebbien; the translation of the term 'open space', long-used and accepted in the European professional nomenclature, and its introduction into the Hungarian professional terminology and architectural planning; the development of urban green space networks; the research and interpretation of contemporary garden art; as well as the enhancement of the national and international reputation of the landscape architecture profession and education.

In the development of Imre Jámbor's professional habitus, according to his own admission, his master, László Dalányi, played a decisive role, beside his two professors, Ormos and Mőcsényi. Ormos and Dalányi shaped his perception regarding design and education in a decisive way, while from Mőcsényi he learned the importance of the active professional and public roles. As the founder and first chairman of the Landscape Architecture Section of the Chamber of Hungarian Architects, he worked and did a lot for the professional independence of landscape architects. He was a Member of the Board of the Chamber of Hungarian Architects as well as the Chairman of the Landscape Architecture and Garden Design Section for two terms. For many years, he was a Member of the Board of the Association of Hungarian Garden Designers and Landscape Planners as well as a member of the

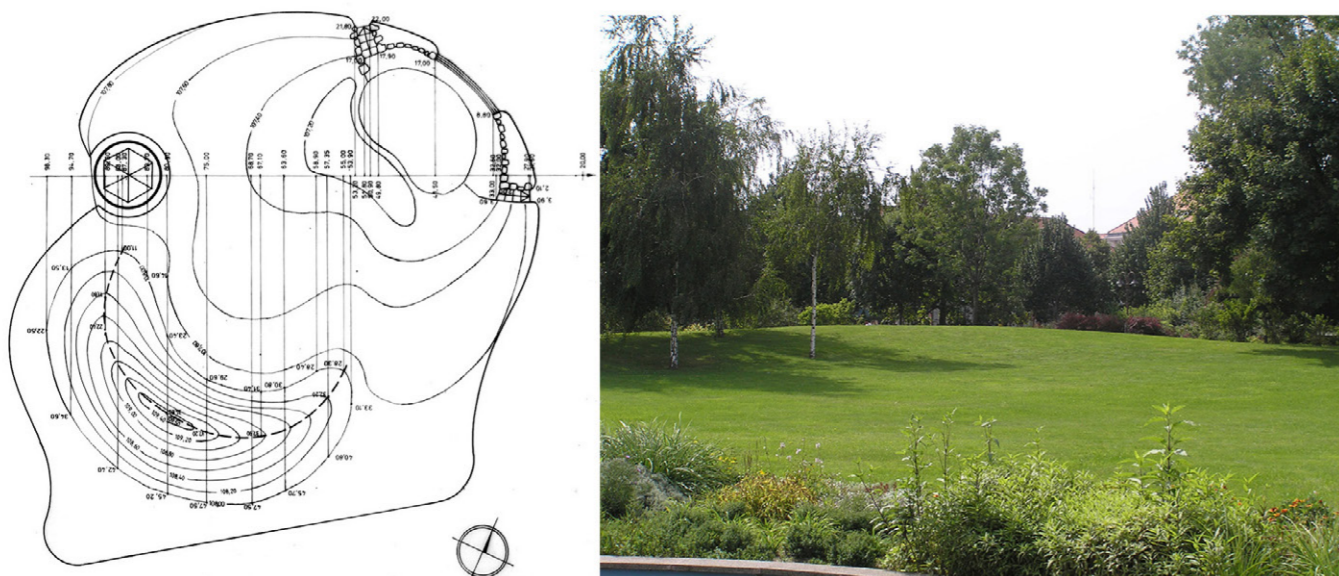
International Federation of Landscape Architects (IFLA), the Hungarian Society for Urban Planning and the Association of Hungarian Architects. He was a member of the Central Planning Board, the Architecture Planning Board of Budapest, the Regional Planning Board of Győr-Sopron-Vas County as well as the Committee on Town Planning and the Committee on Horticulture of the Hungarian Academy of Sciences.

After graduating in 1969, he immediately wanted to deal with garden design, but instead of the cordial invitation of the director of the Urban Management Company in Szeged, he preferred the invitation of Professor Imre Ormos. He entered the Department of Garden Design, and this decision also marked the beginning of his long university career. He started his teaching career as an assistant lecturer, mainly involved in the teaching of the subjects 'Geodesy', 'Ground Modelling' and 'Garden Design'. He led practical courses in ground modelling and garden design not only at the University of Horticulture, but also contributed to teaching these subjects as a guest lecturer at the Faculty of Architecture of the Budapest University of Technology. He was always attracted by the knowledge and skills related to architecture, and he also had the necessary skills for shaping the space.

It is no coincidence that in his plans special emphasis was given to the artistic shaping of the terrain, landforms and the micro-terrain, but they are not for art's sake. By shaping the terrain, he provides space formation an artistic dimension, expanding the boundaries of the perception of the garden space, and enhancing the spatial experience. This artistic approach can be observed in many of his works, such as in the garden design of the 'Csigakert' in Gyula, the Jubileumi Park in Siófok (Figure 2-3) and Ákos Kamocsai's residence in Budakeszi.

The artistic-aesthetic essence of garden and open space design education accompanied and interested him throughout his decades-long career. That is why he entered the Doctoral School in Architecture at the University of Pécs, where he obtained the DLA degree in 2009 – as the first one among landscape architects. In possession of this, he elaborated the curriculum and accreditation material for the master of arts (MA) programme in landscape architecture and garden art, and made it start in 2010. The successful training programme was also launched in English a few years later, and it is still one of the most successful training programmes in

2. kép/Pict. 2: Siófok, Jubileumi park tereprendezési terve és megépült tereplasztikái. Munkatársak: Húros Katalin, Klimes Attila, Nagy Gyöngyi, Varga Rita / Ground model and the realised landforms of the Jubileumi Park, Siófok. Contributors: Katalin Húros, Attila Klimes, Gyöngyi Nagy, Rita Varga

meg. A Magyar Építész Kamara tájépítészeti tagozatának alapítójaként és első elnökéként rengeteget dolgozott és tett a tájépítész szakmai önállóságáért. Két cikluson át volt a MÉK elnökségének tagja és a táj- és kertépítészeti tagozatának elnöke. Évekig tagja volt a Magyar Kertépítésszek és Tájrendezők Szövetsége elnökségének, a Tájépítésszek Világszövetségének (IFLA), a Magyar Urbanisztikai Társaságnak, a Magyar Építésszek Szövetségének. Tagja volt a Központi Tervtanácsnak, Budapesti Fővárosi Építészeti Tervtanácsának, a Győr-Moson-Sopron megyei Területi Tervtanácsnak, valamint az MTA Településtudományi Bizottságának és a Kertészeti Bizottságának.

1969-es diplomázását követően rögtön kerttervezéssel akart foglalkozni, ám a szegedi Városgazdálkodási Vállalat igazgatójának szívélyes invitálásával szemben Ormos Imre professzor meghívását részesítette előnybe: belépett a Kerttervezési Tanszékre, s ez a döntés egyben hosszú egyetemi karrierjének kezdetét is jelentette. Oktatói munkásságát tanársegédként kezdte, s ez főként a 'Geodézia', a 'Tereprendezés' és a 'Kerttervezés' című tantárgyak tanításával függött össze. Nemcsak a Kertészeti Egyetemen vezetett tereprendezési és kerttervezési gyakorlatokat, hanem vendégoktatóként a Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán is közreműködött ezekben a tantárgyakban. Az építészethez kapcsolódó ismeretek és készségek mindig is vonzották, s a térformáláshoz szükséges adottságokkal is rendelkezett.

Nem véletlen, hogy terveiben a terep művészi rendezése, a geoplasztikák, a mikrodomborzat alakítása

különleges hangsúlyt kaptak, mégsem öncélúak. A terepfelszín plasztikus alakításával emelik művészi dimenziókba a térformálást, terjesztik ki a kerti tér észlelésének határait, fokozzák a térélményt. Ez a művészi megközelítés számos munkájában tetten érhető, mint például a gyulai Csigakert, a siófoki Jubileumi Park (2-3. kép) vagy Kamocsai Ákos budakeszi lakóházának kertterveiben.

A kert- és szabadtertervezés oktatásának művészi-esztétikai lényege több évtizedes pályafutásán végigkísérte, foglalkoztatta. Ezért jelentkezett a Pécsi Tudományegyetem építőművészeti doktori iskolájába, ahol 2009-ben – a tájépítésszek között elsőként – DLA fokozatot szerzett. Ennek birtokában dolgozta ki a tájépítészeti és kertművészeti mesterszak (MA) tantervi és akkreditációs anyagát, és indította el 2010-ben ezt a művészeti képzést. A sikeres képzési program néhány évvel később angol nyelven is beindult, és ma is oktatási palettánk egyik legsikeresebb képzését jelenti, sok külföldi jelentkezővel, Kínától Dél-Amerikáig.

Visszatérve pályafutása kezdetéhez, röviddel Ormos egyetemi meghívását követően tanszékvezető váltás következett be, s az új főnök, Mőcsényi „rábeszélte”, hogy külföldre menjen tanulni. Így a hetvenes években több évig a Drezdai Műszaki Egyetem Építészeti Karának Tájépítészeti és Városépítési Intézetében kutató és oktató, illetve védte meg doktori disszertációját. Kutatási témája a települések zöldfelület-ellátottságának vizsgálata és értékelési módszerek kidolgozása, illetve alkalmazása volt.

3. kép/Pict. 3: Siófok, Jubileumi park. Munkatársak: Húros Katalin, Klimes Attila, Nagy Gyöngyi, Varga Rita / Jubileumi Park, Siófok. Contributors: Katalin Húros, Attila Klimes, Gyöngyi Nagy, Rita Varga

our educational offer today, with many foreign applicants, from China to South America.

Returning to the beginning of his career, shortly after Ormos invited him to the university, there was a change in the head of department, and the new boss, Mőcsényi 'convinced' him to go and study abroad. Thus, for several years in the 1970s, he did research and taught at the Institute of Landscape Architecture and Urban Planning, at the Faculty of Architecture of the Dresden University of Technology, and defended his doctoral dissertation there. His research topic was the analysis of the provision of green spaces in settlements as well as the elaboration and application of evaluation methods.

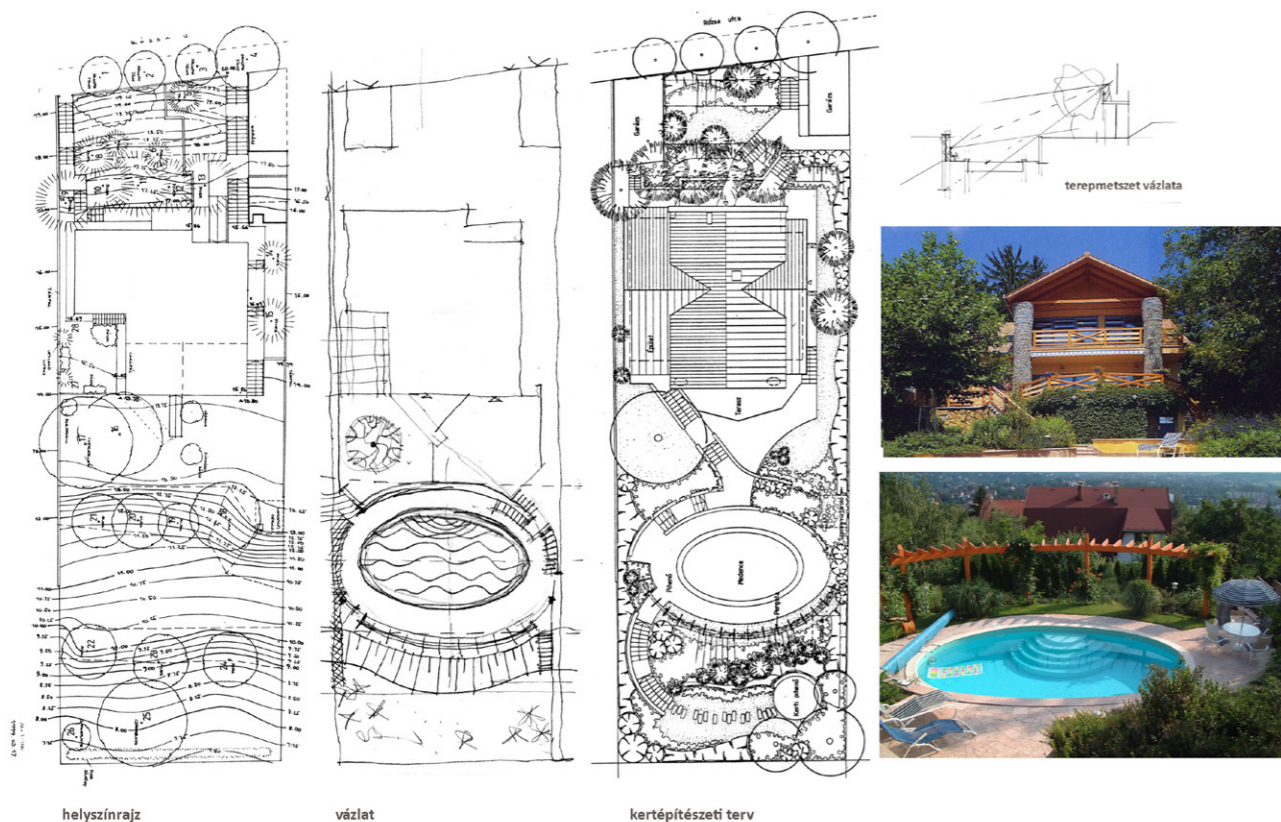
According to his own admission, at that time he lived and thought as a stubborn, unbound young man, rejecting all habits and order. The geopolitical ideologies of the era also forced him to experience the years in Dresden as a kind of 'grand tour'. Thus, he used the time he spent there not only to study and shape his way of looking at things, but also consciously build up his international relations and improve his German language skills. All these skills and experiences helped him a lot to be able to work effectively later, from the 1980s, in various management positions, for embedding Hungarian landscape architecture into the international context.

Since then, he has maintained that the functioning of the university is unthinkable without foreign relations and academic and research cooperations. In addition to his own relationships in Dresden, he also inherited many

lively international connections from Mihály Mőcsényi, which provided a good basis for the recognition of the Hungarian education and for international cooperation. Due to these exchanges, he had the opportunity to teach at many European universities, from where he could then invite foreign guest lecturers. He also carried out many successful joint research projects in the 1980s, among others with partner departments at the Vienna University of Technology, the Berlin University of Technology and the University of Hannover. As an active member of the scientific and organising committee, he participated in the organisation and realisation of the 22nd IFLA World Congress, which was held in Hungary in 1984 by the world organisation of landscape architects. It is also due to his wide-ranging relations that he could represent the Faculty of Landscape Architecture as founder at the establishment of the European Council of Landscape Architecture Schools (ECLAS), and in 2002, our faculty was one of the first to join the LE:NOTRE programme. These steps were all important building blocks of the process that put the Hungarian higher education in landscape architecture back to the map of Europe. In 2013, his international level teaching and education organising activities were recognised with the ECLAS Lifetime Achievement Award.

He was a young man when, working on an assignment at the department, he decided to prioritise university work in the long term. Upon a commission from Mőcsényi, he prepared a professional proposal for the

4. kép/Pict. 4: Lakóház kertje, Budakeszi. Munkatárs: Nagy Gyöngyi / Garden of a residential building, Budakeszi. Contributor: Gyöngyi Nagy

Saját bevallása szerint akkoriban amolyan „csak azért is” természetű, kötetlen, minden megszokást és rendet tagadó fiatalként élt és gondolkodott. A korszak geopolitikai ideológiái is kényszerítették, hogy a drezdai éveket amolyan „grand tour”-ként élje meg. Így az ott töltött időt nem csak tanulásra, látásmód-formálásra használta, hanem tudatosan építette ki nemzetközi kapcsolatait, tökéletesítette német nyelvtudását. Mindezek a készségek és tapasztalatok sokat segítettek abban, hogy később, a nyolcvanas évektől – immár különböző vezetői beosztásokban – hatékonyan tevékenykedhetett a magyar tájépítészet nemzetköziesítése érdekében.

Azóta is azt vallja, hogy az egyetemi működés elképzelhetetlen külföldi kapcsolatok, oktatási-kutatási együttműködések nélkül. Saját drezdai ismeretségei mellett Mócsényi Mihálytól is nagyon sok élő nemzetközi kapcsolatot örökölt, ami jó alapot adott a hazai oktatás elismeréséhez és a külföldi együttműködésekhez. E cserekapcsolatok révén számos európai egyetemen oktathatott, s onnan meghívhatott külföldi vendégoktatókat. Nagyon sok és eredményes közös kutatási projektet is összehozott a '80-as években, többek közt a Bécsi Műszaki Egyetem, a Berlini Műszaki Egyetem, vagy a Hannoveri Egyetem

társ-tanszékeivel. Aktív tudományos és szervezőbizottsági tagként részt vett a XXII. IFLA Világkongresszus megszervezésében és lebonyolításában, amelyet a tájépítészek világszervezete 1984-ben Magyarországon tartott. Szeretgázó kapcsolatainak is köszönhető, hogy alapítóként lehetett jelen a Tájépítészeti Kar képviselőtében az Európai Tájépítész Iskolák Szövetsége (ECLAS) megalakulásánál, majd 2002-ben Karunk a LE:NOTRE programhoz is az elsők között csatlakozhatott. Ezek a lépések mind-mind fontos építőkövei voltak annak a folyamatnak, amelyek visszahelyezték Európa térképére a magyar felsőfokú tájépítészeti oktatást. Nemzetközi szintű oktatói és oktatásszervezési tevékenységét ismerték el 2013-ban az ECLAS Lifetime Archivement Award-dal, azaz szakmai életmű-díjjal.

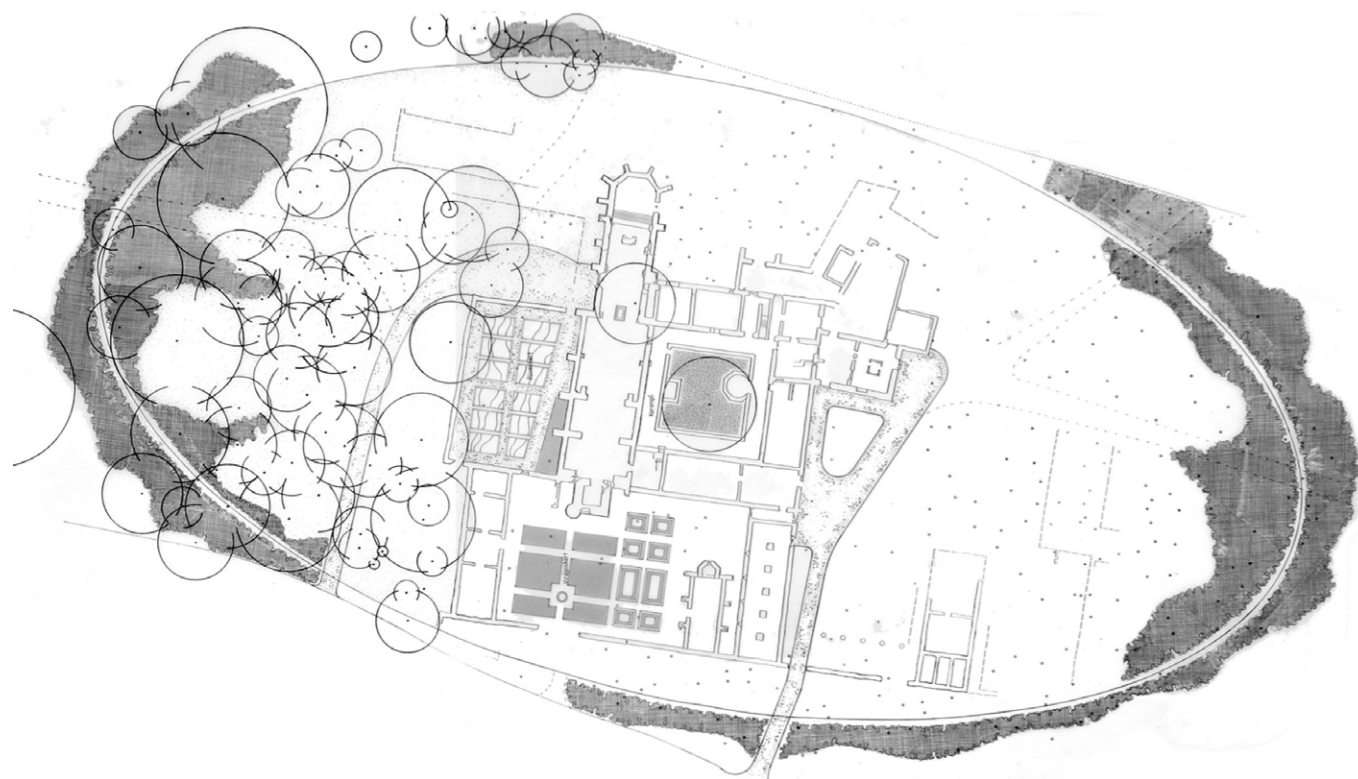
Végleges döntését, hogy hosszú távon is az egyetemi munkát helyezi előtérbe egy tanszéki megbízás kapcsán, fiatal fejjel hozta meg. Mócsényi megbízására szakmai javaslatot készített az OÉSZ (akkori OTÉK) átdolgozásához. Ez a látszólag száraz, de nagyon fontos munka adta meg a végső löketet hogy belássa: az egyetemi oktatói lét a dolga, hivatása. Az oktatás mellett a változatos tervezői, kutatói feladatokat továbbra sem adta fel, azokat szakmai kihívásként fogta fel és teljesítette.

5. kép/Pict. 5: Parc de la Vilette, Párizs. Nemzetközi tervpályázat. Munkatársak: Demjén István, Perjés András, Szügyi Edit. Építésztervezők: Balogh Balázs, Hofer Miklós / Parc de la Villette, Paris. International design competition. Contributors: István Demjén, András Perjés, Edit Szügyi. Architects: Balázs Balogh, Miklós Hofer

6. kép/Pict. 6: Margitsziget, dominikánus kolostor rekonstrukciós terve. Munkatárs: Varga Rita. Építésztervező: Roth János / Margaret Island, reconstruction plan for the Dominican monastery. Contributor: Rita Varga. Architect: János Roth

7. kép/Pict. 7: Szolnok, Verseghy park rekonstrukciós terve. Munkatársak: Nagy Gyöngyi, Varga Rita / Reconstruction plan for Verseghy Park, Szolnok. Contributors: Gyöngyi Nagy, Rita Varga

A kerttervezést Jámbor Imre nemzetközi tevékenységéhez kapcsolódóan is meg kell említeni. Meghatározó feladatot jelentett számára az 1982-ben Párizs Magisztrátusa által kiírt La Vilette tervpályázat, amelyre a tanszéki csapatot vezetve (Demjén István, Perjés András és Szügyi Edit), építészekkel (Balogh Balázs, Hofer Miklós) közösen nevezett be (5. kép). Akkoriban ritkán szerveztek nemzetközi tájépítészeti tervpályázatot, így igen nagy volt az érdeklődés szakmai berkekben: az 55 ha nagyságú tudományos ismeretterjesztő park létesítésére kiírt pályázatra több mint 470 pályamű érkezett be. A Jámbor Imre vezette csapat tervét a szakmai zsűri beaválogatta a legjobb 12 pályázat közé, ahol olyan vetélytársakkal mérték össze magukat, mint Zaha Hadid, Jean Nouvel, OMA Architecture Studio, Colin Fournier vagy Bernard Tschumi. A versenyt végül a Tschumi-Cournier páros nyerte, kialakítva a Parc de la Vilette-et, amely világviszonylatban is az 1980-as évek egyik legkomolyabb urbanisztikai teljesítménye, egyben pedig a francia főváros harmadik legnagyobb parkja.

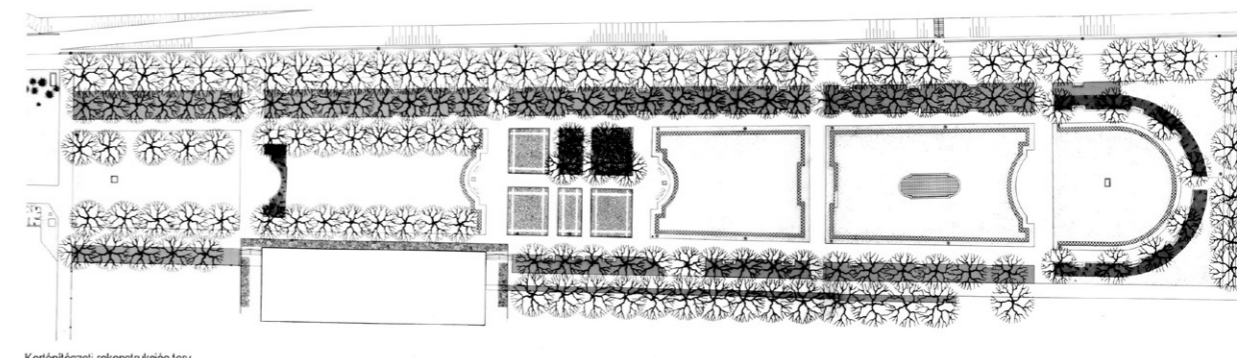
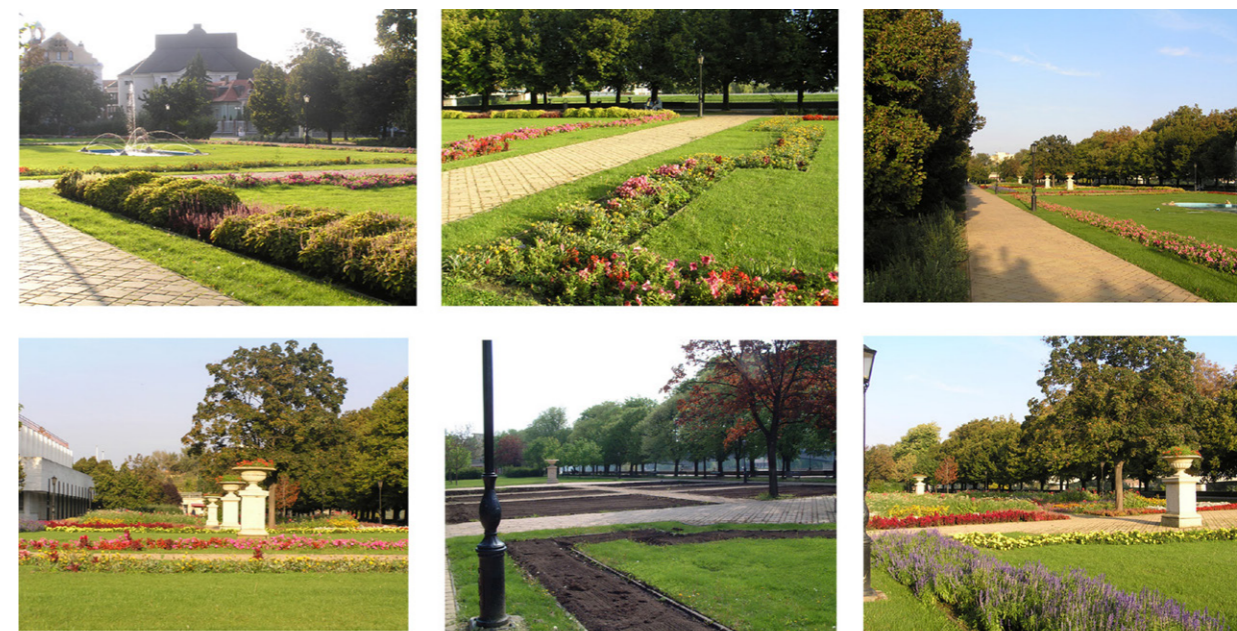
Lételeme volt a tervezés. Oktató munkája mellett mintegy száz jelentősebb kertépítészeti, szabadtér építészeti, ill. településrendezési szakági tervet készített, és

számos hazai és nemzetközi tervpályázaton vett részt és nyert díjat, illetve megvételt. 1987-ben szerzett vezető tervezői jogosultságot.

Legaktívabb tervezői korszakaként az 1990-es évek említhetők. Ebben az időszakban készült kerttervei közül mindegyik jól szemlélteti akkorra már egyértelműen kiforrott tervezői látásmódját, amely szerint a kerttervezés a tér szervezésének művészete, és erős ökológiai, társadalmi és műszaki beágyazódással bír. (6-8. képek)

Egyik legkedvesebb munkája minden bizonnyal az ELTE Déli tömbjének kertépítészeti kialakítása, amelyet a 2000-es évek elején fiával, Jámbor Andrással közösen terveztek, és amelyik - saját kortárs kerttípusát véve alapul - minden bizonnyal a minimalista és a kaotikus geometriájú kertek között képez átmenetet. (9. kép) Az alkotás sajátos karakterét az alkalmazott alapformák és az elrendezés geometriája adja. A tervben az egyszerű és összetartó háromszög-oldal erős formai motívumai a bejárat előtti tér fő közlekedési irányainak meghatározása révén válnak funkcionálissá.

Kiemelkedő tervezői és pedagógusi habitusát bizonyítja a közelmúlt egy története, amelyet egyik legfontosabb saját nemzetközi eredményeként tart számon.

Kertépítészeti rekonstrukciós terv

revision of the National Town Planning and Building Requirements (OTÉK, then OÉSZ). This seemingly prosy, but very important job gave him the final push to realise that being a university lecturer is his job, his vocation. In addition to education, he did not give up the varied design and research tasks either, he considered and fulfilled them as professional challenges.

Garden design should also be mentioned in connection with the international activities of Imre Jámbor. The La Vilette design competition, announced by the municipality of Paris in 1982, was a significant task for him, which he entered leading the departmental team (István Demjén, András Perjés and Edit Szügyi), together with architects (Balázs Balogh, Miklós Hofer) (Figure 5). At that time, international landscape architecture design competitions were rarely organised, so there was a lot of interest in professional circles: more than 470 entries were received for the call of proposals for the establishment of a 55-hectare scientific educational park. The design proposal of the team led by Imre Jámbor was selected by the professional jury as one of the best 12 entries, and they were compared to rivals such as Zaha Hadid, Jean Nouvel, OMA ArchitectureStudio,

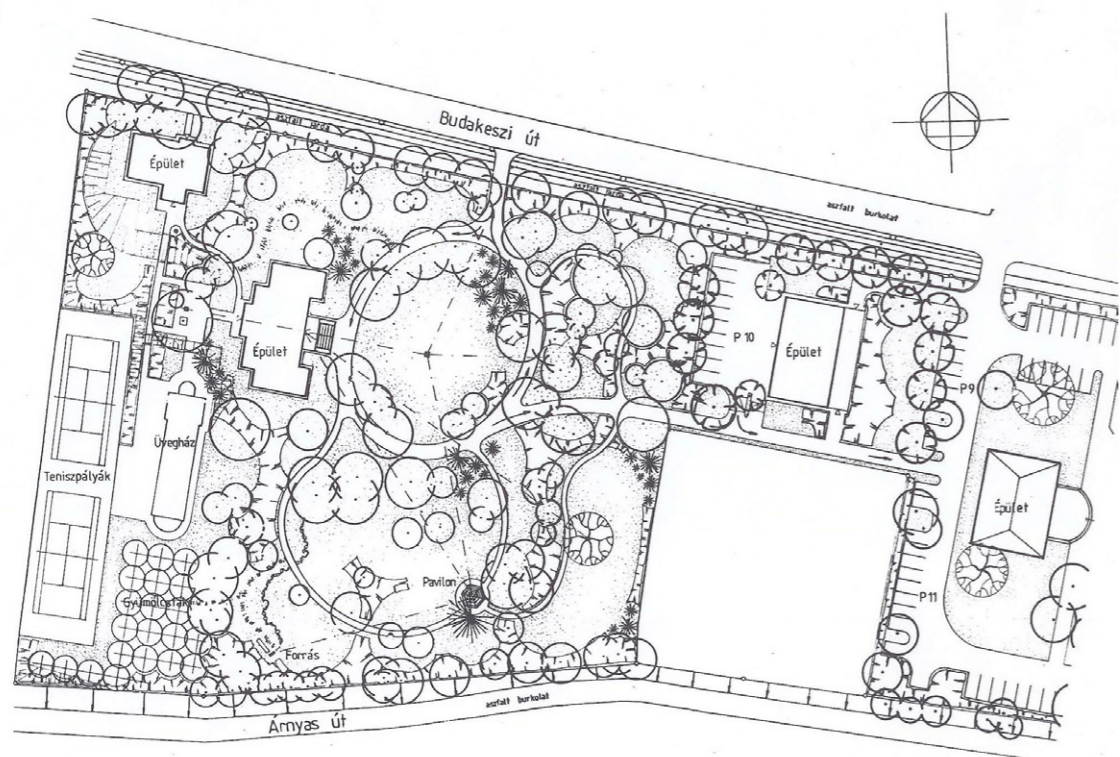
Colin Fournier and Bernard Tschumi. In the end, the Tschumi-Cournier duo won the competition, creating the Parc de la Vilette, which is one of the most important achievements in urban development of the 1980s in the world, and also the third largest park in the French capital.

Planning was his way of life. In addition to his work as a lecturer, he prepared about a hundred major garden and landscape designs, landscape chapters of local plans, and participated, won awards and purchases in numerous national and international design competitions. He obtained his license as a senior designer in 1987.

The 1990s can be mentioned as his most active period in design. All of his garden designs prepared in this period clearly demonstrate his already mature approach as a designer, according to which garden design is the art of organising space and has strong ecological, social and technical bases (Figures 6-8).

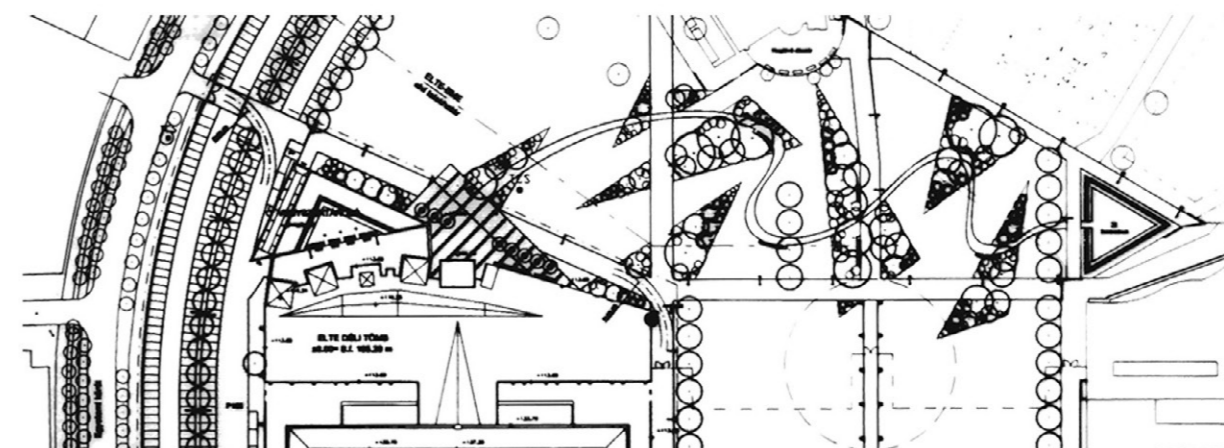
One of his favourite projects is certainly the garden design of the south block of the Eötvös Loránd University, which he prepared together with his son András Jámbor in the early 2000s, and which - based on his own contemporary garden typology - certainly forms a transition

8. kép/Pict. 8: Budapest, Hild villa parkjának megújítási terve.
Munkatársak: Nagy Gyöngyi, Varga Rita / Reconstruction plan for the park of Hild Villa, Budapest. Contributors: Gyöngyi Nagy, Rita Varga
9. kép/Pict. 9: Budapest, ELTE déli tömb szabadtérépítészeti terve.
Munkatárs: Jámbor András / Open space plan for the south block of the Eötvös Loránd University. Contributor: András Jámbor

2013-as budapesti nyugdíjazását követően aktívan részt vett a Sapientia EMTE Marosvásárhelyi Karán indított magyar nyelvű tájépítész-képzésben. A nagy fizikai távolság és a viszontagságos utazások ellenére öt éven keresztül számos hallgatót mentorált, több tantárgyat oktatott, rendszeresen vizsgáztatót, s mindemellett hallgatói tervpályázatokat is konzultált. „A legbüszkébb arra voltam, hogy az első, induló évfolyam végzős hallgatói az ECLAS által meghirdetett nemzetközi hallgatói tervpályázaton II. díjat nyertek a Genti Egyetem (I. díj) és a Harvard Egyetem (III. díj) csapata mellett, egy rendkívül erős mezőnyben.”

Jámbor Imre több mint öt évtizedes aktív pályafutása alatt folyamatosan dolgozott a tájépítészeti diszciplína egyetemi szintű képzésének elmélyítésén, tananyagának modernizálásán, különösen a települési zöldhálózati rendszerek, a kertépítészet, a szabadtérépítészet, a városökológia, a kortárs kerttervezés teoretikai megközelítése terén. A Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem és jogutódjain végzett aktív oktatói, kutatói és vezetői tevékenysége mellett oktatói tevékenysége kiterjedt más egyetemekre is, így állandó vendégelőadóként szerepelt a BME Építészmérnöki

between minimalist gardens and gardens with a chaotic geometry (Figure g). The specific character of the garden is provided by the basic shapes used and the geometry of the arrangement. In the plan, the strong formal motifs of the triangular sides that diverge and converge at the same time become functional by defining the main traffic directions of the space in front of the entrance.

His outstanding habitus as a designer and teacher is also demonstrated by a recent achievement, which he considers as one of his most important international results. After his retirement in Budapest in 2013, he

actively participated in the Hungarian-language landscape architect training programme launched at the Marosvásárhely Faculty of the Sapientia Hungarian University of Transylvania. Despite the great physical distance and the arduous journeys, he mentored many students for five years, taught several subjects, regularly conducted exams, and also consulted on student design competitions. "I was the proudest of the fact that the graduating students of the first, starting year won 2nd prize alongside the team of the Ghent University (1st prize) and Harvard University (3rd prize), in an extremely strong field."

10. kép/Pict. 10: Megnyitó beszéd a Budapesti Corvinus Egyetem doktoravató ünnepi tanácsülésén 2008-ban / *Opening speech at the doctoral conferment ceremony at the Corvinus University of Budapest in 2008*

Karán, a MOMÉ-n, és az Ybl-in, és Gälzer professzorral való kapcsolata révén a Bécsi Műszaki Egyetemen.

Kidolgozta a három szakirányt felölelő okleveles tájépítésmérnök képzés tanterveit, valamint elkészítette a „Tájépítészeti doktori (PhD) képzés” akkreditációs anyagát és tanterveit, amely alapján elindul a doktori képzés. Mőcsényi Mihály professzor mellett fontos szerepet játszott az önálló Tájépítészeti, -védelmi és -fejlesztési Kar létesítésében. 2000-től két cikluson keresztül a Tájépítészeti Kar dékánja, majd a Budapesti Corvinus Egyetem stratégiai és fejlesztési rektorhelyettese volt. (10. kép)

A tájépítésmérnök képzés mellett több új egyetemi szak létesítésének volt kezdeményezője. 2001-ben munkatársakkal elkészítette az okleveles településmérnöki egyetemi szak akkreditációs anyagát és tanterveit, amely alapján a képzés a 2003/2004-es tanévben a Tájépítészeti Karon megindult. Kezdeményezője volt a Tájépítészeti Karon a Településépítészeti Tanszék létrehozásának. A bolognai képzési rendszer bevezetése után kidolgozta a településmérnöki mesterszak (MSc), a tájépítészeti és kertművészeti mesterszak (MA) akkreditációs szakalaptási dokumentumait és képzési programját, amelyeket a BCE Tájépítészeti és Településtervezési Karán megindítottak és sikeresen oktattak.

Tudományos tevékenysége elsősorban a kortárs kertművészet és szabadtérépítészet elméletére, a településökológia, a zöldfelületi rendszerek fejlesztésére terjedt ki.

Több kutatási pályázaton vett részt eredményesen. A 'Településökológiai és környezetterhelhetőségi

vizsgálatok módszertana és alkalmazási lehetőségei' c. MKM kutatási téma témavezetője volt. Munkatársaként dolgozott a 'Különböző tájtypusok ingerklíma és kímélőklíma hatásainak vizsgálata', valamint a 'Fürdők táj, kert és enteriörrendezési irányelvei' című kutatási projektekben. A hannoveri Planungsgruppe Ökologie + Umwelt Intézetrel közösen a magyar és a német Környezetvédelmi Minisztérium megbízásából kidolgozta a 'Pest megye környezetállapotának vizsgálata és értékelése' című modell értékű tanulmányt. Közös kutatásokat végzett többek közt a TU Wien Tájtervezési Intézetével a 'Települések közcélú és magán zöldfelületekkel való ellátottsága' illetve a 'Települések szabadtér-struktúrájának elemzése és tipológiája' című kutatási témákban.

Részt vett az EU által támogatott Le:Notre projekt kidolgozásában és a program keretében működő „Landscape Design”, valamint a „Landscape Theory” nemzetközi munkabizottságokban. Kidolgozta és vezette az „Élhető települési táj” kutatóműhely programját.

Kilenc hazai és három fő külföldi aspiráns témavezetője volt, akik tudományos fokozatot (CSc, ill. PhD) szereztek.

Alapító szerkesztője a 4D: tájépítészeti és kertművészeti folyóiratnak (illetve a "Tájépítészet" c. jogelőd folyóiratának), amely máig a Kar bevált publikációs fóruma. A lap magyar és angol nyelven, tükröfordításban jelenik meg, nemzetközi szerkesztő bizottsággal rendelkezik, és az MTA felvette a tudományos folyóiratok listájára.

Hat könyv és mintegy 170 jelentősebb szakmai publikáció szerzője. Írásai többek között a Városépítés,

During his active career of more than five decades, Imre Jámbor was working continuously on deepening the university level training of the landscape architecture discipline and on modernising its curriculum, especially in the fields of urban green space networks, garden design, open space design, urban ecology and the theoretical approach of contemporary garden design. In addition to his active teaching, research and managerial activities at the University of Horticulture and Food Industry and its successors, his teaching activity also extended to other universities, so he was a permanent guest lecturer at the Faculty of Architecture of the Budapest University of Technology, at the Moholy-Nagy University of Art and Design as well as at the Ybl Miklós College of Technology, and due to his relationship with professor Gälzer, at the Vienna University of Technology.

He elaborated the curricula for the landscape architecture training programme including three specialisations, and also prepared the accreditation material and curricula for the doctoral (PhD) programme in landscape architecture, on the basis of which the doctoral course was launched. Along with professor Mihály Mőcsényi, he played an important role in establishing the independent Faculty of Landscape Architecture, Protection and Development. From 2000, he was Dean of the Faculty of Landscape Architecture for two terms, and then the Vice-Rector for Strategy and Development at the Corvinus University of Budapest (Figure 10).

In addition to the training in landscape architecture, he was the initiator of the establishment of several new university programmes. In 2001, he and his colleagues prepared the accreditation material and curricula for the university level training programme in urban planning, on the basis of which the training started in the academic year 2003/2004 at the Faculty of Landscape Architecture. He initiated the creation of the Department of Urban Planning at the Faculty of Landscape Architecture. After the introduction of the Bologna education system, he elaborated the accreditation course foundation documents and the training programme for the Master in Urban Planning (MSc) and the Master in Landscape Architecture and Garden Art (MA) courses, which were launched and successfully taught at the Faculty of Landscape Architecture and Urban Planning of the Corvinus University of Budapest.

His scientific activity has primarily covered the theory of contemporary garden art and open space design,

as well as the development of urban ecology and green space networks.

He participated in several research projects successfully. He was the supervisor of the MKM research topic entitled 'Methodology and Application Possibilities of Urban Ecology and Environmental Carrying Capacity Analyses'. He also participated in the research projects entitled 'Investigation of the Stimulating and Comfort Climate Effects in Different Landscape Types' and 'Landscape, Garden and Interior Planning Guidelines for Spas'. Together with the institute Planungsgruppe Ökologie + Umwelt, Hannover, he elaborated a model study entitled 'Investigation and Evaluation of the Quality of Environment in Pest County' on behalf of the Hungarian and German Ministries of Environmental Protection. He carried out joint research amongst others with the Institute of Landscape Planning of the Vienna University of Technology, in the research topics 'Supply of Public and Private Green Spaces in Settlements' and 'Analysis and Typology of the Open Space Patterns of Settlements'.

He participated in the development of the EU-supported 'Le Notre' project and in the international working committees 'Landscape Design' and 'Landscape Theory' operating within the framework of the programme. He developed and led the programme of the 'Liveable Urban Landscape' research workshop.

He was the supervisor of nine Hungarian and three foreign doctoral students who obtained scientific degrees (CSc or PhD).

He is the founding editor of the '4D' Journal of Landscape Architecture and Garden Art (and its predecessor journal 'Landscape Architecture'), which is still the proven publication forum of the faculty. The paper published in Hungarian and English in mirror translation, has an international editorial board, and has been included in the list of scientific journals by the Hungarian Academy of Sciences.

He is the author of 6 books and about 170 major professional publications. His writings have been published in professional publications such as Városépítés (Urban Planning), Magyar Építőművészet (Hungarian Architecture), Magyar Tudomány (Hungarian Science), Falu, Város, Régió (Village, City, Region), Szalon (Salon), Építésügyi Szemle (Architectural Review), Az Európai Unió agrárgazdasága (Agricultural Economy of the European Union), Kertgazdaság (Horticulture) and 4D Journal of Landscape Architecture and Garden Art.

Magyar építőművészet, Magyar tudomány, Falu Város Régió, Szalon, Építésügyi szemle, Az európai Unió agrár-gazdasága, Kertgazdaság=Horticulture, 4D: tájépítészeti és kertművészeti folyóirat című szakmai kiadványokban jelentek meg.

Legfontosabb publikációi:

- Az ökológiai vizsgálatok jelentősége a településfejlesztésben (Zöldfelületgazdálkodás, 1982)
- Zöldfelület vagy tartalék építési terület? Budapest zöldfelületi rendszere és a gazdálkodás helyzete (Magyar Tudomány, 1990)
- A harmonikus kert (Silvanus könyvek, 1992)
- Pest megye környezetállapotának vizsgálata és értékelése. Budapest és Pest megye peremterületeinek részletes környezetterhelhetőségi vizsgálata és intézkedési javaslatok kidolgozása (Planungsgruppe Ökologie + Umwelt, Hannover, 1993)
- Lesz-e Budapestnek zöld gyűrűje? (Falu Város Régió, 1994)
- A zöldfelületi tervezés kiterjesztése: A belterületi zöldfelületek terhelésének, terhelhetőségének vizsgálati és értékelési módszerei (tanulmány, KTM, 1995)
- A zöldfelületi rehabilitáció (tanulmány, VÁTI, 1997-1998)
- Kertépítészeti tér, szabad tér, zöld tér (Tájépítészeti szakmai tudományos folyóirat, 2000)
- A kertépítés kézikönyve (Dashofer Kiadó, 2008)
- A pesti Városliget – az első városi népkert – története és használatának változásai. Mindent a maga helyén. Városliget Város Vár (MUT, 2015)
- Nebbien Városligete: 200 éves a pesti népkert = The City Park of Nebbien: The Public Garden of Pest is 200 Years Old (Transsylvania Nostra, 2015)
- Nebbien Városligete. A világ első népkertje Pesten (Terc Kiadó, 2018)

Jámbor Imre szakmai munkássága elismerésül kapott kitüntetései:

- Szent István Egyetem Babérkoszorú arany fokozat (2001)
- Ormos Imre Érem (2003)
- Entz Ferenc-emlékérem (2003)
- Köztársasági Éremrend Lovagkereszt (2004)
- Ezüst Corvina, Budapesti Corvinus Egyetem (2013)
- ECLAS Lifetime Achievement Award (2013)
- Magyar Érdemrend tisztikereszt – polgári tagozat (2019)
- Mőcsényi Mihály-díj (2020)

A kerttől a szabadterig hosszú út vezetett, amely a hazai tájépítészet szimbolikus fejlődését hordozza magában: a közelmúltban még növénykiültetési alapfeladatként értelmezett szakma átlényegülését egy összetett térkompozíciós feladattá. Ezt az újraértelmezést ma már a meghatározó társszakmák is kénytelenek elfogadni és elismerni. Jámbor Imre szabadterig meghatározása egyszerre kulturális, szociális, ökológiai és építészeti produktum, amely kiterjeszti a szabadterekkel kapcsolatos korábbi, vegytisztán építészeti megközelítést.

Jámbor Imre úgy jutott el a kerttől a szabadterig, mint Ady Endre az értől az óceánig: könnyedén. Pályafutását sorsfeladatként élte meg, amit el nem kerülhetett, és amit kedvvel, örömmel, szakértelemmel, de mindenekelőtt erős hittel valósított meg. *„Nem kerestem a szakmai feladatokat, a vezetői megbízásokat sem, azok jöttek mindig maguktól, s ami elém került feladat, az általában fontos volt, és többnyire megoldottam. S amint a végére értem valaminek, jött kéretlenül a következő. Amit pedig útközben magam elterveztem, abból majdnem mindent sikerült megvalósítanom. Így telt el fél évszázad egyetemi működés, amire így utóbb derűsen tekinthetek vissza”.* Összetett tevékenysége a kertépítészeti tervek szakmai minősítésére is kiterjedt, több településrendezési és építészeti tervpályázaton vett részt felkért zsűritagként, elnökként vagy szakértőként. Oroszlánrésze van abban, hogy a tájépítészet elismert és elfogadott szakterület lett, hogy szakmánk polgárjogot nyert, s hogy ez a fél évszázada még számos társszakma képviselője számára is ismeretlen tevékenységi terület ma már az átlagember által is értelmezhető. ☺

His most important publications are:

- Az ökológiai vizsgálatok jelentősége a településfejlesztésben (Importance of Ecological Analyses for Urban Development) (Zöldfelületgazdálkodás, 1982)
- Zöldfelület vagy tartalék építési terület? Budapest zöldfelületi rendszere és a gazdálkodás helyzete (Green Space or Spare Construction Area? Budapest's Green Space Network and the Status of its Management) (Magyar Tudomány, 1990)
- A harmonikus kert (The Harmonious Garden) (Silvanus Könyvek, 1992)
- Pest megye környezetállapotának vizsgálata és értékelése. Budapest és Pest megye peremterületeinek részletes környezetterhelhetőségi vizsgálata és intézkedési javaslatok kidolgozása (Survey and Assessment of the Quality of Environment in Pest County. Detailed Environmental Carrying Capacity Assessment of the Peripheral Areas of Budapest and Pest County and Elaboration of Action Proposals) (Planungsgruppe Ökologie + Umwelt, Hannover, 1993)
- Lesz-e Budapestnek zöld gyűrűje? (Will Budapest Have a Green Belt?) (Falu – Város – Régió, 1994)
- A zöldfelületi tervezés kiterjesztése: A belterületi zöldfelületek terhelésének, terhelhetőségének vizsgálati és értékelési módszerei (Extension of Green Space Planning: Study and Evaluation Methods of the Load and the Carrying Capacity of Green Spaces in Urban Areas) (study, KTM, 1995)
- A zöldfelületi rehabilitáció (Green Space Rehabilitation) (study, VÁTI, 1997-1998)
- Kertépítészeti tér, szabad tér, zöld tér (Garden Design Space, Open Space, Green Space) (Tájépítészet professional scientific journal, 2000)
- A kertépítés kézikönyve (Handbook on Garden Construction) (Dashofer Kiadó, 2008)
- A pesti Városliget – az első városi népkert – története és használatának változásai (History and Changes in the Use of the City Park in Pest, the First Urban Public Park) Mindent a maga helyén. Városliget Város Vár (Everything in its Place. City Park City Castle) (MUT, 2015)
- Nebbien Városligete: 200 éves a pesti népkert (The City Park of Nebbien: The Public Park of Pest is 200 Years Old) (Transsylvania Nostra, 2015)
- Nebbien Városligete. A világ első népkertje Pesten (Nebbien's City Park. The World's First Public Park in Pest) (Terc Kiadó, 2018)

Imre Jámbor's awards in recognition of his professional work:

- Szent István University Laurel Wreath Gold Medal (2001)
- Ormos Imre Medal (2003)
- Entz Ferenc Medal (2003)
- Knight's Cross of the Order of Merit (2004)
- Silver Corvina, Corvinus University of Budapest (2013)
- ECLAS Lifetime Achievement Award (2013)
- Officer's Cross of the Hungarian Order of Merit – Civil Division (2019)
- Mőcsényi Mihály Award (2020)

It has been a long way from the garden to the urban open space, which involves the symbolic development of the Hungarian landscape architecture as well: the transformation of the profession which was until recently interpreted as a basic task of planting, into a complex task of spatial composition. This reinterpretation now must be accepted and recognised also by the dominant related professions. Imre Jámbor's definition of open space is a cultural, social, ecological and architectural product at the same time, which extends the previous, purely architectural approach regarding open spaces.

Imre Jámbor made it from the garden to the open space like Endre Ady from the brook to the sea: easily. He considered his career as his destiny, which he could not avoid, and which he realised with enthusiasm, joy, expertise, but above all with strong faith. *"I didn't look for professional tasks or managerial assignments either, they always came by themselves, and the tasks that got before me were usually important and I mostly solved them. And as soon as I completed something, the next one came without being asked for. And what I planned myself on the way, I managed to implement almost everything. This is how half a century has passed working at the university, on which I can look back now cheerfully."* His complex activity also extended to the professional evaluation of garden plans, he participated in several town planning and architecture design competitions as an invited member of the jury, chairman or expert. He has a lion's share in the fact that landscape architecture has become a recognised and accepted discipline, that our profession has gained public acknowledgement, and that this field of activity, unknown even to representatives of many related professions half a century ago, can now be understood also by the general public. ☺

A HEGYEK TANÚJA

Gondolatok és emlékek Laposa József (1948–)
Mőcsényi Mihály-díjas tájépítésről

A GUARDIAN OF THE HILLS

*Thoughts and Memories on Dr. József Laposa (1948–),
Mőcsényi Mihály Prize Winner Landscape Architect*

DÖMÖTÖR TAMÁS

[HTTPS://DOI.ORG/10.36249/64.3](https://doi.org/10.36249/64.3)

BELÉPŐ

Izgatottan léptem be a Krisztina körút fölé magasodó, hatalmas irodaházba.

Az egykor mintegy 700 embert foglalkoztató VÁTI [1] akkoriban, a '90-es évek második felében egyszerre idézte a szocialista nagyvállalatok örökségét, és vetítette előre a multinacionális cégek hangulatát. A szinte végeláthatatlan teremben, polcokkal elválasztott asztaloknál dolgozó szakemberek között haladva, a terem végén találtam rá Laposa Józsefre.

A VÁTI legendás hely volt: egy olyan iskola, ahol a területi tervezők, a településtervezők nagyjai dolgoztak együtt. Egy olyan olvasztótégely, amely képes volt a különböző ágazatok szakembereit összehozni, együtt gondolkodásra serkenteni. Laposa József 1996-tól e szervezet vezető tervezője volt, nagy tapasztalatú és nagy tekintélyű munkatárs. Futólag sokan ismertük, mivel népszerűek voltak területrendezési egyetemi előadásai: egyszerre árulkodtak széles-körű tudományos ismeretekről és a mindennapi tervezői gyakorlat tapasztalatairól. Mindezt a tudást élményszerűen, magával ragadóan volt képes átadni a hallgatónak.

Meglepő és egyben megtisztelő érzés volt az az alázat, odaadó lelkesedés, ahogy a tervezőirodában fogadott

mint diplomamunkáját készítő egyetemistát, és elfogadta segítségkérésemet egy dél-balatoni borút tervének elkészítéséhez. A rengeteg papírtekercs közül előbányászott számomra egy hatalmas térképmásolatot. A halványrözsaszín papíron indigókék vonalak és kódok jelölték a Balaton-környék első- és másodosztályú szőlőtermő területeit. Hosszasan taglalta e tájhasználat fontosságát, a tájalakulási tendenciákat, a területek osztályozási sajátosságait.

A HALADÓ SZELEM

Azokban az években zajlott a dél-balatoni 70-es út tehermentesítését célzó M7 autópálya tervezése. A megbeszélésünknek ez is egy hangsúlyos eleme volt. Harcosan képviselte azt az álláspontot, hogy az új autópályának a szebb napokat látott háttértelepülések (Tab, Lengyeltóti, Marcali stb.) vonalában kellene húzódnia. Álláspontja szerint ez a nyomvonal tudná felhozni a fejlődésben lemaradt településeket, mérsékelni a térségi egyenlőtlenségeket. Mint tudjuk, nem ez a változat valósult meg, számos más szempont, érdek úgy alakította, hogy a mai nyomvonal a part-menti települések számára ad további segítséget, ugyanakkor jelent további terhelést. A konzultációinkat áthatotta egy rendszerelvű, a fejlesztéseket

ENTRY

In excitement, I entered the huge office block towering above Krisztina Boulevard.

At the time, in the second half of the 1990s, VÁTI [1] [Városépítési Tudományos Tervező Intézet - Institute for Town and Regional Planning and Research], which employed about 1,000 people, was both evocative of the legacy of socialist corporations and foreshadowed the atmosphere of multinational design companies. Walking through the endless room and among professionals working at tables separated by shelves, I found József Laposa in the back.

VÁTI was a legendary place: a school where the great regional planners and urban designers worked. It was a melting pot that brought together professionals from different sectors to think together. Since 1996, József Laposa had been a senior planner at the institute, a colleague of vast experience and high esteem. Many of us slightly knew him because his lectures on spatial planning were very popular at the university, since they combined extensive academic knowledge and experience in everyday planning practice. He could channel all his knowledge in an engaging and fascinating manner.

I was surprised and honoured by the humility and dedicated enthusiasm with which he welcomed me, a student working on his thesis, into the design office and accepted my request for help planning a wine route on the southern side of Lake Balaton. He dug out a massive copy of a map from among the many rolls of paper. On the pale pink paper, indigo blue lines and codes marked the first- and second-class vineyard areas of the Balaton region. He discussed at length the importance of land use, the trends in landscape transformation and the classification peculiarities of different areas.

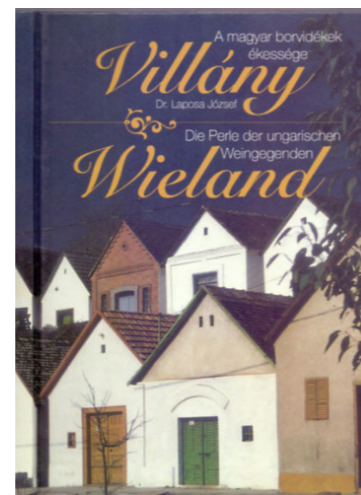
THE PROGRESSIVE SPIRIT

The construction of the M7 highway was in the planning phase in those years, which aimed to relieve the congestion accumulated on main road No. 70, on the southern side of Balaton. This was one of the core elements of our discussion. He fiercely argued that the new motorway should run along the line of backward settlements (Tab, Lengyeltóti, Marcali, etc.) that had seen more prosperous days before. This route would have had a beneficial effect on backward settlements and might have reduced regional disparities. As we know, this is not the version that was finally implemented, since many other considerations and

interests have shaped the final route that fosters further development of the lakeside settlements, but brings additional load at the same time. A systematic, uncompromising approach that balanced development and heritage conservation permeated our consultations. The values of the Mőcsényi school, reflecting an interdisciplinary approach, were also recognisable, which is no coincidence: József Laposa graduated from the Faculty of Horticulture at the University of Horticulture in 1974, majoring in landscape planning. In 1969, at the beginning of his university years, a significant change occurred: Mihály Mőcsényi became the head of the Department of Horticulture, taking over the role from Imre Ormos. The landscape perspective was beginning to emerge, new progressive thinking was beginning to permeate higher education, and a new discipline was being born. In 1968, Mőcsényi defined the fundamental principles of an internationally acclaimed modern approach [2], which laid the foundations for the discipline of landscape planning and management. The role of landscape perception, the interaction between human culture and nature, the landscape as the framework and medium of human existence and the importance of the continuity of the complex heritage reflected in the landscape became increasingly important. All this happened at a time when the „erasing the past for good” approach dominated public thinking - at least in official circles. For it was precisely in this period that a rebellious movement was initiated among the university youth, the young generation, which was dedicated to rediscovering and reviving the traditions (organic architecture, folk dance movement, etc.). József Laposa also discovered the taste of tradition and the importance of folk culture: he knows many folk songs and still likes to sing in good company. As a member of the university choir of the Communist Youth Union's Central Art Ensemble, he travelled to many countries and saw the world, something that only few people could do in the early 1970s. He actively contributed to the cultural life of the university, too. He was involved, for example, in the editing of The Trout Flock [A pisztrángok kara], an evening dedicated to Hungarian literature organised across the border on the legendary University Stage that has become inoperative since then. Later, at his first workplace, he organised a folk singing ensemble (with Marika Havas), which the then director, Sándor Kálnoki Kis, also attended along with 10-20 youngsters, and he even persuaded his colleagues to sing a carol now and then (with his colleague Károly Jávör).

1. ábra/Fig. 1: A szőlő által dominált badacsonyi táj egy 1905-ös képeslapon / The vineyard-dominated landscape of Badacsony on a postcard from 1905

FORRÁS/SOURCE: <https://i.pinimg.com/originals/D2/B8/2A/D2B82ADC48BB7F06F2CFA0B22BA1937C.JPG> 2022. JÚNIUS 30. / JUNE 30 2022

és az értékvédelmet kiegyensúlyozottan kezelő, megalkuvást nem ismerő szemlélet. Felismerhető volt a Mőcsényi-iskola interdiszciplináris megközelítést tükröző értékrendje is, ami nem véletlen: Laposza József 1974-ben végzett a Kertészeti Egyetem Kertészmérnöki Karán, tájrendező szakon. Az egyetemen 1969-ben, azaz épp egyetemi éve kezdetén, jelentős változás történt: a Kertéptérszeti Tanszék vezetését Ormos Imrétől Mőcsényi Mihály vette át. A tájszemlélet ekkor kezdett formálódni, egy új, progresszív gondolkodás kezdte áthatni az oktatást, egy új szakterület volt születőben. Mőcsényi egy nemzetközi szinten is korszerű szemlélet alapvetéseit határozta meg 1968-ban [2], amellyel lefektette a tájtervezés-tájrendezés diszciplína alapjait. A táj érzékelésének szerepe, az emberi kultúra és a természet kölcsönhatása, a táj, mint az emberi lét kerete, közege és a tájban megjelenő összetett örökség folytonosságának jelentősége egyre hangsúlyosabbá vált. Mindez akkor, amikor a „múltat végképp eltörölni” szemlélet uralkodott a közgondolkodásban – legalábbis a hivatalos körökben. Ugyanis éppen ebben az időszakban indult meg az egyetemi ifúság, a fiatal generáció körében az a lázadó mozgalom, amely épp a hagyományok újra felfedezését, újraélését tűzte zászlajára (organikus építészet, táncház mozgalom stb.). Laposza József is felfedezte a hagyomány ízét, a népi kultúra fontosságát: rengeteg népdalt ismer, és máig szeret dalra kelni egy jó társaságban. A KISZ Központi Művészegyüttes egyetemi énekkara tagjaként számos országba eljutott, így világot is láthatott, ami a 70-es évek elején keveseknek adatott

meg. Aktív szereplője volt az egyetemi kulturális életnek is. Részt vett például A pisztrángok kara című, határon túli magyar irodalmi est szerkesztésében az azóta megszűnt, legendás Egyetemi Színpadon. Később – első munkahelyén – népdalkört szervezett (Havas Máriával), ahová a 10-20 fiatal mellett az akkori igazgató, Kálnoki Kis Sándor is eljárt, sőt Laposza még regölésre is rávette néha munkatársait (Jávor Károly kollégájával).

A REGIONÁLIS ÉS TELEPÜLÉSTERVEZŐ

Az említett első munkahely a VÁTI, annak Regionális Tervezési Irodája volt. A 70-es évek második felében, a kádári „legvidámabb barakk” korszakában a központi vezetés nagy hangsúlyt fektetett a jólét érzésének biztosítására. Ennek hangsúlyos eszköze volt a szabadidő eltöltése, amely részben állami üdülőkben, részben magánüdülőkben volt lehetséges. A háztáji gazdálkodás és a zártkertek, a vízparti nyaralók megjelenésének és elterjedésének időszaka volt ez, amely együtt járt a tömegturizmust szolgáló fejlesztésekkel, és a kis, magántulajdonú ingatlanok elszaporodásával. Laposza József a VÁTI-ban az üdülőkörzetek fejlesztését szolgáló tervek készítése során a természet- és tájvédelmi munkarészek elkészítését kapta meg. Alkalma volt felmérni és megismerni a Bakony, a Dunakanyar, a Kiskörei víztározó és a Balaton térségi értékeit. Utóbbi tájegység végigkísérte egész életét. A Balaton üdülőkörzet regionális rendezési tervéért 1979-ben Kotsis Lajos által irányított tervezőcsapat tagjaként VÁTI nívódíjat kapott.

THE REGIONAL AND URBAN PLANNER

The mentioned first workplace was the Regional Planning Office of VÁTI. In the second half of the 1970s, with Hungary as the „happiest barrack” during the Kádár era, the central leadership laid a great emphasis on ensuring a sense of well-being. The main means of doing this was leisure, possible to spend either in public resorts or private weekend houses. This was a time of the emergence and spread of backyard farming, allotments, and waterfront holiday homes, coupled with the development of mass tourism and the proliferation of small, private properties. In VÁTI, József Laposza was assigned to prepare the plans' environmental and landscape protection sections of the development plans for the main holiday destinations. He had the opportunity to survey and learn about the heritage of the Bakony Hills, the Danube Bend, the Kisköre Reservoir and Lake Balaton regions. The latter geographic area accompanied him throughout his whole life. In 1979, he and his colleagues were given the VÁTI award of excellence for the regional development plan of Lake Balaton.

In the early 1980s, he was transferred to the Urban Planning Office of VÁTI, where he was appointed head of the Green Space Department. He could also deepen his knowledge in local planning. To do so, he also obtained a degree as a specialist engineer in urban planning and management at the Faculty of Architecture of the Budapest University of Technology (1986). During this period, as an urban planner, he prepared the green space, landscape and environmental sections of the local plans, and coordinated the process of zoning the allotment gardens.

The landscape transformation trends characteristic of the 1960s (like the disintegration of the still alive feudal agriculture and traditional rural life) intensified in the 1980s, the former traditional farmland came under pressure, and the expansion of settlements and the pace of urbanisation significantly increased. He had a first-hand experience of the phenomenon, as he was in charge of the planning group that drew up the development plans for the allotment gardens (former vineyards) of Balaton region. So he clearly saw that culture disappearing. He saw the aesthetic, functional and ecological problems arising in the transforming landscapes. Initially, the allotments were bought by people of modest means, who sought to circumvent the regulatory framework with „creative” solutions. Then even more wealthy owners arrived, with greater aspirations, influence and landscape-shaping impact. Although the process, which accelerated in the 1970s, had already had a significant and tangible impact by the 1980s, at the end of the decade, more than 50% of the area of the Badacsony wine region was still covered by vineyards.

József Laposza witnessed these processes as a regional planner and urban designer. This is how the action area plans for allotment gardens in Balatoncsicsó, Cserszegtomaj, Csopak, Hegymagas, Kisapáti, Lesencefalva, Lovas, Monoszló, Óbudavár, Pálozsnak, Raposka, Szentantalfa, Szentjakabfa, Tagyon, Tapolca and Zánka were prepared between 1982-1984. In 1984, he and his colleagues were awarded the VÁTI award of excellence once again, this time as a recognition of preparing the masterplan of Tatabánya. As usual, he deepened and methodised his newly gained insights with the help of thorough research and analysis. In 1985, within the framework of the Balaton Regional Environmental Research Programme, he carried out a research entitled the „Analysis of problems arising from changes in the land use of allotment gardens, and the effectiveness of regulations, and justification of measures”. Then in 1986, he drafted the chapter on the allotment gardens (with Mária Havas) as part of elaborating the content of action area plans for various purposes.

In the late 1990s, regional planning underwent significant changes. The professional knowledge in the fields of regional and landscape planning has deepened, and we could see an increased supply of experts. Around the turn of the millennium, the legal framework was also established, and the genre of spatial planning was born. József Laposza – whose name had already been the hallmark of high-quality landscape and regional planning – prepared the spatial plans for several counties in VÁTI, and as a senior planner, he led the preparation of the plan for the Balaton Holiday Region (1996-1999), which was first enacted by the Act CXII of 2000.

I was fortunate enough to follow the development of the law from its inception to the present day. A lot of coordination and site surveys accompanied the work. I can confidently say that this process, led by József Laposza on the planning side and Annamária Gerzánics on the legal side, demanded a much deeper analysis, research and negotiation than expected. The two professionals even sacrificed their free time to coordinate the process. The aforementioned M7 highway was a crucial element in the development of the structure plan, and the protection of Lake Balaton's resources was given special attention when preparing the zoning plans. It was clear that the extreme growth in tourism and the intensive agricultural practice in the area in the '90s both put such a load on the lake that resulted in its rapid and extensive degradation. The pollution and eutrophication of the water threatened its flora and fauna and, indirectly, tourism, which, in addition to ecological damage, also threatened an economic collapse of the region. The Balaton Act emerged as an effective tool to stop these processes, and it has now been proven that they can be reversed and brought back to a healthy course. We consulted József Laposza extensively

Az 1980-as évek elejétől a VÁTI Településtervezési Irodájára helyezték át, itt a Zöldfelületi szakosztályt vezette. Elmélyülhetett a település léptékű rendezési tervezésben is, ennek érdekében a városépítés-városgazdaság szakmérnöki oklevelet is megszerezte a Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki Karán (1986). Településtervezőként ebben az időszakban a településrendezési tervek zöldfelületi, tájrendezési, környezetvédelmi munkarészeit készítette, és koordinálta a zártkertek rendezésének folyamatát.

A 80-as években, a 60-as évek során megindult tájalakulási tendenciák (az addig élő feudális mezőgazdaság és falusi életforma felbomlása) tovább erősödtek, az egykori hagyományos termőtájról nagy nyomás helyeződött, a települések terjeszkedése, a városodás erős növekedésnek indult. A jelenséget testközelből érezte, hiszen ő irányította a balatoni zártkertek (korábbi szőlőhegyek) rendezési terveit készítő tervezési csoportot. Tisztán látta tehát azt az eltűnőben lévő kultúrát. Látta, hogy milyen esztétikai, funkcionális és ökológiai problémahalmaz keletkezik az átalakuló tájakon: kezdetben a szerényebb anyagi forrásokkal rendelkezők vásárolták a zártkerti ingatlanokat, akik „kreatív” megoldásokkal igyekeztek kijátszani a szabályozási kereteket, majd egyre több módosabb tulajdonos érkezett, nagyobb igényekkel, nagyobb befolyással, nagyobb tájalakító hatással. A 70-es években felgyorsuló folyamat tehát a 80-as évekre már számottevő, jól érzékelhető hatásként jelentkezett, bár a Badacsonyi borvidéken még az évtized végén is a terület több, mint 50%-át szőlőterületek borították.

Laposa József regionális és településtervezőként végigkövette e folyamatokat. Így készültek el 1982-1984 között Balatoncsicsó, Cserszegtomaj, Csopak, Hegymagas, Kisapáti, Lesencefalú, Lovas, Monoszló, Óbudavár, Paloznak, Raposka, Szentantalfa, Szentjakabfa, Tagyon, Tapolca és Zánka zártkert-rendezési tervei. Tatabánya általános rendezési tervéért 1984-ben a Katona Zoltán által irányított tervezőcsapat tagjaként VÁTI nívódíjat kapott. A tőle megszokott módon, alapos utánajárás, elemzések segítségével az ismereteit elmélyítette, rendszerezte. 1985-ben a Balaton regionális környezetvédelmi kutatása program keretében „A zártkertek területfelhasználásának megváltozásából eredő problémák elemzése, a szabályozások hatékonysága, intézkedések megalapozása” terén végzett kutatásokat, 1986-ban pedig a különböző rendeltetésű részletes rendezési tervek tartalmának kidolgozása során a zártkertrendezési tervre vonatkozó fejezetet dolgozta ki (Havas Máriával).

Az 1990-es évek közepétől a regionális tervezés jelentősen átalakult. Térségeink, tájaink tervezésének szakmai ismerete elmélyült, szakember-ellátottsága erősödött. Az ezredforduló környékén a jogi környezet is kialakult, létrejött a területrendezés műfaja (1996.). A tájrendezést és regionális tervezést már korábban magas szinten művelő

Laposa József több megye területrendezési tervét készítette el a VÁTI-ban, és vezető tervezőként a kezdetektől irányította a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet tervének kidolgozását (1996-1999), amelyet először a 2000. évi CXII. törvény helyezett hatályba.

Szerencsém volt a kezdetektől máig végigkövetni a törvény alakulását. Rengeteg egyeztetés, helyszínelés kísérte a munkát. Nyugodt szívvel elmondhatom, hogy az elvártnál sokkal mélyebb elemzést, kutatást, tárgyalást jelentett ez a folyamat, amelynek élén tervezői oldalon Laposa József, a szakjogi oldalon pedig Gerzánics Annamária állt. A két szakember szabadidejét is rááldozva koordinálta a folyamatot. A szerkezeti terv kidolgozásának egyik hangsúlyos eleme volt a már említett M7 autópálya, az övezeti tervlapokban pedig a Balaton erőforrásainak védelme kapott nagy hangsúlyt. Látható volt, hogy a '80-'90-es években extrém méreteket öltő turizmus és a térségben zajló intenzív mezőgazdaság olyan terhet jelent a tónak, amely annak gyors és nagymértékű leromlásához vezet. A víz szennyezése, eutrofizációja annak élővilágát, és áttételesen a turizmust is fenyegette, ami az ökológiai mellett a gazdasági összeomlást is előrevetítette a térségben. A Balaton törvény e folyamatok hatásos eszközeként jelent meg, és mára igazolódott, hogy a folyamatok javíthatók, egészséges mederbe terelhetők. A rendezési terv/törvény későbbi, rendszeres felülvizsgálatai során is sokat konzultáltunk Laposa Józseffel. A megbeszélések során egyértelműen beigazolódtott számomra, hogy nem csak egy kerttervező hozhat létre kreatív terveket, hanem a tájtervezés-területrendezés is lehetőséget ad erre. Egy olyan, több szintű rendezési tervet dolgozott ki a Balaton Üdülőkörzetre, amely példátlan volt addig: az övezetek és szabályok egy többdimenziós rendszert alkottak, amelyek hatékonyan voltak képesek egy erős védelmet nyújtani úgy, hogy mellette kellő rugalmasságot biztosítottak a fejlesztésekhez. Ezt csak alapos tervezői és jogi ismeretek birtokában lehetséges létrehozni, amihez szükséges még a valós helyzet, a valóság árnyalatainak ismerete is.

Az ezredfordulón a Balaton-törvény kidolgozásához kapcsolódóan világossá vált az is, hogy a Balaton-parton kialakult állapotokat külön, részletesebben rendezni kell. Laposa József - Farkas Tibor nyomdokait követve - már a '80-as években felhívta a figyelmet a Balaton-part drasztikus átalakulására. A nagy üdülők, majd a rendszerváltás után a tájba nem illő, magántulajdonú villák elterjedése, a part kisajátítása a tájképre káros hatások erősödését eredményezte. Rávilágított, hogy már akkoriban az Almáditól Füredig tartó partszakasz azért veszítette el vonzerejét, mert az építmények vették át a domináns szerepet: ezek határozzák meg a látványt, míg a természeti, és egyéb élő elemek (pl. szőlőültetvények) visszaszorultak. Mindezek mellett megfogalmaz egy fontos kitétel: „a látvány, a táj szépsége köztulajdon.” [3]

3. ábra/Fig. 3:
Laposa József / József Laposa

during the subsequent regular reviews of the development plan/act. The discussions proved that it is not only a garden designer who can conceive creative designs but landscape planning and spatial planning can also provide the opportunity to do so. He developed an unprecedented multi-level plan for the Lake Balaton Holiday Region: the zones and regulations created a multi-dimensional system that could effectively provide strong protection while also allowing flexibility for development. This can only be achieved with sound planning and legal knowledge, which also requires knowing the actual situation and coping with the nuances of reality.

At the turn of the millennium, in connection with the drafting of the Balaton Act, it also became clear that the situation on the shores of Lake Balaton needed to be regulated in more detail. As early as the 1980s, József Laposa drew attention to a drastic transformation of the shores of Lake Balaton. The spread of large holiday resorts and, after the change of regime, privately owned villas alien to the landscape, and the expropriation of the shore, have led to increased adverse effects on the landscape. He pointed out that the coastline from Almádi to Füred had lost its attractiveness already at that time because the buildings had

taken over the dominant role: they defined the scenery, while the natural and other living elements (e.g. vineyards) had receded. In addition, he makes a crucial point: „*the beauty of the landscape is public property.*” [3]

Illegal land acquisition and construction at the time were not settled after the change of regime, and the earlier violations of the law accelerated with new instances of land occupation. József Laposa also played a significant role in developing the regulatory requirements for the rehabilitation of the shore area of Lake Balaton (in 2000).

His planning activities in Balaton region played a major role in his being awarded the Pro Natura plaque in 1999 for his work for the protection of nature, and the Pro Region award in 2001 for his outstanding regional planning activity.

THE ENTREPRENEUR AND THE COMMONER

The change of regime in 1989 made it possible to set up businesses. As a fundamentally entrepreneurial person, he founded his own company, Környezetterv Kft. in 1991, where he worked for many years with his equally talented colleague Tibor Lázár. Later, as a pensioner, he

Az akkori törvénytelen területfoglalásokat és építéseket a rendszerváltás után nem rendezték, a már korábbi törvényszegések újabb területfoglalásokkal gyorsuló tendenciát mutattak. A Balaton-part menti terület vízpart-rehabilitációs szabályozási követelmények kidolgozásának előkészítésében Laposa Józsefnek szintén meghatározó szerepe volt (2000-ben).

A balatoni tervezési tevékenységének nagy szerepe volt abban, hogy a természet védelméért folytatott munkája elismeréseként 1999-ben Pro Natura emléklapokot kapott, 2001-ben pedig Pro Régió díjban részesült kiemelkedő térségi tervezői tevékenységéért.

A VÁLLALKOZÓ ÉS KÖZEMBER

Az 1989-es rendszerváltás lehetővé tette vállalkozások létesítését. Mint alapvetően vállalkozó szellemű ember, ő is megalapította már 1991-ben saját cégét, a Környezetterv Kft.-t, ahol szintén kiemelkedően tehetséges kollégájával, Lázár Tiborral dolgozott sokáig. Később, nyugdíjasként a Tájterv Műhely Kft., majd 2020-tól a Laposa Műhely Kft. vezetője lett. A magánvállalkozásban településtervezéssel (például Badacsonytomaj, Keszthely, Balatonalmádi, Szigliget, Berhida, Balatonrendes, Ádánd, Alsóörs, Aszófő, Balatonudvari, Andornaktálya, Noszvaj, Balatonakali településrendezési tervei, Balatonederics, Nemesvita településfejlesztési koncepciói), külterület-szabályozással és világörökségi kezelési tervek (Hollókő, Pannonhalma, Tokaj-Hegyalja) készítésével foglalkozott. Több, mint 200 település rendezési tervének készítésében vett részt mint tájrendező szakági tervező, majd később mint vezető településtervező. Nagy szerepe van abban, hogy településtervezőként a kellő tapasztalattal rendelkező tájépítészek is jogosultak lettek e generál feladatkör ellátására.

Számos tudományos és népszerűsítő tudományos és népszerűsítő cikket, valamint tíz könyvet írt, rengeteg előadást tartott konferenciákon. Hirdette a vidék fontosságát, a magyar tájkarakter megőrzésének jelentőségét. 22 újságban jelentek meg cikkei; olyan jelentős folyóiratokban, mint a Hitel, az Élet és Tudomány, a Búvár, a Magyar Nemzet, a Valóság, a Magyar Szemle vagy az Országépítő, de szakmai periodikákban is publikált (Műemlékvédelem, Építész Közlöny, Területrendezés).

A vidékért való küzdelmet a MUT Falutagozatában is folytatta. 2002-ben részt vett „A kertségek és a kertművelés szerepe és jövője, településrendezési, szabályozási javaslatok” kidolgozásában (Ónodi Gáborral és Cros Kárpáti Zsuzsával). Nevéhez fűződik a 2008-ban, Lakiteleken megrendezett „Merre megyünk, uram?” című vidékfejlesztési konferencia.

A közösséghez tartozás és aktív cselekvés mindig élete része volt. Már az egyetemi évei alatt megmutatkozott szervezőkészsége, közösségorientált hozzáállása: az egyetemen sportfelelős volt, labdarúgó találkozót

szervezett. A sport terén is tehetséges és maximalista volt: korábban a Törekvés, majd a Budapesti Honvéd ifjúsági csapatában futballozott, 1966-ban pedig kapusként magyar bajnok és magyar kupagyőztes lett. A sport áthatotta korai éveit, és erősítette állhatatosságát. Diplomamunkáját is sport témában készítette (Tömegsport a városi zöldterületeken, 1974).

A szakmai érdekérvényesítésben is kivette részét. Szakmagyakorlóként évekig dolgozott a Magyar Építész Kamara Tájépítész Tagozatának vezetőségében, és vezetőségi tagja volt az épp megújuló Magyar Tájépítészek Szövetségének (korábban: Magyar Kertépítészek és Tájrendezők Szövetsége).

Természetesen a Balatonért is vállalt közösségi feladatokat. 2005-től megszűnéséig a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Tanácsának tagja volt. Az 1990-es évek közepén a Somlói borvidék titkáráként három évig a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa tagjai közé tartozott, és több, mint 10 évig aktívan tevékenykedett a Somló-hegy Alapítvány kuratóriumi tagjaként. A Balatonért tett áldozatos munkáját 2001-ben Balaton-díjjal jutalmazták, 2008-ban pedig Somlóért arany fokozatban részesítették, 2017-ben pedig Szigligetért emlékérmeket kapott.

Mindemellett – mint korábban már szó volt róla – a Kertészeti Egyetem jogutódjaiban számtalan tájépítész hallgatóval ismertette meg a tájtervezés-területrendezés alapjait. Nagyon nagy értéket jelentett, hogy a diákok a „Laposa friss” híreket, információkat első kézből hallhatták egy-egy megyei vagy regionális rendezési terv készületeiről. Őszintén beszélt a tervezési nehézségekről, a realitásokról és az értékekért való küzdelem fontosságáról.

A MAGYAR SZŐLŐTERMŐ TÁJ SZERELMESE

Az ezredfordulóra a Balaton-felvidéken két, példaértékű szakmai nyugvópont alakult ki. Balatonyörökön Mőcsényi Mihály, aki több évtizedes munkájával alakított át egy bányát. Egy tájsebet változtatott nemcsak lenyűgöző otthonná, hanem ezen túl egy ölelő, befogadó, mindig nyitott és biztonságot sugalló közeggé, ahol mi, lelkes fiatal szakemberek is mindig szíves fogadtatásban részesültünk. A másik hely pedig Badacsony lett, ahol Laposa József szintén sok éven át tartó, kitartó munkával újította meg a szőlő- és borkertmű tájat. Ez a két helyszín erős példa arra, hogy egy-egy tájépítész a gyakorlatban, két kezével hogyan alakíthatja a tájat, hogyan válthatja kézzelfogható valósággá azt a szemléletet, amelyet mindannyian magunkban hordozunk. Mindketten szoros kapcsolatba kerültek ezáltal az anyafölddel – azzal a gyakran mára elfeledett anyaggal, amely a létünk alapja, amelynek tapintása, színe, illata egyre kevesebbeknek ismerős.

Laposa József a tapasztalás híve. Ahhoz a Nagy Generációhoz tartozik, amely ráeszmélt és vallja, hogy el kell

became the manager of Tájterv Műhely Kft. and from 2020 of Laposa Műhely Kft. In the private sector, he focused on local planning (e.g. local plans for Badacsonytomaj, Keszthely, Balatonalmádi, Szigliget, Berhida, Balatonrendes, Ádánd, Alsóörs, Aszófő, Balatonudvari, Andornaktálya, Noszvaj, Balatonakali, and urban development programmes for Balatonederics and Nemesvita), zoning of non-built areas, and the preparation of World Heritage Site Management Plans (Hollókő, Pannonhalma, Tokaj-Hegyalja). He was involved in preparing more than 200 local plans as a landscape planner and later as a senior urban planner. He has played a major role to achieve that landscape architects with sufficient experience have also become entitled to prepare local plans.

He has published hundreds of scientific and informative articles, written ten books and given numerous presentations at conferences. He promoted the importance of the rural countryside and preserving the Hungarian landscape character. His articles have been published in 22 journals, including Hitel, Élet és Tudomány, Búvár, Magyar Nemzet, Valóság, Magyar Szemle and Országépítő, but he has also published in professional periodicals (Műemlékvédelem, Építész Közlöny, Területrendezés).

He also continued to fight for the countryside in the Village Division of the Hungarian Society of Urban Studies. In 2002, he participated the elaboration of „The role and future of allotments and gardening, planning policy proposals” (with Gábor Ónodi and Zsuzsa Cros Kárpáti). His name is associated with the rural development conference „Where are we going, sir?” organised in Lakitelek in 2008.

Being part of a community and active has always been part of his life. During his university years, he already showed his organisational skills and community-oriented attitude: he was in charge of sports at the university and organised football matches. He was also talented and a perfectionist in sports: he played football for Törekvés and then for the youth team of Budapest Honvéd, and in 1966 he became Hungarian champion and Hungarian Cup winner as a goalkeeper. Sport permeated his early years and strengthened his perseverance. His master thesis was also written on sport (Mass sport in urban green spaces, 1974).

He also played his part in professional advocacy. As an active professional, he worked for many years as a board member of the Landscape Architects Department of the Hungarian Chamber of Architects, and was a board member of the renewed Hungarian Association of Landscape Architects (formerly the Hungarian Association of Garden Designers and Landscape Planners).

Of course, he also took on community tasks for the benefit of Lake Balaton. From 2005 until its termination, he had been a member of the Balaton Uplands National

Park Council. In the mid-1990s, he had been secretary of the Somló Wine Region for three years and a member of the National Council of Wine Communities, and for more than 10 years, he had been an active member of the board of trustees of the Somló Hill Foundation. In 2001, he was awarded the Balaton Prize for his sacrificial work devoted to Lake Balaton, while in 2008, he received the Gold Degree for Somló, and in 2017 he was granted the Szigliget Commemorative Medal.

In addition, as mentioned earlier, he has introduced countless landscape architecture students to the basics of landscape and spatial planning in the successor universities to the University of Horticulture. It was invaluable for the students to hear the „Laposa fresh” news first-hand and be informed on the preparation of county or regional spatial plans. He spoke frankly about the difficulties of planning, the realities and the importance of fighting for values.

LOVER OF THE HUNGARIAN VINEYARD LANDSCAPE

By the turn of the millennium, two exemplary professional points of reference had been established in the Lake Balaton region. One of them in Balatonyörök, where Mihály Mőcsényi reclaimed a former quarry through decades of hard work. It transformed a damaged landscape into not only an enthralling home but also an embracing, welcoming, always open and safe environment where we, enthusiastic young professionals, always had a warm welcome. The other one in Badacsony, where József Laposa has also spent many years restoring the vineyard landscape. These two sites are a strong example of how a landscape architect can, in practice, shape the landscape with his or her two hands and turn the vision we all carry into a tangible reality. They both came into close contact with the mother earth – the often forgotten substance that is the basis of our existence, whose touch, colour and smell are familiar to fewer and fewer.

József Laposa believes in experience. He belongs to a Great Generation that has realised and believes that we must go wherever our heritage can still be discovered. It is necessary to survey, document and synthesise the knowledge still available and which, as a result of socio-economic processes, may disappear before our eyes and sink into eternal obscurity. Hereby, he continues the work in our field that Ferenc Sebő and Béla Halmos [4], as well as György Martin and Sándor Tímár, represented in the genre of folk music and folk dance when following the footsteps of Béla Bartók and Zoltán Kodály.

For him, the pure source is the place, the vineyard landscape. Between 1975 and 1983, together with several colleagues, he spent his free time in the allotment gardens of the Balaton Uplands, surveying the former and

4. ábra/Fig. 4: A Laposa család a rendszerváltás idején / *The Laposa family, at the time of the change of the political regime in Hungary*

5. ábra/Fig. 5: Az ArchDaily díjas Laposa borászat, 8261 Badacsonytomaj, Római út 197. Építész tervező: Kis Péter, fotó: Batár Zsolt / *The ArchDaily award-winning Laposa winery, 8261 Badacsonytomaj, Római út 197. Architect designer: Péter Kis, photo credit: Zsolt Batár*

FORRÁS/SOURCE: [HTTP://WWW.KITERVEZTE.HU/EPULETEK/IPAR-MEZOGAZDASAG/](http://www.kitervezte.hu/epuletek/par-mezogazdasag/)
LAPOSA-BORASZAT-BADACSONYTOMAJ 2022. JÚNIUS 29. / JUNE 29 2022

menni oda, ahol az örökségünk még feltárható. Fel kell mérni, majd dokumentálni, rendszerezni kell azt a tudást, amely még fellelhető, és amely a társadalmi-gazdasági változások következtében a szemünk láttára válhat az enyészetté, és merülhet örök homályba. Ezzel szakterületünkön azt a munkát folytatja, amelyet Bartók Béla és Kodály Zoltán nyomdokain Sebő Ferenc és Halmos Béla [4], Martin György és Tímár Sándor képviselt a népzene, néptánc területén.

Számára a tiszta forrás a hely, a bortermő táj. 1975 és 1983 között több kollégájával együtt a Balaton-felvidéki zártkerteket járta szabadidejében, felmérték az egykori és átalakuló szőlőhegyi tájat. Az itt szerzett tapasztalatok, ismeretek alapján írta meg első könyveit. Tudását „A borvidék, mint tájalkotó tényező” című doktori dolgozatában is összegezte, amelyet 1983-ban védett meg.

1985-től a szőlészet-borászat területén tovább mélyítette az ismereteit: muzeológusként dolgozott a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban. 1994-1995 között a múzeum főigazgató-helyettese lett, míg a következő évben Paksy Gábor, akkori vezérigazgató vissza nem csábította a VÁTI Területrendezési Irodájába. Az itt eltöltött bő tíz évben számos kiállítás fűződött a nevéhez, például „A magyar szőlészet és borászat története” vagy „A magyar kertészet története”. A munkája során látóköre kiszélesedett, átfogó képet kapott az egész ország bortermő tájairól. 1988-ban, a Balaton-felvidéki szőlőhegyekről írt könyvében [5] is már erősen megjelenik a tájszemlélet, egy komplex, átfogó helyzetfeltárást készít, rávilágítva az átalakulási

folyamatokra is. Az aktuális állapot adatait azokból a rendezési tervekben, zártkertkutató anyagokból vette, amelyek a VÁTI-ban készített kollégáival. A borvidéket tehát nemcsak romantikus látképként értelmezi, hanem rávilágít a hozzá kapcsolódó életforma megőrzésének, felélesztésének szükségességére, sőt a gazdasági-pénzügyi háttér megteremtésére is. A kisüzemi gazdálkodás felélesztése a szocializmus idején nem volt szokványos, de ennek működőképességére konkrét számításokat is felvázolt. E könyvében a szándékait így magyarázza:

„Meg kell állítani a magyar táj pusztulását. Ez természetesen nem a régihez való öncélú ragaszkodás, s nem gát a fejlődés előtt. Ellenkezőleg, a régi és az új összhangját teremtenék meg, szemben az eddigi gyakorlattal, amikor a régít egyáltalán nem vagy alig vettük figyelembe.” (Laposa, 1988, pp. 88)

BORBARÁTOK

A '90-es években a magyar bortermő táj drámai átalakuláson ment keresztül. A szocialista nagyüzemi termelés összeomlása, a feldolgozóipar privatizációja következtében a síkvidéki szőlőtermesztés dominanciája visszaszorult. A szőlőhegyekre elkezdtek visszakúszni a termőterületek. Ugyanakkor a zártkertek és a szőlővel borított, kiváló kilátással bíró domb- és hegyoldalak nyaralóvá vagy lakóterületté alakítása is felgyorsult. Laposa József folyamatosan dokumentálta ezt az átalakulást, és segítette, ösztönözte az új, családi borászatok létesítését. Tudta, hogy ez az igen értékes termőterület számottevő

changing vineyard landscape. He wrote his first books based on the experience and knowledge he gained here. He summarised his knowledge in his doctoral thesis, „The wine region as a landscape forming factor”, which he defended in 1983.

From 1985, he further deepened his knowledge in viticulture and oenology, working as a museologist at the Museum of Hungarian Agriculture. Between 1994-1995, he became Deputy Director-General of the museum until the following year when Gábor Paksy, then Chief Executive Officer, lured him back to the Spatial Planning Office of VÁTI. In his more than ten years at the museum, he organised several exhibitions, such as „The History of Hungarian Viticulture and Oenology” and „The History of Hungarian Horticulture”. His work broadened his horizons, giving him a comprehensive view of the vineyard landscapes of the whole country. In his book, published in 1988, about the vineyards of the Balaton Uplands [5], the landscape perspective is already strongly present. He makes a complex, comprehensive observation of the situation, highlighting the transformation processes. He took the data characteristic of the actual status from the development plans and enclosed garden surveys that he and his colleagues had prepared at VÁTI. Accordingly, he does not only define the wine region as a romantic prospect of the landscape but also highlights the need to preserve and revive the lifestyle associated with it and even to create an economic and financial background. The revival of small-scale farming under socialism was not typical, but he also outlined concrete calculations for its feasibility. In his book, he explains his intentions as follows:

„The degradation of the Hungarian landscape must be stopped. This is certainly not a self-serving clinging to the old or a progress barrier. On the contrary, we would be creating a harmony between the old and the new, as opposed to the practice so far, when the old was hardly taken into account, or not at all.” (Laposa, 1988, pp. 88)

FRIENDS OF WINE

The Hungarian wine-growing landscape underwent a dramatic transformation in the 1990s. The collapse of socialist large-scale production and the privatisation of the processing industry led to a decline in the dominance of vine growing in the lowlands. Vineyards started to reappear on the hills. At the same time, there has been an acceleration in the conversion of allotment gardens and vineyard hillsides with excellent views into holiday homes or residential areas. József Laposa continuously documented these changes, and supported and encouraged the establishment of new family wineries. He knew that our country could utilise the precious production areas as a significant economic opportunity by growing production of high-quality wines, which would also boost

other small-scale production sectors. On the other hand, in addition to these products, the presentation of traditional land use is an essential element of the emergence and development of quality tourism. József Laposa is considered a pioneer when it comes to reasoning about the development of wine regions at a regional scale. As early as 1991, he drew up a tourism development proposal outlining a study plan for a wine route on Somló Hill. This was later (in 1992) supplemented by the rural development programme for the micro-region around Somló.

The development of wine routes in Somló was still to come (the association supporting it was founded in 2000) when Villány wine region, the fastest-growing after the change of the regime, was the first to implement an effective wine route development, and stood as a model for regional development resources. In addition to the landscape, the success had many ingredients: the expertise of local wine-makers, an agile and progressive-thinking mayor, Leonóra Becker, and the Villány-Siklós Wine Road Association, founded in 1994, were equally important factors. József Laposa also played an important role in promoting the wine region. He wrote two books on Villány (1992, 2001 [6]), but his 2007 book on Hungarian wine regions [7], published in Polish and English, also supported the international recognition. His first book about Villány [8], mentioned before, was also published in several languages. The publication promoted our country at the 1993 World Horticultural Exposition in Stuttgart, where the Hungarian garden was designed by Mihály Mócsényi and symbolised the Villány vineyard, promoting the wines produced in the region. In this way, he has also contributed to further strengthening the international reputation of Villány and the quality of the Hungarian wine industry.

The success story of Villány also inspired us, university students of the time, who were sensitive to topics of regional development and the vineyard landscapes landscapes, and an enthusiastic team was formed around Mihály Mócsényi and József Laposa. After graduating from university, a lot of us found our workplace in VÁTI, and two of us chose wine route development as the subject of our theses: Sándor Bardóczi prepared a special regional development plan for the Tokaj, while I prepared a plan for the Balatonboglár wine region with the same scope. During the preparation of my thesis, József Laposa devoted much of his time to consult with me, and I had the opportunity to participate in a series of interviews he made with renowned wine-makers of the Lake Balaton region. Throughout the trips, I could experience how the creative man stands behind the landscape, how he cooperates with nature, and what operates this „dialectic” relationship, as Mócsényi called it. I got a first-hand experience of the work involved in establishing and maintaining

gazdasági súlyt jelenthet hazánknak egyrészt a magas minőségű borászati termékek elterjedése révén, ami más kistermelői ágazatok fellendülését is magával hozza. Másrészt – e termékek mellett – a minőségi turizmus megjelenésének és erősödésének fontos eleme a hagyományos tájhasználat bemutatása. A borvidékek fejlesztéséről való, térségi szintű gondolkodás egyik úttörője Laposa József. Már 1991-ben idegenforgalmi fejlesztési javaslatot készített, amely a Somló-hegyre készült borút tanulmánytervét vázolta fel. Ez később (1992-ben) a Somló-vidék kistérségi területfejlesztési programjával egészült ki.

A somlói borútfejlesztés még váratott magára (az ezt támogató egyesület 2000-ben alakult meg): a rendszerváltás után a leggyorsabban felfutó Villányi borvidék tudott először hatékony borút-fejlesztést végrehajtani, amely mintaértékű térségi fejlesztő erővel rendelkezett. A sikernek – a táji adottságok mellett – számos összetevője volt: a helyi borász szakértelem, egy agilis és progresszív gondolkodású polgármester, Becker Leonóra, valamint a mögötte álló, 1994-ben alakult Villány-Siklói Borút Egyesület is fontos tényező volt ebben. A borvidék népszerűsítésében, felfuttatásában Laposa Józsefnek is szerepe volt. Villányról két könyvet is írt (1992, 2001 [6]), de a magyar borvidékekről, 2007-ben kiadott, lengyelül és angolul megjelent könyve [7] is segítette a nemzetközi népszerűsítést. Előbb említett, Villányról írt első könyve [8] szintén több nyelven is megjelent. A kiadvány hazánkat népszerűsítette azon az 1993-as Stuttgarti Kertészeti Világkiállításon, amelynek magyar kertjét Mócsényi Mihály tervezte, és a villányi szőlőhegyet szimbolizálta, egyben reklámozta az ottani borokat. Ezzel is hozzájárult, hogy Villány és a magyar minőségi borászat nemzetközi népszerűsége tovább erősödjön.

Villány sikere minket, a térségfejlesztés, valamint a szőlő- és bortermő táj iránt érzékeny akkori egyetemi hallgatókat is fellelkesített, és egy lelkes csapat alakult ki Mócsényi Mihály és Laposa József körül. A társaságból az egyetem befejezése után többen a VÁTI-ban helyezkedtek el, ketten pedig a borút-fejlesztést választottuk diplomamaként: Bardóczy Sándor a Tokaji, magam a Balatonboglári borvidék speciális térségfejlesztését dolgoztuk ki. Diplomamunkám készítése során Laposa József rengeteg időt szánt a konzultációkra, és vele tarthattam azon az interjúorozaton, amelyet a Balaton környékén alkotó neves borászokkal készített. Az utak során valóságosan megtapasztalhattam azt, hogy a táj mögött hogy áll az alkotó ember, hogy dolgozik együtt a természettel, milyen ez a Mócsényi által „dialektikusnak” nevezett kapcsolat. Testközelből láthattam, milyen munka a termőtáj kialakítása, fenntartása, egy borászat és a borturizmus működtetése. Bebizonyosodott számomra, hogy milyen fontos, hogy ott legyünk, testközelből érezzük a domborzat sajátosságait, a talajt, a napot, a szelet, a növények illatát és közvetlenül beszéljünk a tájat formáló emberrel, a táj gazdájával.

Laposa József a magyar borkultúra terjesztését több területen is felvállalta. Több borbemutóján vettem részt, ahol a tüzes borokhoz illő, lánglelkű előadásokban ismertette a bor születését, a készítés filozófiáját, és ehhez mindig hozzákapcsolódott a szőlő, a talaj, az alapkőzet és a táj bemutatása. A borokon keresztül így hatékonyan tudta átadni a tájszemléletet, a hely fontosságát, és megértetni ember és természet szimbiózisát.

2000 és 2010 között a korszak talán legmagasabb színvonalú szaklapjában, a Borbarát magazinban folyamatosan közölt cikkeket a „Földalatti Mennyország” állandó rovat vezetőjeként. Emellett – a korábban említettek mellett – a Borigó című szak- és ismeretterjesztő folyóiratokban is jelentek meg cikkei. Részt vállalt a Bor és Piac magazin Magyarország Legszebb Szőlőbirtoka pályázatának szempontrendszerének kidolgozásában és zsűrizésében. Rengeteg szakmai konferencián és egyéb rendezvényen tartott élménydús, érzelmekkel átítatott szakmai előadásokat. Lelkesedése mindig magával ragadta a közönséget, a táj és a bor együttes ismerete pedig unikális élménnyé varázsolta előadásait.

Tudását ebben az időszakban is számos könyvben gyűjtötte össze:

- Pincejárás – Utazás a magyar borok világában (Mezőgazda Kiadó, 1999 és 2001)
- Balatoni borok (Kossuth Könyvkiadó, 2003)
- Balatoni tájak – Balatoni borok (Adu-Print, 2004)
- Borospincék mélyén (Corvina, 2005).

Könyvei is az igényességet tükrözik nem csak a tartalom terén: éveken át szoros munkakapcsolatban volt Dékány Tibor urbanistával és fotográfussal, akivel együtt készítették magas minőségű fotóanyaggal illusztrált kiadványaikat.

Munkásságáért tagjai közé fogadta a Magyar Borkadémia, a Somlói Borrend, a Tokaji Borlovagrend és a Vinum Vulcanum Badacsonyi Borlovagrend.

CSALÁDI ÉRTÉKEK

Budapesti, kőbányai kádárcsaládból származó fiatalemberként badacsonyi lányt vett feleségül. Így már talán megismerkedésükkor is közös téma lehetett a szőlő és a bor. Nórával máig minden nehézségen keresztül együtt küzdő, sikeres párost alkotnak. Kezdetben boldogan művelték 800 négyszögöl, Nóra szüleitől örökölt badacsonyi szőlőjüket. A rendszerváltás után, kárpótlásból sikerült nagyobb területet megvásárolniuk. A szőlő után annak feldolgozása is megindult, a Laposa pince hamar összefonódott a minőség fogalmával.

Az 1980-as években született meg a 3 gyermek. Várható volt, hogy Laposa József lelkesedése és hitelessége nemcsak az egyetemi hallgatókat, de saját gyermekeit is előbb-utóbb magával ragadja. A legidősebb gyermek, Bence, belenőtt a borászokdába,

farmland, managing a winery and wine tourism. I realised how important it is to be present there, to feel the topography, the soil, the sun, the wind, the smell of the plants, and to talk directly to the person who shapes the landscape, the landowner.

József Laposa has undertaken the promotion of Hungarian wine culture from several aspects. I attended many of his wine tastings, where he gave fiery presentations about the birth of wine authentic to the subject and the philosophy of making it, and he always combined it with a presentation of the grapes, the soil, the bedrock and the landscape. Through wine, he could effectively convey the landscape perspective, the importance of the place and understand the symbiosis between man and nature.

Between 2000 and 2010, he published articles as the head of the regular column „Underground Heaven” in *Borbarát*, a magazine that probably maintained the highest standards throughout the era. In addition to those mentioned above, his articles have also been published in the professional and educational volumes of the journal called Borigó. He was involved in developing and judging the criteria for Hungary’s Best Vineyard competition organised by the magazine *Bor és Piac*. He has given engaging and emotional presentations at many professional conferences and other events. His enthusiasm has always captivated audiences, and his combined knowledge of the landscape and wine has made his lectures a unique experience.

He summarised his knowledge in a number of books during this period, too:

- *Pincejárás – Utazás a magyar borok világában* (Cellar tour – Journey in the World of Hungarian Wines) (Mezőgazda Kiadó, 1999 and 2001)
- *Balatoni borok* (Balaton Wines) (Kossuth Könyvkiadó, 2003)
- *Balatoni tájak – Balatoni borok* (Balaton landscapes – Balaton wines) (Adu-Print, 2004)
- *Borospincék mélyén* (At the bottom of wine-cellars) (Corvina, 2005)

These books also reflect his high standards, not only in terms of content: for many years, he had a close working relationship with urbanist and photographer Tibor Dékány, with whom they produced their publications illustrated with high-quality photographic material.

As a recognition of his oeuvre, he was accepted as a member of the Hungarian Wine Academy, the Somló Wine Order, the Tokaj Confrérie and the Vinum Vulcanum Badacsonyi Confrérie.

FAMILY VALUES

As a young man with roots in a cooper family in Budapest, he married a girl from Badacsony. So perhaps even when they first met, grapes and wine were a theme of shared interest. With Nóra, they are still a successful couple,

fighting together through all the difficulties. In the beginning, they happily cultivated the 0.7-acre of Badacsony vineyard inherited from Nóra’s parents. After the regime change, they managed to buy more land with the help of governmental compensation. After cultivating the land, they also started to process the fruit of the work, and the Laposa cellar soon became synonymous with quality.

Their three children were born in the 1980s. It was expected that the enthusiasm and authenticity of József Laposa would sooner or later captivate not only the university students but also his children. The eldest child, Bence, has grown into wine-making, the love towards Badacsony, and has been walking the vineyards with his father since childhood. Badacsony became the second home of their two daughters, Lilla and Zsófia, who also worked in the cellars with the men, and they also contributed to the development of the family business, which is still growing today.

Today, Laposa farms can also be found on the sides of the basalt hills of the Balaton Uplands – Badacsony, Gulács, Csobánc, Köves Hill, Tóti Hill, Bács Hill – which now comprise about 22 hectares altogether, with a further 14 hectares cultivated under a lease. The family is still at the forefront in preserving the areas best suited to viticulture and traditional land use, but wine tourism is also a growing segment. The family members consider it important to widen the Balaton’s seasonal offer and bring together local entrepreneurs. Laposa has become a brand in the wine and wine tourism industry. A brand that, in addition to quality wine, also impersonate the revitalisation of Badacsony and the Balaton region. Today, the Laposa name is associated with preserving values and progressiveness. An excellent architectural example is the basement building complex built by the family, which won an international architectural award (Archdaily Award) in 2010 in the category of industrial buildings, reflecting a creative blend of traditional form and scale with new solutions.

FURTHER ON

József Laposa’s complex approach, openness, courage and faith are passed down in the family and live on within his students and colleagues. The humility accompanying the winery’s generational change is exemplary, allowing the family business to evolve towards a wine-making, business development and image that is in line with today’s needs, attitudes and dynamics. His descendants also appreciated this, as shown by the creation of the wine called „My Daddy’s world”.

Even in retirement, he has remained to be the same person, who is continuously planning, active, researching and creating. He is currently preparing the plans for a geographical unit of five municipalities, the Nivegy Valley. This is true landscape planning work that progressively

Badacsony szeretetébe, édesapjával gyerekkorától fogva járta a szőlőhegyeket. A szintén velük pincéket járó két lánynak, Lillának és – a két borász diplomával rendelkező – Zsófiának is Badacsony lett a második otthona, és ők is hozzájárultak a családi vállalkozás felfuttatásához, amely ma is folyamatosan fejlődik.

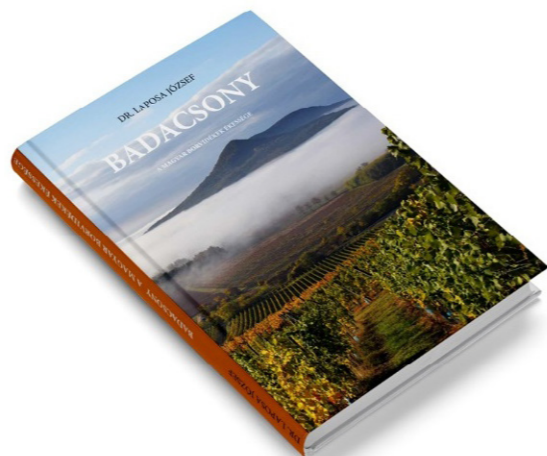
Mára a Balaton-felvidéki bazalthegeyeken – Badacsony, Gulács, Csobánc, Köves-hegy, Tóti-hegy, Bács-hegy – oldalain is találhatunk Laposá birtokot, amelyek ma már összesen 22 hektárt tesznek ki, további 14 hektárt művelnek bérben. A szőlőtermesztésre legalkalmasabb területek és a hagyományos tájhasználat megóvásában a család továbbra is élen jár, de emellett a borturizmus is egyre erősebb szegmens. Fontosnak tartják a balatoni szezon kiszélesítését, a helyi vállalkozók összefogását. Mára a Laposá név brand lett a borászatban és a borturizmusban. Egy olyan brand, amely a minőségi bor mellett Badacsony és a Balaton térség felvirágoztatását is jelenti. A Laposá névhez ma hozzátartozik az értékek megőrzése és a progresszivitás. Erre egy kiváló építészeti példa az általuk építtetett pince épületegyüttes, amely 2010-ben nemzetközi építészeti díjat (AchDaily díj) nyert ipari épület kategóriában, és tükrözi a hagyományos forma és lépték kreatív, új megoldásokkal való ötvözését.

TOVÁBB

Laposá József komplex szemlélete, nyitottsága, bátorsága és hite tovább öröklődik a családban, és tovább él tanítványaiban, munkatársaiban. Példaértékű az az alázat, ahogy a generációváltás végbement a borászatban, és a gyermekek által a mai igényeknek, szemléletnek, dinamikának megfelelő borkészítés, vállalkozásfejlesztés és arculat felé engedte fejlődni a családi vállalkozást. Ezt az utódok is megbecsülték, amit az Apukám Világa bor megalkotása is mutat.

Ő nyugdíjasként sem tétlenkedik, megmaradt ugyanannak a mindig tervező, tevékeny, kutató és alkotó embernek. Jelenleg öt településből álló földrajzi egységet, a Nivegy-völgy településeit közösen, együttesen tervezi. Igazi tájtervezési munka, amely progresszív módon a határokat feszegeti – nemcsak módszertani szempontból, de szó szerint is: a települések között még területcsere is megvalósult.

Továbbra is tartja előadásait a szőlőhegyek átalakulásáról, a beépítés megfékezésének lehetőségeiről. Folyamatosan ír, legutóbb egy Kisfaludy Sándorról írt cikke jelent meg az Élet és Tudomány-ban [9]. 2020-ban ismét újabb

könyvet jelentetett meg szeretett tájegysége, a Badacsony történetéről [10]. Az igényes kiadvány összegzi tudását, és jól tükrözi a szerzőt: megjelenik benne a muzeológus-táj-történész, a tájtervező, a szőlész-borász. Mindez egy olyan történetmesélő leírásában, akit mindig élvezet hallgatni, olvasni.

Könyvében hangsúlyos szerepet kap az Esterházy család is, akik saját termésű badacsonyi borokat palackoztak, de aktívan részt vettek a térség fejlesztésében is (pl. Kisfaludy út kialakítás), és képviselték a térség fejlesztési érdekeit a nagypolitikában. Azon dolgoztak, hogy Badacsony ne csak nyári, hanem őszi, téli és tavaszi üdülőhely is legyen a külföldieknek és a magyaroknak. A nagy elődök nyomdokait követi Laposá József is. Az Esterházyakét, és az Esterházyakat szintén kutató Mócsényi Mihályét.

Több évtizedes munkáját igazolja, hogy a badacsonyi borászat meghatározó szereplőjeként 2022-ben Magyarország Köztársasági Elnöke, Áder János, Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetésben részesítette a badacsonyi borvidéket meghatározó borászati, illetve tájrendezési és tájépítészeti munkája, valamint a borász szakma épített és írott emlékeinek megőrzését szolgáló irodalmi tevékenysége elismeréseként.

Laposá József ma is a badacsonyi tanúhegyen él. Nap mint nap tanúja a táj átalakulásának, és folyamatosan tanúságot tett és tesz arról, hogy tájépítészként valóban lehet a tájat építeni: a fizikai környezetünkben is, de ugyanúgy az elmékben, lelkekben és a hely szellemében is. Sokszínű és gazdag élete – amely még bizonyára rejteget fordulatokat és újabb alkotásokat - egy egységes fonálra fűzhető fel: egy folyamatos építkezés tudásban, tettekben, családban, egzisztenciában. Egy olyan életmű építése, amely méltán érdemelte ki 2021-ben a tájépítészeti szakterület elismerését, a Mócsényi Mihály-díjat [11]. ©

pushes boundaries – not only methodologically but also literally, as land swap has even been realised between municipalities.

He continues to lecture on the transformation of vineyards and ways of restraining urbanisation. He writes constantly, his most recent article on Sándor Kisfaludy was published in *Élet és Tudomány* [9]. In 2020, he published another book on the history of his beloved region, Badacsony. [10] This sophisticated publication sums up the author's deep domain knowledge and reflects his personality: the museologist-landscape historian, the landscape designer, the vine-grower and the wine-maker. All this from a storyteller who is always a pleasure to listen to and read.

In his book, the Esterházy family also plays a prominent role, bottling self-produced Badacsony wines and actively participating in the region's development (e.g. the construction of Kisfaludy Road) and representing the development interests of the region in the broader political ecosystem. They had been working to make Badacsony not only a summer holiday destination but also to provide an option for foreigners and Hungarians for leisure during autumn, winter and spring. József Laposá

follows in the footsteps of his great predecessors. That of the Eszterházy and that of Mihály Mócsényi, who also researched the members of the Eszterházy family.

The fact that János Áder, President of Hungary, awarded him the Hungarian Golden Cross of Merit in 2022 for his work in the field of viticulture, landscape planning and landscape architecture, as well as for his literary activity in the preservation of the built and written heritage of the wine-making profession, is a testament to his decades of hard work as a leading figure in the Badacsony wine region.

József Laposá still lives on the Badacsony butte. He witnesses the transformation of the landscape every day and has continued to witness that, as landscape architects, we can indeed build the landscape: in our physical environment, but also in our minds, souls and the genius loci. His colourful and rich life – which indeed still harbours twists and turns and new works – can be strung together in a single thread: a continuous construction of knowledge, deeds, family and existence. The edifice of a life's work deserved to be awarded the Mócsényi Mihály Prize in 2021, as a recognition from the landscape architecture profession. [11] ©

- 1993-tól teljes nevén: VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési, Urbanisztikai és Építészeti Részvénytársaság / Starting from 1993, its full name had been: VÁTI Hungarian Public Limited Company for Regional Development, Urban Planning and Architecture [VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési, Urbanisztikai és Építészeti Részvénytársaság]
- Mihály Mócsényi: "A táj és zöldterület fogalmi problémái a tájrendezés szempontjából (The conceptual issues of the landscape and green space from the aspect of landscape planning). Településtudományi Közlemények, vol. 21, pp 66-76.
- József Laposá: Szőlőhegyek a Balaton-felvidéken (Vineyards of the Balaton Uplands). Mezőgazdasági Kiadó, 1988. pp. 13.
- Halmos Béla városépítészként szintén a VÁTI munkatársa volt (1970-72, majd 1979-1982 között), és több Balaton-felvidéki település általános rendezési tervét készítette (Diszel, Salföld, Ábrahámhegy).

- / Béla Halmos also worked for VÁTI as an urban architect (1970-72, then 1979-1982), and prepared the master plans for several settlements in the Balaton Uplands (Diszel, Salföld, Ábrahámhegy).
- József Laposá: Szőlőhegyek a Balaton-felvidéken (Vineyards of the Balaton Uplands). Mezőgazdasági Kiadó, 1988
  - Laposá József: Villány. Adu-Print, 2001.
  - Laposá József: Wines and Vineyards of Hungary. PBC, 2007.
  - Laposá József, Dékány Tibor: Villány – A magyar borvidékek ékessége/Villány – The Jewel of Wine Regions/Die Perle der ungarischen Weingegenden – Wieland. Officina Nova, 1992.
  - József Laposá: „ARCZCZAL BADACSONY FELÉ – Kisfaludy Sándor a Szerelem, a Mámor hegyén” (FACING BADACSONY – Sándor Kisfaludy on the hill of love and fume). Élet és Tudomány vol. LXXVII. No. 23. June 10 2022, pp. 742-745.

- Laposá József: Badacsony a magyar borvidékek ékessége. A szerző saját kiadása, 2020. / József Laposá: Badacsony: the jewel of the Hungarian wine regions. The author's self-published work, 2020.
- Laposá József a kitüntetést "a táji örökségre építő, elmélyült és újító tájtervezői munkájáért, a területrendezési tervezés módszertanának megalapozásáért, a magyar bortermő táj hagyományainak újraélesztése érdekében végzett példamutató tevékenységéért, valamint kutatói és publikációs munkásságáért" kapta. / József Laposá received the award "for his in-depth and innovative work as a landscape planner building on landscape heritage, for establishing the methodology of spatial planning, for his exemplary work in reviving the traditions of the Hungarian vineyard landscape, and for his research and publication work".

CSEMEZ ATTILA – A LÁTVÁNY KÖZTULAJDON

A tájértékeléstől a digitális tájtervezésig

ATTILA CSEMEZ – THE VIEW IS PUBLIC PROPERTY

From landscape assessment to digital landscape planning

SALLAY ÁGNES, KOLLÁNYI LÁSZLÓ

[HTTPS://DOI.ORG/10.36249/64.4](https://doi.org/10.36249/64.4)

CSEMEZ ATTILA DSC (1945-)
tájépítésszámológ
városépítés-városgazdasági szakmérnök
egyetemi tanár, tanszékvezető
Pro Régió-díjas
Mócsényi Mihály-díjas

SZAKMAI ÉLETÚTJA
Győrött született 1945-ben, 1948 óta Óbudán lakik. Édesanyja okleveles kertész, aki a Kertészeti Tanintézetben szerzett oklevelet 1941-ben. Édesapja mezőgazdász, 1926-ban „sárgult” a Keszthelyi Gazdasági Akadémián. Anyai felmenői jogászok voltak Fehérváron. Apai dédapja Ószőnyben (ma Komárom városrésze), a Zichy uradalom főerdésze volt, aki 1906-ban Bőnyön vásárolt birtokot – a mai Zoli-tagot – és építette fel a majort, a családi birtokot. 1963-ban érettségizett az Állami Árpád Gimnáziumban, majd a Kertészeti Egyetem Táj- és Kertépítészeti Szakán szerzett egyetemi diplomát 1968-ban. 1976-ban városépítés-városgazdálkodási szakmérnöki oklevelet is szerzett a BME-n.

1970-ben nősült. Felesége Greiner Éva (1945-2007) tanítónő volt. Gyermekai: Gábor (1973) és Rita (1978). Két unokája van, Ádám (2013) és Tünde (2018).

Szakmai pályafutását a Vízügyi Tervező Vállalat Talajvédelmi Osztályán tervezőként kezdte, majd 1970-1975 között kutatási feladatokat látott el Mócsényi Mihály professzor mellett a Kertészeti Egyetemen. 1970-től aktívan részt vett a Tomori László vezette Falufejlesztési

Bizottságban. 1975-től 1979-ig a Drezdai Műszaki Egyetem Építészeti Karának Tájépítészeti Intézetében aspiráns volt, ahol 1980-ban megszerezte a műszaki tudomány kandidátusa címet. Hazatérve előbb a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Tájrendezési Tanszékének kutatói tanszékvezető-helyettese, majd 1983-tól tanszékvezetője; az önálló Táj- és Kertépítészeti Kar megalakítását követően (1992-től 2012-ig) a Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék vezetője, 2006-2012 között a Tájépítészeti Kar dékánja volt. Az MTA doktora tudományos fokozatot 2003-ban szerezte.

A 45 éven át főállású oktató 2015-ben vonult nyugdíjba, de továbbra is részt vállal az oktatásban; vendégelőadóként előadásokat, konzultációkat tartott a Budapesti Corvinus Egyetemen és a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemen is. Jelenleg a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem professor emeritusaként gyakorlatokat vezet, dolgozatokat bírál, vizsgáztat. Számos szakmai díj birtokosa: Pro Urbe Aranyérem (1989), Pro Régió-díj (1997), Ormos Imre-emlékérem (2003), A Magyar Köztársasági Érdemrend tisztii keresztje (2005), Budapesti Corvinus Egyetem Aranyérme (2008), Mócsényi Mihály-díj (2022)

MUNKÁSSÁGA

Nevéhez fűződik hazánkban a tájértékelési eljárások kidolgozása és az egyedi tájértékek meghatározása. Számos táj- és területrendezési terv és tanulmány, valamint környezeti hatásvizsgálat készítője volt. Sokat foglalkozott a Dunakanyarral, ezen belül az 1980-as években

1. kép/pict 1: Csemez Attila
Mócsényi-díjas tájépítész
professzor / Attila Csemez Mócsényi
Mihály Prize winner landscape
architect professor

ATTILA CSEMEZ DSC (B. 1945)
landscape architect
specialist in urban planning and urban management
professor, head of department
Pro Régió Prize winner
Mócsényi Mihály Prize winner

PROFESSIONAL CAREER

Born in 1945 in Győr, he has been living in the Óbuda neighbourhood of Budapest since 1948. His mother earned her degree as a horticulturist in 1941 at the Horticultural College. His father graduated as an agriculturist at the Agricultural Academy of Keszthely in 1926. His maternal ancestors were legal practitioners in Székesfehérvár. His paternal great-grandfather was head forester of the Zichy estate in Ószőny (today a district of Komárom), who bought a farm in Bőny (today's Zoli plot) in 1906, and built the manor, establishing the family estate.

He graduated from Árpád State Secondary School in 1963, and received a university degree in landscape architecture and garden design at the University of Horticulture in 1968. In 1976, he also obtained a degree in urban planning and urban management at the Budapest University of Technology.

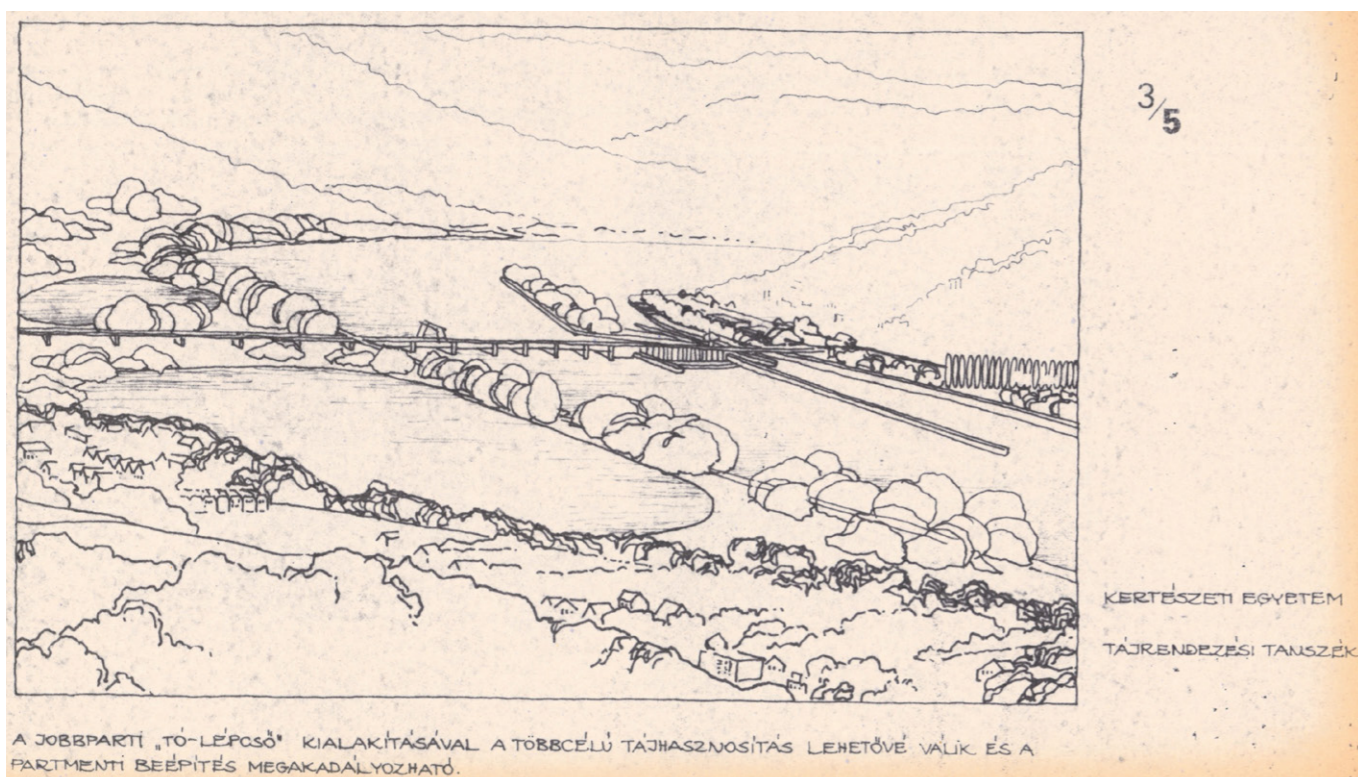
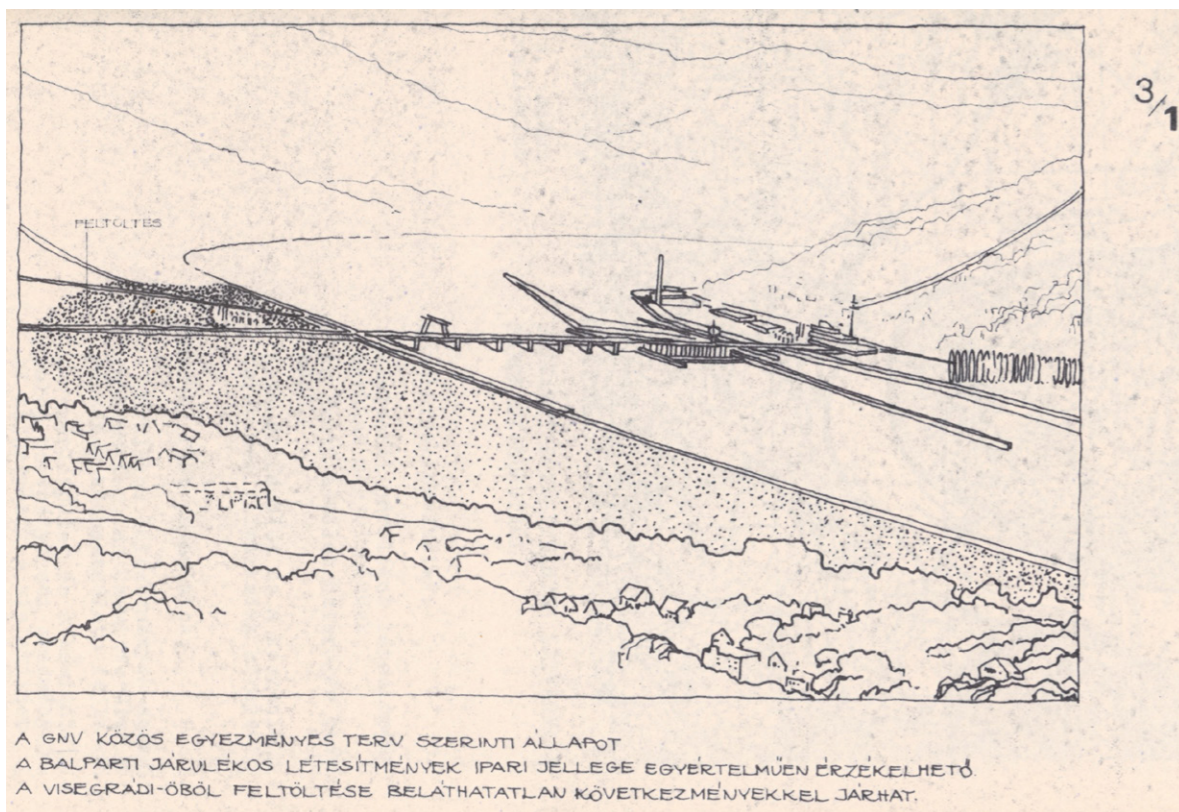
In 1970 he married Éva Greiner (1945-2007), a teacher. His children are Gábor (1973) and Rita (1978). He has two grandchildren, Ádám (2013) and Tünde (2017).

He started his professional career as a planner at the Soil Protection Department of Vízügyi Tervező Vállalat

(Water Management Planning Company), and between 1970 and 1975 he worked as a researcher at the University of Horticulture under Professor Mihály Mócsényi. From 1970, he was an active member of the Village Development Committee headed by László Tomori. From 1975 to 1979 he was a postgraduate student at the Institute of Landscape Architecture at the Faculty of Architecture of the Technical University Dresden, where he received his Candidate of Engineering Sciences in 1980. After his return to Hungary, he became Deputy Head of Research at the Department of Landscape Planning at the University of Horticulture and Food Industry, and then Head of Department from 1983. Following the establishment of the independent Faculty of Landscape Architecture, he was Head of the Department of Landscape Planning and Regional Development (1992-2012), and Dean of the Faculty of Landscape Architecture from 2006 to 2012. He was awarded the Doctor of the Hungarian Academy of Sciences title in 2003.

After 45 years of full-time lecturing, he retired in 2015, but continues to be involved in education; also giving guest lectures and consultations at Corvinus University of Budapest and Sapientia Hungarian University of Transylvania. Currently, he is Professor Emeritus at the Hungarian University of Agriculture and Life Sciences, where he gives practical courses, reviews theses and conducts exams. He is the holder of several professional awards including Pro Urbe Gold Medal (1989), Pro Régió Prize (1997), Imre Ormos Commemorative Medal (2003),

2a-b ábra/Fig. 2a-b: Vízlépcsők telepítésének tájvédelmi szempontjai a Dunakanyarban (1984) / *Landscape considerations for the installation of water steps in the Danube Bend (1984)*

(2005), Corvinus University of Budapest Gold Medal (2008), Mőcsényi Mihály Prize (2022).

HIS WORK

He is credited for developing landscape assessment procedures and defining the term 'unique landscape feature' in Hungary. He was the author of numerous landscape and spatial plans and studies, as well as environmental impact assessments. He worked extensively on the Danube Bend, including the preparation of spatial plans and the study of the landscape ecological and visual impacts of the finally not implemented Bős-Nagymaros hydroelectric dam in the 1980s as an expert for the Hungarian Academy of Sciences.

His social activities in line with his professional interests are also remarkable. He chaired the Landscape Architecture Subcommittee of the Committee on Horticulture and co-chaired the Committee on Urban Planning of the Hungarian Academy of Sciences (until 2012). He co-chaired the Board of Trustees of the Károly Guckler Foundation for Nature Conservation (1992-2013), was responsible for education as a member of the Board of Trustees of the HUNGIS Foundation for GIS in Hungary (1993-2012), and co-chaired the Landscape Planning Section of ÉTE (Scientific Association of the Construction Industry) (1980-1989). He is a member of the International Federation of Landscape Architects (IFLA) (since 1985), the Hungarian Association of Garden Designers and Landscape Planners, the Chamber of Hungarian Architects (MÉK), and the Hungarian Society for Urban Planning (MUT). As the President of the Virágzó Magyar Kertkultúráért Alapítvány (Foundation for Flourishing Hungarian Garden Culture) he is involved in the Virágos Magyarország (Hungary in Bloom - member of Entente Florale Europe) movement. Since 2012 he has been a jury member of Hungary's Most Beautiful Vineyard competition. He is a board member of the NGO "Design Workshop for Római" (DWSR). For many years, he was a member of the Central, the Budapest, the Pest County and the Győr planning boards.

He is the author of several textbooks and technical books. His work titled "Tájtervezés - tájrendezés" ("Landscape planning - Spatial planning", 1997, Mezőgazda Kiadó) is used in higher education to this day. He co-authored a number of books about Óbuda: *Mesél Óbuda földje: Óbuda-Békásmegyer természeti-táji értékei* (1998) [Stories by the Land of Óbuda: Natural and landscape heritage of Óbuda-Békásmegyer], *Óbuda-Békásmegyer területén kialakult tájhasználati konfliktusok feltárása* (2005) [Exploring land use conflicts in the area of Óbuda-Békásmegyer], *Óbuda-Békásmegyer táji-természeti értékei* (2014) [Landscape and natural heritage of Óbuda-Békásmegyer]. His most recent collaboration covered the book "Tájépítészet felsőfokon" (SZIE 2018) [Higher

education in landscape architecture].

Being a prolific author, he has published numerous articles in various professional journals: *Városépítés (Urbanism)*, *Területrendezés (Spatial Planning)*, *Zöldfelületgazdálkodás (Green Space Management)*, *Természetbúvár (Diving into Nature)*, *Falu Város Régió (Village Town Region)*, *Településfejlesztés (Urban Development)*, *Környezet és fejlődés (Environment and Development)*, *Tájökológiai Lapok (Papers in Landscape Ecology)*, *Műemlékvédelem (Heritage Conservation)*, *4D: tájépítészeti és kertművészeti folyóirat (4D: Journal of Landscape Architecture and Garden Art)*, *A falu (The Village)*, *Turizmus Bulletin (Tourism Bulletin)* etc.

HIS PLANNING PROJECTS

Besides lecturing at the university, Attila Csemez also continued to work as a planner, pioneering several planning projects that had not been conducted before in Hungary. He highlights the following of his projects as most important:

- Land use feasibility study for the area around the Gabčíkovo-Nagymaros hydroelectric dam system: Analysis and evaluation of landscape potential (1980)
- Visual impact assessment and proposal for the regional spatial plan and development programme for the Danube Bend Recreational District (1988)
- Rehabilitation and development concept of the Szigetköz (1993)
- Spatial plan for the planned Danube National Park (Szigetköz) and its region (1993-2001)
- Regional land use plan for the Danube-Drava National Park and its region (1995-2001)
- Joint Hungarian-Austrian sustainable transportation project for the Region of Lake Fertő/Neusiedler See (2001)
- Landscape chapters of the local plans for various settlements in Komárom-Esztergom and Heves Counties (land use plan and nature conservation, green space system plan, environmental plan)
- Environmental plans for the Budapest Forestry (most of them implemented: Ördög-órom [Devil Peak], Ezüst-hegy [Silver Hill], Apáthy-szikla [Apáthy Cliff], Remete-hegy [Hermit Hill], Róka-hegy [Fox Hill], Balogh Ádám szikla [Balogh Ádám Cliff])

TEACHING ACTIVITY

As the Department grew into a Faculty, the number of courses dealing with the landscape has gradually increased. Attila Csemez was involved in the development of the contents of most of these subjects, either as an author or by providing advice on the course syllabus. The foundations of landscape planning were laid down in cooperation between him and Professor Mihály Mőcsényi.

az MTA szakértőjeként a – végül nem megvalósult – Bős-nagymarosi vízlépcső tájrendezési terveinek készítésével, tájökölógiai és tájképi hatásainak vizsgálatával (2. ábra).

Szakmai-társadalmi tevékenysége is jelentős. Az MTA Kertészeti Bizottság Tájépítészeti Albizottságának vezetője, a Településtudományi Bizottság társelnöke (2012-ig). A Guckler Károly Természetvédelmi Alapítvány kuratóriumának társelnöke (1992–2013), a HUNGIS Alapítvány kuratóriumának oktatási felelőse (1993–2012), az ÉTE Tájrendezési Szakosztály társelnöke (1980–1989), a Tájépítészek Nemzetközi Szövetsége (IFLA) tagja (1985 óta). Tagja a Magyar Kertépítészek és Tájrendezők Szövetségének, a MÉK-nek és a MUT-nak. A Virágzó Magyar Kertkultúráért Alapítvány elnökeként részt vesz a Virágos Magyarország mozgalomban. A Magyarország legszebb szőlőbirtoka verseny zsűrijének 2012 óta tagja. A Design Workshop a Rómaiért (DWSR) civil szervezet vezetőségének tagja. Hosszú éveken keresztül tagja volt a Központi, a Fővárosi, a Pest megyei és a Győrben működő területi tervtanácsoknak.

Több szakkönyv, szakmai könyv szerzője. Az oktatásban mind a mai napig felhasznált műve a Tájtervezés – tájrendezés (Mezőgazda Kiadó, 1997) című tankönyv. Több Óbudával kapcsolatos könyv elkészítésében vett részt: Mesél Óbuda földje: Óbuda-Békásmegyer természeti-táji értékei (1998), Óbuda-Békásmegyer területén kialakult tájhasználati konfliktusok feltárása (2005), Óbuda-Békásmegyer táji-természeti értékei (2014). Eddigi utolsó könyv, amelynek társszerzője a Tájépítészet felsőfokon (SZIE, 2018) című.

Termékeny szerzőként számos írása jelent meg különböző szakmai folyóiratokban (Városépítés, Területrendezés, Zöldfelületgazdálkodás, Természetbúvár, Falu Város Régió, Településfejlesztés, Környezet és fejlődés, Tájökölógiai Lapok, Műemlékvédelem, 4D: tájépítészeti és kertművészeti folyóirat, A falu, Turizmus Bulletin, stb.).

TERVEZÉSI MUNKÁI

Az egyetemi oktatás mellett Csemez Attila folyamatosan aktív volt tervezőként is, számos olyan tervezési feladatot is elvégzett, amilyen tervtípus korábban nem készült hazánkban. Az alábbi tervezési feladatokat tartja legfontosabbnak munkásságából:

- A Gabcikovo-Nagymarosi vízlépcsőrendszerrel érintett térség tájrendezési tanulmányterve: Tájpotenciál vizsgálat és értékelés (1980)
- Tájképvédelmi vizsgálat és javaslat a Dunakanyar üdülőkörzet regionális rendezési tervéhez és a fejlesztési program megalapozásához (1988)
- A Szigetköz rehabilitációs és fejlesztési koncepciója (1993), A tervezett Dunai Nemzeti Park (Szigetköz) és térsége területrendezési terve (1993-2001) (3. ábra)

- Duna-Dráva Nemzeti Park és térsége regionális tájrendezési terve (1995-2001) (4. ábra)
- Magyar-Oszttrák Fertő-térségi fenntartható közlekedési projekt (2001)
- Dél-Buda környéki zöldöv, Zöldfolyosó rendszer kialakítása (2001) (5. ábra)
- Komárom-Esztergom és Heves megyékben több település rendezési tervének szakági munkarészei (tájrendezés és természetvédelem, zöldfelületi rendszer, környezetvédelem)
- Környezetvédelmi tervek a Budapesti Erdészet részére (többségük megvalósult: Ördög-om, Ezüst-hegy, Apáthy-szikla, Remete-hegy, Róka-hegy, Balogh Ádám szikla) (6. ábra)

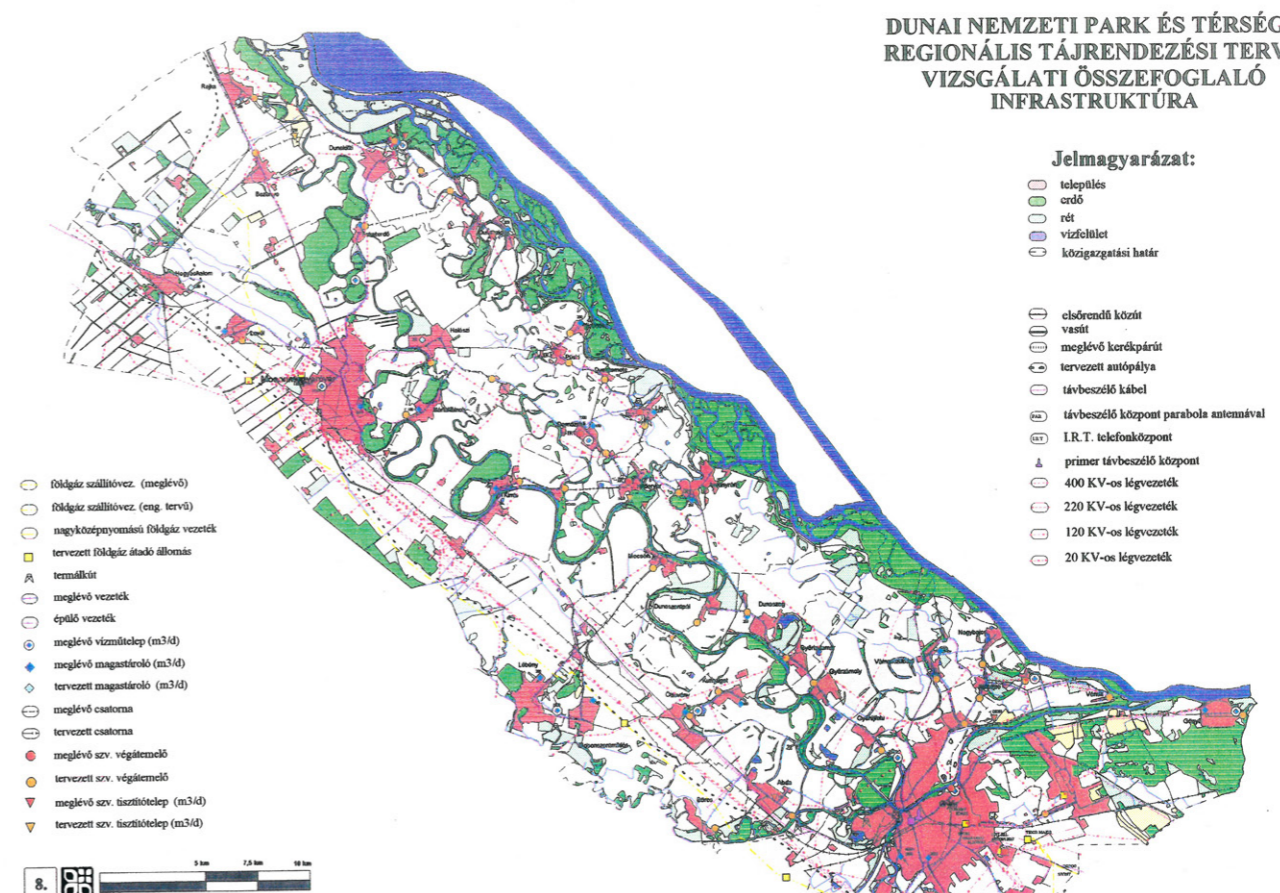
OKTATÁS

A Szak Karrá növekedése során a „tájas” tantárgyak száma fokozatosan növekedett. Csemez Attila a legtöbb szaktantárgy tematikája kidolgozásában részt vett: vagy szerzőként vagy tanácsaival segítve a tananyag kidolgozását. A tájtervezés alapjait Mócsényi Mihály professzorral fektették le. Az 1981-es tanszékvezetői kinevezése után a tájtervezés oktatásban oroszlanrészt vállalt. Az 1990-es évektől kezdve igen sokat tett annak érdekében, hogy a számítógépes tájtervezés, a térinformatika meghonosodjon Magyarországon. A Tanszéken rendezték be itthon az első számítógépes (ma úgy mondanánk, hogy térinformatikai) labort 6 számítógéppel (7. ábra). A sok tantárgy között voltak olyanok, amelyek a legnagyobb súllyal szerepeltek oktatói munkája során.

A Tájtervezés tantárgy tananyaga a történeti érdeklődés (tájtörténet) és a gyakorló tájtervező tapasztalatainak ötvözéséből született. Az addigi tájtervezői és kutatói munka összegzésként 1997-ben elkészült a Tájtervezés – tájrendezés című szakkönyv, mely azóta is tankönyvként szerepel a tájépítés-, valamint tájrendező és kertépítő szakos hallgatók számára. A könyvben a magyar tájalakulás története és a tájtervezés múltjának feltárása úttörő munkának tekinthető, korábban ilyen részletességgel ezt még senki nem írta meg itthon. A történeti részek mellett a tájtervezési feladatok sokszínűségét, a feladatok megoldásának módját gyakorlati példákon át ismerheti meg az olvasó, az egyetemi hallgató. A példák igen széles skálán mozognak: a bányautótájak (8. ábra) rendezésétől egészen a gáztartályok tájbaillesztéséig (9. ábra). Tájrendezési ismereteket nemcsak a tájépítész hallgatóknak, hanem a BME-n, a Debreceni Egyetemen és a Sapientia Erdélyi Magyar Egyetemen is oktatott.

A németországi évek alatt Csemez Attila megismerkedett Hans Kiemstedt munkásságával, és ennek a hatására kezdett el Ő is hazaérkezése után tájértékelési módszereket kidolgozni, meghonosítani a tájértékelést a tájtervezési munkák fontos munkarészeként (10., 11. és

3. ábra/ Fig. 3: Dunai Nemzeti Park és térsége regionális tájrendezési terve (1993) / Regional landscape planning for the Danube National Park and its surroundings (1993)

After he was appointed as Head of Department in 1981, he played a major role in teaching landscape planning. From the 1990s on, he did a great deal to establish computer-aided landscape planning, or geoinformatics, in Hungary. The first such computer (today one would call it GIS) laboratory of Hungary was set up at the Department with 6 computers. Some of the many courses were the most important in his teaching.

The course material of Landscape Planning emerged as a combination of his interest in history (landscape history) and his experience as a practising landscape planner. As a summary of the landscape planning and research work carried out up to that point, his textbook Tájtervezés – tájrendezés [Landscape planning – Spatial planning] was published in 1997, which has since been used as a coursebook reading for BSc and MSc students of landscape architecture. The coverage of the history of the evolution of the Hungarian landscape and landscape planning is a pioneering work that had not been written in such depth before. In addition to the historical parts, the reader and the student can learn about the diversity of landscape planning tasks and the methodology to solve them through practical examples. There is a broad range

of examples, from the reclamation of former mining sites to the integration of gas tanks into the landscape. He has taught spatial planning not only to students of landscape architecture but also at the Budapest University of Technology, the University of Debrecen and the Sapientia Hungarian University of Transylvania.

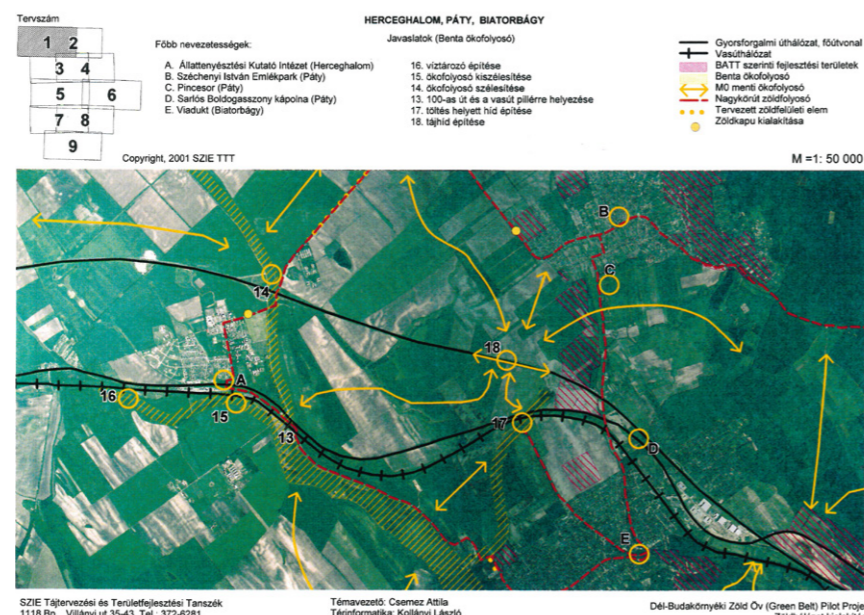
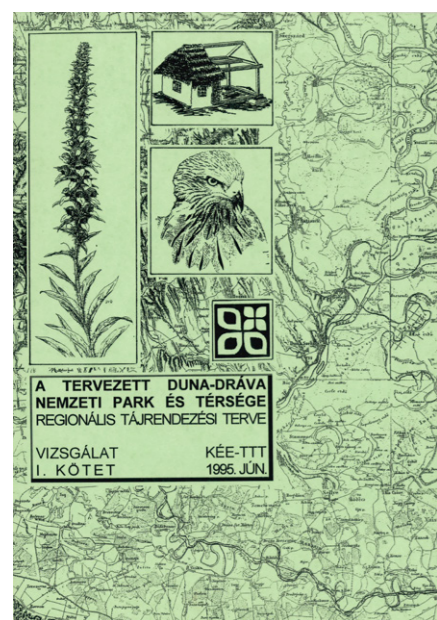
During his years in Germany, Attila Csemez got acquainted with the work of Hans Kiemstedt, which led him to develop landscape assessment methodologies after his return home and to introduce landscape assessment as an important part of landscape planning projects. Landscape assessment was also integrated into the curriculum very early, and from the 1980s on, many students were engaged in landscape assessment tasks as part of their degree theses. Visual landscape assessment is a special case of landscape assessment, for which he and his colleagues developed the methodology of landscape potential assessment. The landscape assessment principles he developed are used in landscape assessment education to this day.

Besides the basics of landscape architecture, another important area of education he has had significant achievements in is related to the knowledge of the

4. ábra/Fig. 4: Duna-Dráva Nemzeti Park területrendezési terve (1995) / Danube-Drava National Park spatial plan (1995)

5. ábra/Fig. 5: Dél-Buda környéki zöldöv, Zöldfolyosó rendszer kialakítása (2001) Javaslato / Green Belt around South Buda, Green Corridor System (2001) Proposals

6a-b ábra/Fig. 6a-b: Rókahegyi bánya fejlesztése (1991) / Rókahegy mine development (1991)

12. ábra). A tájértékelés az oktatásba is nagyon hamar integrálódott, az 1980-as évektől számos hallgató foglalkozott diplomamunkája keretében tájértékelési feladatok elvégzésével. A tájértékelés egyik speciális esete a tájkép-értékelés, amelyre munkatársaival megalkotta a tájképi potenciál-értékelés metodikáját. Az általa kidolgozott tájértékelési alapok a mai tájértékelés oktatásban is szerepelnek.

A tájépítészeti ismeretek mellett másik fontos terület, amelynek oktatásában jelentős eredményeket ért el a honismerethez kapcsolódnak. Ebbe a csoportba tartozik a Turisztika tantárgy, a Budapest tájalakulásának története című választott tantárgy, a tanulmányi szemlék és a szépeplékú országjárások is, melyek során a hallgatók egy-egy országrész legjelentősebb értékeivel ismerkedhettek meg.

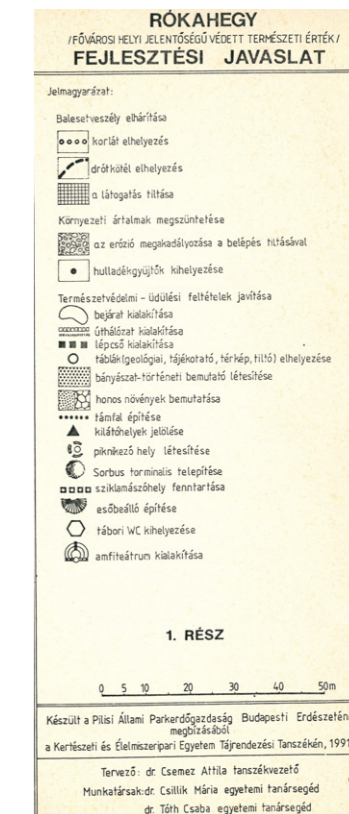
A gyakorló tájtervező szemével látni a hallgatók leginkább a gyakorlatokon, szemléken, terepbejárások (pl. Konfliktusok az agglomerációban tantárgy keretében) tanultak meg. Az egykori és a mai hallgatók számára is talán ezek a legfontosabb élmények, melyekre sok-sok év távlatából is szívesen emlékeznek. Az ide érkező külföldi hallgatók német nyelven ismerkedhettek meg a főváros

és környékének tájalakulásával, konfliktusaival (Landschaftswandel in der Agglomeration Budapest).

Ha megkérdezzük Tanár urat, mire a legbüszkébb, akkor elsősorban az oktatáshoz kapcsolódó élményeket emeli ki: a bécsi WIG'74-ben töltött egy hónapos nyári gyakorlatokat, amikor a munkán kívül megismertethette Bécsset, a kertépítészeti történeti értékeket is a hallgatókkal, a németországi gyakorlatokat, az erdélyi tanulmányi szemléket az 1980-as évektől, a hallgatók folyamatos ösztönzését a TDK munkában való részvétellel, a kerékpáros és evezős helyszíneléseket országszerte, és hogy egész generációkkal sikerült a teljesítménytúrázást megszerettetnie.

HALLGATÓ VÉLEMÉNYEK

A covid kitörése miatt 2020 márciusában elmaradt a 75. születésnapra tervezett konferencia, a tanszéki köszöntés. Akkor még abban reménykedtünk, hogy ha más-kor nem is, de majd ősszel, később, hogy majd 2021-ben megünnepeljük utólag. Mikor a járvány harmadik hulláma miatt ismételten online térben folyt az egyetemi élet, és személyes ünneplésre nem maradt lehetőség, online megkérdeztük a tanítványokat, hogy 1. Mi a legkedvesebb

country. This group of subjects includes the course Tourism, the elective course History of the Budapest Landscape, the study trips, and the memorable country visits, which have enabled students to discover the most important values of a particular part of the country.

The best opportunities for students to learn to see through the eyes of a practicing landscape planner were the practical classes, field trips and site surveys (e.g. Conflicts of the Metropolitan Area course). Perhaps these are the most important experiences that past and present students have fond memories of many years later. Foreign exchange students were able to learn about the landscape history and conflicts of Budapest and the metropolitan area in German (Landschaftswandel in der Agglomeration Budapest).

If you ask Professor Csemez what he takes the most pride in, he will first of all highlight the experiences related to teaching: the one-month-long summer internships at WIG'74 in Vienna when, beside working, he had the opportunity to introduce Vienna and its historical values of garden art to the students; the internships in Germany; the study tours in Transylvania from the 1980s on; the continuous encouragement of students to participate in the student research activity of the Scientific Students Association (TDK), the countrywide field trips by bicycle and rowing; and the fact that he managed to make whole generations fall in love with challenge hikes.

STUDENTS' OPINIONS

Due to the outbreak of covid in March 2020, the conference and the Department reception planned to celebrate his 75th birthday were cancelled. At the time we were hoping to make it up in the autumn at the latest, and later that we will be able to hold a belated celebration in 2021. When the third wave of the pandemic once again forced university activities online, and we had no more possibility to celebrate in person, I asked his students online: 1. What is their favourite memory and 2. What are the three words that first come into their mind thinking of the Professor? The third question was an invitation to write a personal message.

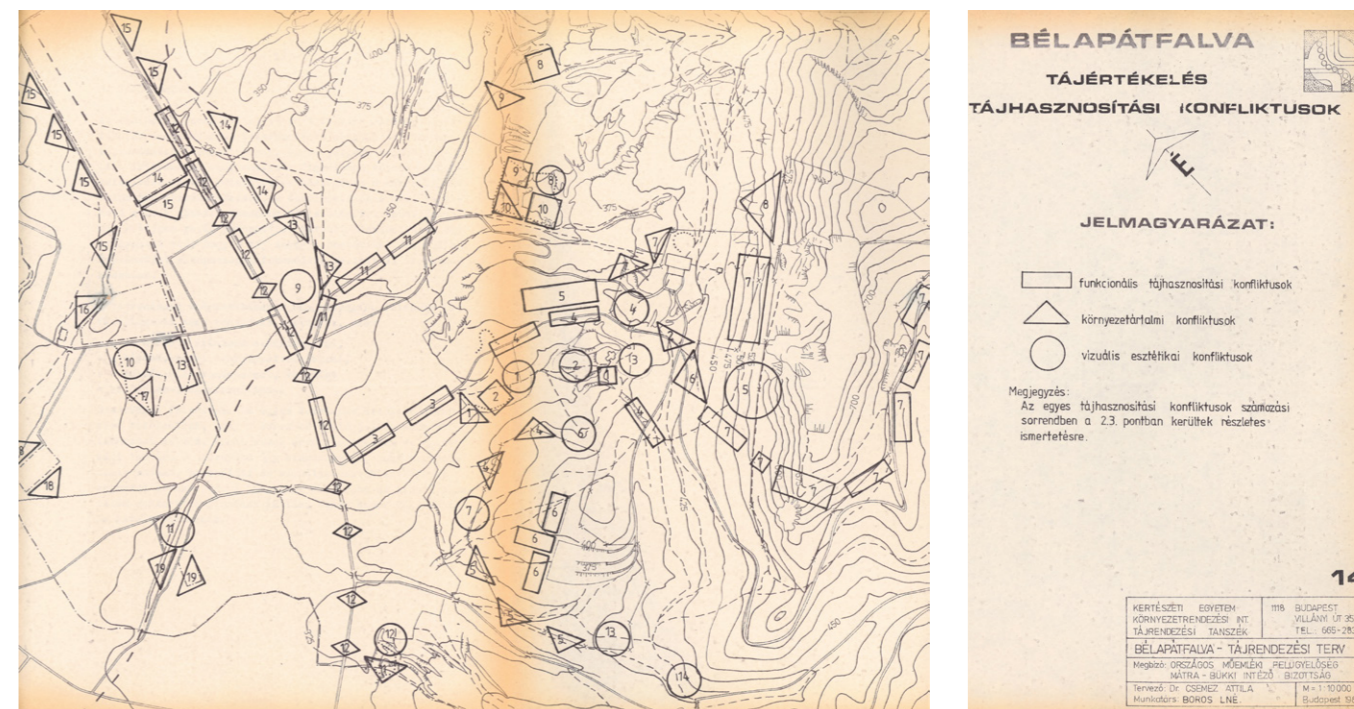
I have selected the most typical answers to the questions below.

- The fondest memories:
- "Very enjoyable classes and site visits."
  - "Rich classes, fantastic site work, infinite momentum, personal encouragement, strictness, elegance."
  - "He was tenderly caring toward his wife when going uphill in Transylvania. His deep love for her was almost palpable."
  - "A conversation and drinking 'Cserszegi fűszeres' wine at our lodgings after a day of cycling in the microregion of Keszthely-Hévíz."
  - "When he made us climb up to Nagy-Villám, on the ski slope, against traffic, in the snowfall! We had a lot of fun, rolling down and sliding all the time."

7. ábra/Fig. 7: Eger városi urnatemető kertépítészeti terve. Első digitális kertterv Magyarországon (1993) / Eger city urn cemetery garden design. First digital garden plan in Hungary (1993)

8a-b ábra/Fig. 8a-b: Bélapátfalvai apátság tájrendezési terve (1984) Tájhasznosítási konfliktusok / Landscape plan of Bélapátfalva abbey (1984) Landscape use conflicts

emlékük és 2. Mi az a három szó, ami elsőre eszükbe jut tanár úrról? A 3. kérdés felhívás volt személyes üzenetre.

Az alábbiakban a kérdésekre adott válaszokból válogattuk ki a legjellemzőbbeket.

A legkedvesebb emlékek:

- „Nagyon élvezetes órák és bejárások”
- „Tartalmas órák, fantasztikus terepmunkák, végtelen lendület, személyes ösztönzés, szigorúság, elegancia.”
- „Erdélyben, ahogy féltőn óvta a feleségét a hegyre fölfelé menet. A mély szeretete iránta szinte tapintható volt.”
- „Beszélgetés és cserszegi fűszeres egy átbiciklizett nap után a szálláson, a Keszthely-Hévízi kistérségben.”
- „Amikor felzavart minket áprilisban a Nagy-Villámra, a sípályán szemből, hóesésben! Nagyon jól szórakoztunk, állandóan legurultunk, csúszkáltunk.”
- „Bécsi tanulmányúton az egyik gyülekezéskor odajött hozzánk, megkínált házi aszalt körte szírommal és szenvedélyesen mesélte, hogy hogyan készítették. Éreztük hogy benne van az a bizonyos ‚titkos hozzávaló’.”
- „Amikor életem első konferencia-előadása után megdicsért; és egy másik kedves emlék, amikor még diákként (akkor még nagyon féltem tőle) Visegrád környékén túráztunk hóban, és nagyokat csúszkáltunk.”
- „A németországi, ausztriai tanulmányutak - persze sokat bicikliztünk, és én igazi sportemberként mindig perceltem egyet.”
- „Hajnali Székelykő túra, biciklis bécsi városnézés, 50 km-es erdélyi teljesítménytúra, rendszeres kvíz

a buszban... Ezek az utazások, kirándulások tették élménnyé az egyetemi éveket. Az aktív programokon kívül két dicsérete is belém égett. Az egyik dolgozatomra azt mondta, hogy ezt Ő sem tudta volna jobban megírni, nagyon büszke voltam erre.”

- „Faluséta Atyhában 2005 szeptemberében Szivák Ágival hármásban.”
- „Sok-sok szép emlékem van. Közös helyszínelések, túrák, evezés. Amit idézni szoktam, az egy vizsga, amikor a tételt ki kellett dolgoznunk egy lapra, ő azt megnézte, majd közölte, látom ezt tudja, kérdezek mást!”
- „Egy hajóban eveztem vele újoncként, végig „vizsgáztatott”, jóformán semmire nem tudtam a választ, de megdicsért, mert kitartó voltam. És a záróvizsgám is nagyon kedves emlék, ahonnan hamar haza zavart egy hármassal, mert félt, hogy ott szülöm meg első kislányomat, aki végül másnap reggelig várt a világra jövetellel.”
- „Sok kedves emlék jutott eszembe, legyen szó akár a BSc-s évekről, akár a kiscsoportos MSc-s órákról, amikor fáradhatatlanul tréningeztet minket körmönfont kérdéseivel (általában úgy kezdődtek, hogy "Mit gondolnak...?")”
- „Az ismerkedési evezőstúra a Szentendrei-szigetre. Már akkor egy óriási dózist kaptunk a következő években ránk váró ismeretanyag-mennyiségből, tempóból, számonkérésből. Na meg éltető elemünk, a műveltségi totó minden órán és vizsgán.”

- "On a study tour in Vienna, he stepped to us offering homemade dried pear crisps and passionately explained how they were made. We felt certain that they had that certain 'secret ingredient'."
- "His praise after my first conference talk ever; and another fond memory of mine is when I was a student (I was very much afraid of him back then) we were hiking in the snow around Visegrád, sliding a lot."
- "Our study tours to Germany and Austria - we cycled a lot, of course, and as a real sportsperson, I always had a fall."
- "A dawn walk up to Székelykő, a city tour of Vienna on bikes, a 50-km-long challenge hike in Transylvania, regular quizzes on the bus... These trips and excursions made the university years a great experience. Besides the physical activities, two of his praises have burnt into my memory. About a written assignment of mine, he said he could not have written it better. I was very proud of that."
- "A walk in the village of Atyha (Atia, Romania) in September 2005, in a trio with Ági Szivák."
- "I have lots and lots of fond memories. Site visits, walks, and rowing done together. What I usually mention is an exam when we had to work out the topic on a sheet of paper. He looked at mine and said, 'I can see you know this; I'll ask you something else.'"

- "As a freshman, I rowed in a boat with him and he kept "testing" me. I hardly knew any answers, but he appreciated my perseverance. And another fond memory is my final exam: he sent me home giving me a 3 because he was afraid I would give birth to my first daughter there. Finally, she waited till the next morning to come into the world."
- "Many fond memories come to my mind, from my BSc years as well as our small MSc classes, when he would tirelessly train us by asking his tricky questions (usually starting with 'What do you think...?')"
- "The get-to-know rowing trip to Szentendre Island. Already then we received a huge dose of the material we would study in the coming years, of the tempo and the testing. And our "lifeblood": the literacy quiz at every lesson and exam."
- "I will never forget the astonishment in his eyes as he sat in front of me when I applied to transfer from the department of garden design. The trip to the Boga Valley and the Pádis Plateau in Transylvania. The cordial conversation at my final exam (we had gone through a lot by then)."
- "When all of a sudden, we switched to German during my oral entrance exam. (It turned out that I had a language certificate.)"

When I asked what were the three words that come to mind thinking of the Professor, most pointed out his literacy, fairness, inexhaustible energy, a relentless way of testing, but also humanity.

- „Amikor átjelentkeztem a kerttervezés tanszékről, ült velem szemben, nem felejttem el a döbbsé tekintetét. Az erdélyi túra a Bogában, a Pádison. A záróvizsgán a kedélyes beszélgetés (addigra sok mindenem túl voltunk).”
- „Mikor a szóbeli felvételin egyszer csak átváltottunk németre (Kiderült, hogy van nyelvvizsgám)”.
Mikor arra a három szóra kérdeztünk rá, ami a Tanár úrról eszükbe jut a legtöbbször a műveltséget, a korrektséget, a kifogyhatatlan energiát, az anyagkönyörtelen számonkérését, de emellett az emberséget emelték ki.

EMBERI VONATKOZÁSOK

Mikor megkérdeztük Tanár urat, mit csinál a szabadidejében, mik a hobbyjai, akkor olyan válaszokat kaptunk, amik sokak számára inkább munkát és nem hobbyt jelentenek. Láthatjuk, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szabadidő eltöltése és a hobby nem ugyanaz. Mivel is töltötte Tanár úr a szabadidejét? A továbbiakban Csemez Attila visszaemlékezését idézzük.

„A szabadidő eltöltése a 80-as évek elejétől

- a kertem ápolását,
- a házam építését,
- az evezést és
- a KK munkák nyári és hétfégi végzését jelentette.

Az 1990-es évektől mindez kiegészült

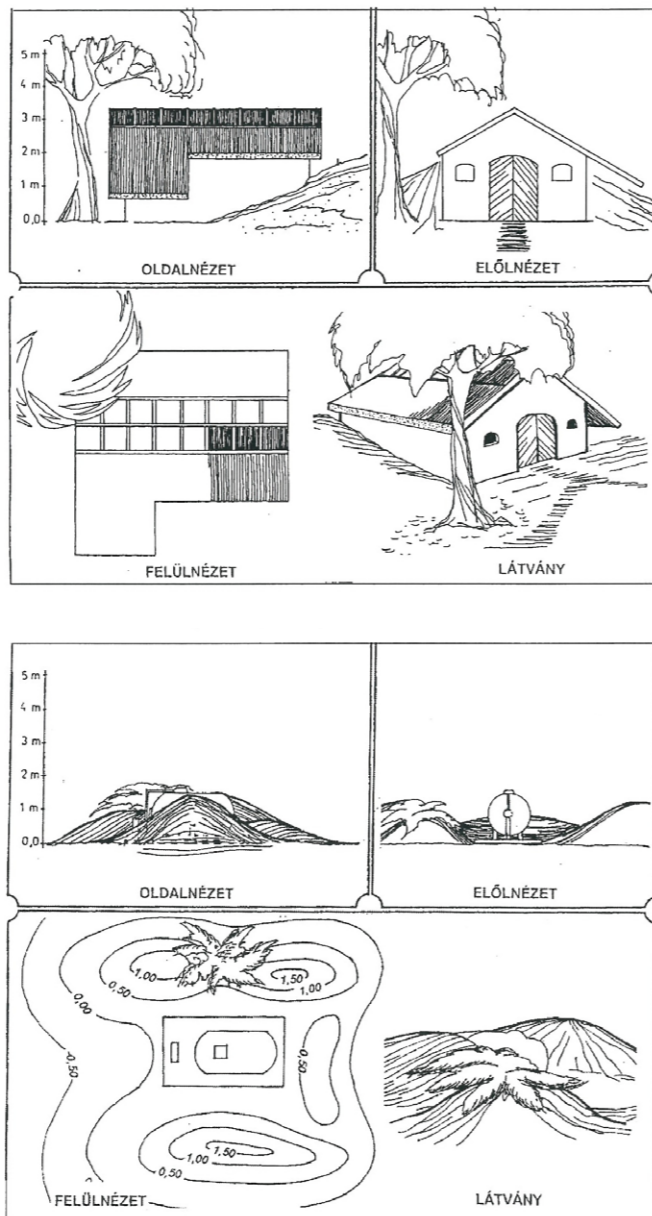
- a teljesítmény-túrázással itthon és az Alpokban (13. ábra), a Tátrában, Korzikán, a Toubkalon..., valamint
- az úszásokkal (Balaton, Velencei-tó, Rába).

A kari tisztség vállalása miatt 2000-től a tervezési tevékenység háttérbe szorult. Viszont a nyugdíjas évtizedekre gondolva a családi ház jelentős bővítésébe kezdünk (a munkák oroszlán részét – beleértve a betonozást, a falazást, a tetőfedést, a burkolásokat – feleséggel végeztük).

Új színfoltot jelentettek viszont a zsűrizek. A Virágos Magyarországon 15 éve, a Magyarország legszebb szőlőbirtoka versenyben 10 éve zsűrizek.

Gyermekkorom óta kerékpározom, de inkább amatőr szinten, mint hobbyként.

Nézzük sorjában ez egyes szabadidős tevékenységeket: Kertes családi házban nőttem fel. Szüleim telekrészn építkeztünk, ezért a *kertészkedést*, a gyümölcsfákat kisgyermek korom óta ismerem. A mi telkünkre két Kálmán és négy Árpával érő körte került. Ezek a fák most 200

évesek (hármát kivágtam és az égvűrűket megszámláltam). A nyári fontos almákat szintén kivágtam. Ültettem viszont kajszit, meggyet, cseresznyét, birset és naspolyát. Továbbá 30 tőke csemegeszőlőt. Van még ribizli és egres is. A zöldségtermesztéssel (bab, borsó, cékla, hagyma, paradicsom) viszont fokozatosan felhagytam. Részben az agyagos talaj, részben a rendszeres öntözés miatt végkép nem érte meg a vesződéséget.

Második „hobbynak” a *házépitést* jelöltem meg. Tekintettel arra, hogy anyámék házának felújításában 1964-ben culágerkedtem, a legfontosabb építési fogásokat eltanultam. Az egyetlen, amit nem tudok, vakolni. Inhévely-gyulladásos csuklómmal a habarcsot nem tudtam a falra feldobni. A házépitésben kezdetben próbálkoztam vállalkozókkal, de drágán és kifogásolhatóan dolgoztak. Annyi biztonság érzet volt saját építkezésem mögött, hogy

9. ábra/Fig. 9: Gáztartályok tájba illesztése (1995) / Integration of gas tanks into the landscape (1995)

THE PERSON

When we asked the Professor how he spends his free time, and what his hobbies are, he gave answers that for many of us mean work rather than a pastime. We can see that, contrary to general belief, spending one's spare time and having a hobby are not the same. So, what did the Professor do in his free time? The following is a recollection by Attila Csemez.

“Starting from the 80s, spending free time meant for me

- tending my garden,
- building my house,
- rowing and
- doing "KK" work (work done above normal working hours, for an extra pay) during the summer and in the weekends.

From the 1990s this was completed by

- doing challenge hikes in Hungary and in the Alps, in the Tatra Mountains, on Corsica, on the Toubkal..., and
- swimming (in Lake Balaton, Lake Velence, and River Rába).

I assumed a faculty position in 2000, due to which my planning activities were put on the back burner. However, in preparation for the decades of retirement, we embarked on a major extension of the family home (the lion's share of the work – including concreting, brickwork, roofing, and laying tiles – was done by me and my wife).

The judging was a new twist. I've been a member of the jury of Hungary in Bloom for 15 years, and of Hungary's Most Beautiful Vineyard competition for 10 years.

I have been cycling since childhood, but more as an amateur than a hobbyist.

Let us take a look at each of these pastimes in turn:

I grew up in a house with a garden. We built up our house on a part of my parents' parcel, so I got familiar with *gardening* and fruit trees as a small child. Our share had two 'Kálmán' and four 'Árpával érő' pear trees. They are 200 years old now (I cut three of them and I counted their annual growth rings). I also cut the 'Nyári fontos' apple trees. In turn, however, I have planted apricot, sour cherry, sweet cherry, quince and medlar trees, and 30 grapevines. There's red currant and gooseberry as well. But I've gradually stopped growing vegetables (beans,

sweet peas, beetroot, onions, tomatoes). It was not worth the trouble, partly on account of the clay soil, and partly because of the regular irrigation need.

The second "hobby" on my list is *building a house*. When I worked on the renovation of my mother and father's house as an unskilled labourer in 1964, I learned the most important building skills. The only thing I cannot do is plastering. The tendinitis of my wrist prevented me from getting the mortar on the wall. Initially, I tried hiring building contractors, but their work was expensive and questionable. What gave me a sense of security in taking the construction of the house into my own hands was the fact that my brother-in-law was an architect who was happy to visit his twin sister, and, most importantly, did not mind consulting me either!

We moved into our house in October 1982, after three years of construction.

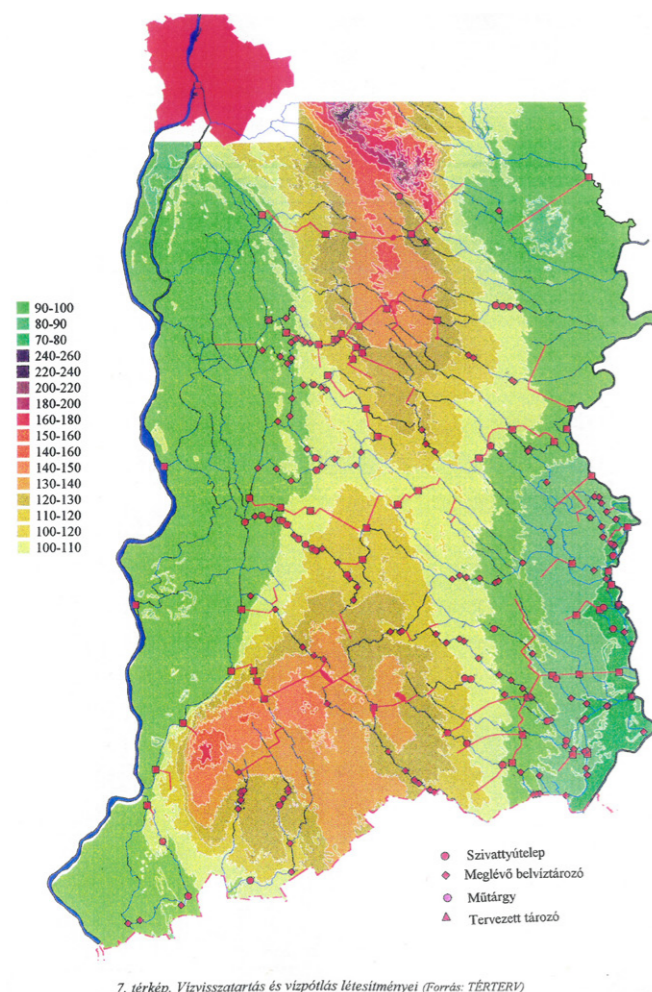
We started the extension in 2004, but I stopped when Évike passed away. I took advantage of the Covid-19 lockdown to resume work.

I started going on the Danube when I was in primary school, thanks to our neighbour, Uncle Pali Kasza. We used to row a touring keel from the boathouse of Elzett Battery and Dry Cell Factory. Although no summer passed without rowing up to Szentendre several times, my real *rowing life* began in 1968, when I joined Vízügyi Sport Club (VSC – Sports Club of Water Management). After being a member for 35 years, I became a life member...

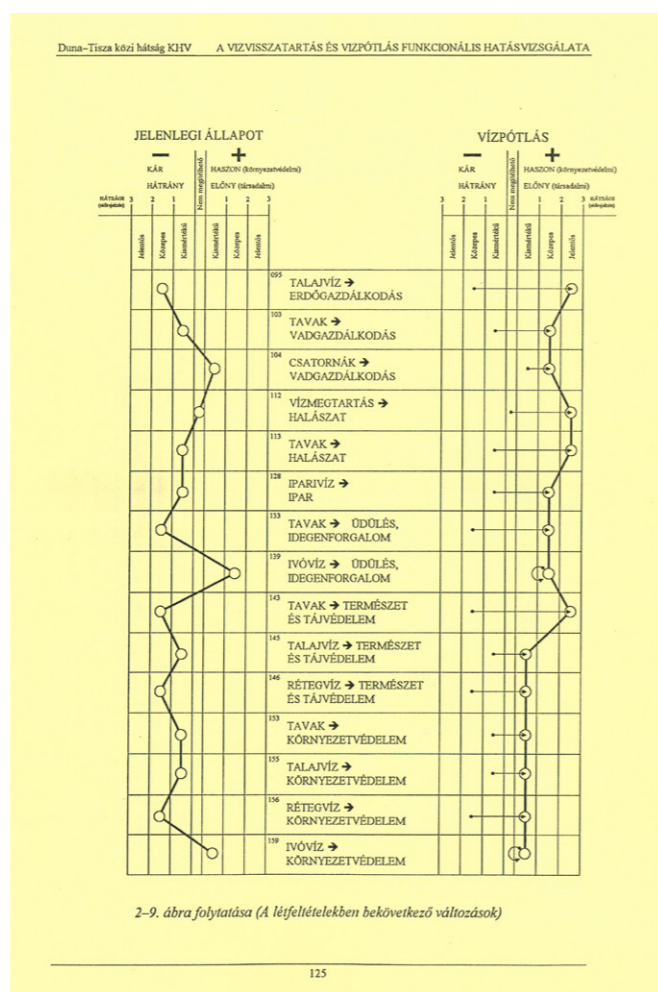
My family and I participated in the so-called four-round touring races. We were the only family to have all four members win badges for a decade and a half.

I also shared my passion for rowing with the students. As mentioned earlier, I regularly took up to 40 students (from specialised class and freshmen) out on the water. Once I completed the Budapest-Mohács distance with my students as part of the Danube Tour...

I did "KK" work (commissioned) continuously. Ours was one of the two departments in the Faculty that were allowed to take on commissions only through the University, given that the public companies were not allowed to assign work since the early 1980s. However, local planning, spatial planning and nature conservation planning could only be commissioned by public companies, primarily ministries. The relatively high number of my contact

7. térkép. Vízvisszatartás és vízpótlás létesítményei (Forrás: TÉRTERV)

2-9. ábra folytatása (A létfeltételekben bekövetkező változások)

sógorom építész mérnök volt, szívesen jött iker-húgához és ami a lényeg, szívesen konzultált velem is!

A családi házba három évnyi építkezést követően 1982 októberében költöztünk be.

A bővítést 2004-ben kezdtük, de Évike elhunytja miatt leálltam. A Covid-19-es karantént kihasználva került sor a folytatásra.

Általános iskolás koromban kezdtem a Dunára járni szomszédjaink, Kasza Pali bácsi jóvoltából. Túra-killel jártunk az Elzett- az Akkumulátor és Szárazelem Gyár csónakházából. Bár nem múlt el nyár, hogy többször ne mentünk volna fel Szentendrőig, az igazi evezős életem 1968-ban kezdődött, amikor tagja lettem a Vízügyi Sport Clubnak (VSC). 35 év tagság után örökös taggá váltam...

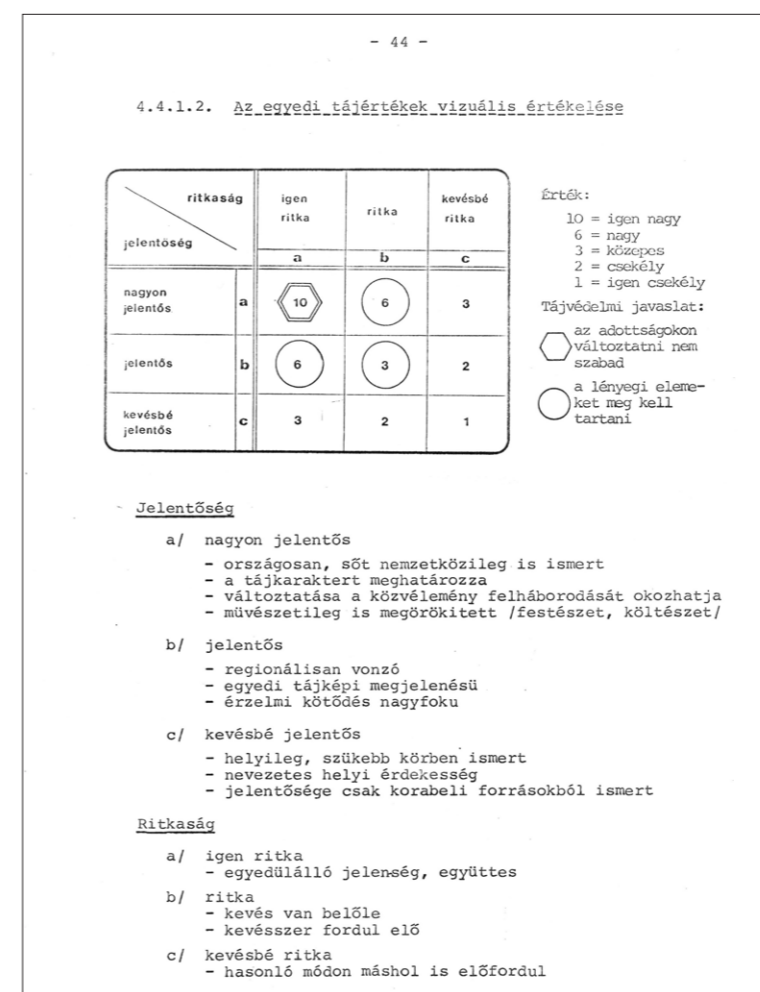
Családommal az ún. négyfordulós túraversenyeken vettünk részt. Mi voltunk az egyetlen család, amelynek mind a négy tagja másfél évtizeden át jelvénytulajdonos volt.

Evezős szenvedélyemet a hallgatók felé is kiéltem. Ahogyan már fentebb szerepel, rendszeresen vittem max. 40 hallgatót (szakirányos és gólya) a vízre. Egyszer a Budapest-Mohács távot a Duna-túra keretében hallgatóimmal abszolvtam...

KK-munkákat (megbízások) folyamatosan vállaltam. A szakirányon illetve a Karon a két Tanszék egyike voltunk, akik csak az Egyetemen keresztül vállalhattak megbízásokat, az állami cégek ugyanis a 80-as évek elejétől nem adhattak munkát. Márpedig a településrendezési tervek, a területrendezési tervek, a természetvédelmi tervek készítésére csak állami cégek, elsősorban minisztériumok adhattak megbízást. A viszonylagosan magas oktatási óraszámok (dékánként az egyik félévben 13, a másikban 15 kontakt órám volt, jöllehet csak hat volt a kötelező!) és a szakirányon, majd a Karon végzett társadalmi munkák miatt „kákázni” (külső megbízások munkát végezni) csak hétvégén és/vagy nyáron tudtunk. Az utóbbi megállapítás elsősorban a helyszíni bejárásokra, az adatgyűjtésre és az egyeztetésekre vonatkozik.

A szabadidő KK-munkára fordítása nyugodtan kijelenthetem, hogy hobbynak minősíthető. Természetesen nem voltam kivételes eset, mert a munkatársak többségét is bevontam.

A teljesítmény-túrázás egy véletlennek köszönhető. Lévai Béla is VSC-s volt. A leányfalusi fordulón láttam, hogy fáradt. Megkérdeztem, hogy mit csináltál az éjjel?

10. ábra/ Fig. 10: Duna-Tisza közti hátság vízhiányos helyzetéhez igazodó beavatkozások környezeti hatáselemzése és hatástanulmánya (1996) Vízvisszatartás és vízpótlás létesítményei / Environmental impact assessment of interventions to the Danube-Tisza Basin water scarcity situation (1996) Water retention and water recharge facilities

11. ábra/ Fig. 11: Duna-Tisza közti hátság vízhiányos helyzetéhez igazodó beavatkozások környezeti hatáselemzése és hatástanulmánya (1996) Hatáselemzés / Environmental impact analysis and assessment of interventions adapted to the water scarcity situation in the Danube-Tisza floodplain (1996)

12. ábra/ Fig. 12: Tájvédelem a környezetvédelmi hatásvizsgálatban (1986) Elemzési mátrix / Landscape protection in the Environmental Impact Assessment (1986) Analysis matrix

classes (as a dean I had 13 contact classes in one semester and 15 in the other, although only six were mandatory!) and the social/public/volunteer work done for the department and later the Faculty meant that we could do "KK" jobs only during the weekends and/or in the summer. The latter period mainly refers to site visits, data collection and consultations.

I can safely say that doing "KK" work in one's free time qualifies as a hobby. Certainly, I was no exception, as I involved most of my colleagues.

Challenge hiking came by chance. Béla Lévai was also a member of VSC. At the round in Leányfalú, I could see he was tired. I asked him, 'What did you do last night?'

'I mastered the Kinizsi 100.'
Upon learning that it was a 100 km long walk with a height difference of 3,000 meters to be completed in 24 hours, I instantly said,
'Next year I'll do it too.'
'But first, you have to complete a few 50-km ones.'
In January 1994 the phone rang. Béla called.
'My dear Atti, on Saturday we will have a 24-km winter walk in the Börzsöny.'

'I have no time. We have to work at the department.'
'But you promised... ' (He even extorted me!)

In my first year, I completed the winter Börzsöny, five 50-km walks, the Kinizsi 100 and the BEAC Maxi (113 km). I did the Kinizsi 100 17 times.

Before that, I could not imagine taking part in a walk that is organised by someone else.

The number of my annual challenge hikes did not exceed 40, but all of them were pretty tough, that is, with a distance of 50 km or longer.

I always paid the entry fee for the students who participated in the challenge walks with me.

Nowadays I can only do "baby walks", the ones under 20-25 km that I used to totally despise. However, I won the Pelso Cup four times in the senior category...

My friends, Béla Czékli and Zoli Dévényi and I spent the beginning of August in the Alps for two decades. Besides consciously chosen locations, we also completed the Glockner Round (86 km with 7,209 m height difference) and the Tour du Mont Blanc (165 km with 10,251 m height difference). With Béla Czékli, we also mastered Europe's most difficult walk, the GR20 on Corsica.

- A Kinizsi 100-ast.

Miután megtudtam, hogy egy 100 km-es, 24 órás szint-idejű és 3000 m szint-különbségű túráról van szó, rögtön rávágtam:

- Jövőre én is megcsinálok.

- De előtte néhány ötvenest kell teljesíteni.

1994 januárjában megszólalt a telefon. Béla hívott.

- Attikám, szombaton egy 24 km-es téli Börzsöny lesz.

- Nincs időm. A Tanszéken dolgozunk.

- Pedig megígérted... (még zsarolt is!)

A téli Börzsöny, öt ötvenes, a Kinizsi 100 és a BEAC Maxi (113 km) voltak az első évi teljesítések. A Kinizsi 100-ast 17-szer megcsináltam.

Korábban nem tudtam elképzelni, hogy olyan túrán vegyek részt, amelyet nem én szervezek.

Az éves teljesítménytúrák száma a 40-et nem haladta meg, de ezek mind combosak voltak, azaz 50 km, vagy ennél hosszabb távok.

Azoknak a hallgatóknak, akik résztvettek a teljesítménytúrákon – és velem jöttek – a részvételi díját mindig kifizettem.

Manapság már csak „baba-túrákat” tudok csinálni, azaz a korábban általam is teljesen lenézett 20-25 km alattiakat. A Pelso kupában viszont négyszer első lettem a senior kategóriában...

Czékli Béla és Dévényi Zoli barátommal az augusztus elejét két évtizeden át az Alpokban töltöttük. A tudatosan választott helyszínek mellett teljesítettük a Glockner Runde (86 km és 7209 m szint) és a Tour du Mont Blanc (165 km és 10 251 m szint) túrákat is. Czékli Bélával Európá legnehezebb túráját, a GR20-at Korzikán is megjártuk,

Az úszást korán kezdtem. Általános iskolás koromban a Duna Cipőgyár SE-ben edztem. Komolyabb eredményem nem volt, de a víz iránti vonzalmam megmaradt. Rendszeresen teljesítettem a Balaton-átúszásokat, az öböl-átúszásokat (Füred-Tihany és Fűzfő), a Velencei-tavi úszásokat és a Rába úszásokat. A Rábán nem maradt az időjárás miatt elhalasztásra egyetlen alkalom sem, mert bármekkora vihar volt, a galéria erdő levédte a szeleket. Viszont a vízhőmérséklet változó volt, mert egy ausztriai eső nagyon le tudta a vizet hűteni. Még egy érdekesség: a Rába-úszáskor mindenki több száz kilométert gyalog tesz meg, mert a meandereket a kavicsos parton levágja.

A Virágos Magyarország zsűrizésébe Kokics Tibor és Turcsányi Miklós felkérésére kerültem be a Virágzó Magyar Kertkultúráért Alapítvány elnökeként. Évente rendszeresen zsűriztem a fővárosi kerületekben, a nógrádi falvakban és Sajtos Tibivel a keleti országrészben. Az utóbbi években a Balaton-felvidéki településeket preferálom.

A Magyarország legszebb szőlőbirtoka versenyben kezdettől fogva részt veszek. A közönség-szavazat alapján a legtöbb pontot kapott birtokokat – három kategóriában – végigjárjuk. Külön-külön kerülnek minősítésre a kis (10 ha alatti), a közép (10 és 50 ha közötti), valamint a nagy (50 ha feletti) birtokok. Az ország korszerű borászatainak felét sikerült „belülről” is megismerni. A zsűrizési törzsgárda tagjai Bozzai Zsófia, Dékány Tibor, Szakács László és én vagyunk. Ha egy-egy díjazott borászat képviselőjét megkérdezzük, hogy kik a zsűri tagjai, így válaszol:

- Szőlészek, borászok, meg van egy tájépítész is.

A vidék fejlesztésében a települések határában felépített korszerű borászatok több szempontból is új elemek. Idegenforgalmi szálláshelyek, éttermek és nagyobb társaságok borkóstolásra-fogadására korszerű építészeti megoldások születtek az országban közel kétszáz helyen. Az érdekes épületek, a föld alatti katedrálisok és a harmonikusan illeszkedő szőlősorok olyan harmóniát és tájképi élményt jelentenek, amelyeket nagyságrenddel többen ismerhetnek meg, mint korábban.

A kerékpározás egész életemet végig kísérte (14. ábra). Tizenévesen Édesanya megengedte, hogy a mai Guckler Károly sétányon Virágos-nyeregig, majd onnan a jelzett turistaúton a Kálvária-hegyig és vissza – a közlekedésmentes szakaszon – rendszeresen bicajozzunk. Gimis koromban a Dobogókőre fel és vissza volt egy hagyományos nyári szüneti program. A Mátra Csepel kerékpárom Pilisszettekerezsten füstölt, égett. Egy Pomázig a kerékpártolására kényszerülést követően mindig vittem pótgolyócsapágyat és zsírt magammal. A Szentendrére menés rendszeres és többszöri nyári program volt.

Monorra, a nagymamához „csak” kerékpárral mentünk. Az út tele volt lovas-kocsikkal, amelyeket vagy kerülgettünk, vagy megkapaszzkodva húztuk magunkat pihenésképpen néhány kilométeren át.

Hallgatóimmal a Balaton északi partján és a Fertő-tó körül tekertünk. Manapság rendszeresen a Dunakanyarban és a Balaton-felvidéken tekerünk.” ©

13. ábra/Fig. 13: Túra az Alpokban / Hiking in the Alps

14. ábra/Fig. 14: Kerékpártúrán / Bicycle tour

I started *swimming* quite early. When I was in primary school, I trained at the Danube Shoe Factory Sports Association. I had no serious accomplishments, but I still had a passion for water. I regularly completed the Balaton Cross Swims, the Balaton Bay Cross Swims (Füred-Tihany and Fűzfő), the Lake Velence Swims and the River Rába Swims. At the Rába, there was not a single race ever cancelled due to the weather, because no matter how bad the storm, the gallery forest buffered the winds. On the other hand, the water temperature was variable, as some rain in Austria could prettily cool down the water. Another interesting fact is that during the Rába Swim, everybody walks hundreds of kilometres to shortcut the meanders on the gravel banks.

I was invited by Tibor Kokics and Miklós Turcsányi to become a member of Hungary in Bloom jury, as chair of the Virágzó Magyar Kertkultúráért Alapítvány (Foundation for Flourishing Hungarian Garden Culture). Every year, I regularly judged in the districts of Budapest, the villages of Nógrád and, with Tibi Sajtos, in the eastern part of the country. In recent years, I prefer locations of the Balaton Uplands.

I've been involved in the Hungary's Most Beautiful Vineyard competition since the very beginning. We visit the vineyards (in three categories) with the highest rating received from the public. Small (under 10 ha), medium (between 10 and 50 ha), and large estates (over 50 ha) are judged separately. I have managed to get acquainted with half of the country's state-of-the-art wineries also "from the inside". The permanent members of the jury are Zsófia Bozzai, Tibor Dékány, László Szakács and myself. When the owner of an awarded winery is asked who the jurors are, they say:

"They are viticulturists, winemakers, and there is a landscape architect, too."

In many aspects, the vineyards built on the outskirts of settlements are a new element in the development of the countryside. Nearly two hundred modern architectural constructions have emerged across the country for tourist accommodations, restaurants and hosting large wine-tasting groups. The interesting buildings, the underground cathedrals and the harmoniously integrated vine rows provide pleasing landscape experiences which can be enjoyed by an order of magnitude more people than before.

Cycling has been with me all my life. When I was a teenager, Mum allowed us regular rides along Guckler Károly Promenade to the Virágos Saddle, and from there taking the signed walking route to Kálvária Hill and back (on the section without traffic). When I was in secondary school, cycling up to Dobogókő and back was a traditional summer holiday programme. My Mátra Csepel bike smoked and burned by the time I reached Pillisszettekerezst. Once I had to push my bike to Pomáz, after which I always had spare ball bearings and grease with me. Rides to Szentendre was a regular and repeated summer activity.

Visiting my grandmother in Monor was done "just" by bicycle. On the road there were plenty of horse-drawn carriages which we either overtook, or holding onto them we had ourselves pulled along for a few kilometres as a rest.

My students and I cycled along the north shore of Lake Balaton and around Lake Fertő. Nowadays we regularly bike in the Danube Bend and in the Balaton Uplands." ©

FÜLEKI ZSOLT

politikai tanácsadó / *political adviser*

Miniszterelnökség, Területi Közigazgatásért
Felelős Államtitkári Kabinet / *Prime Minister's
Office, Secretary of State for Territorial Public
Administration*
email: zsolt.fuleky@me.gov.hu

SÓLYOM BARBARA

PhD hallgató / *PhD student*

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem –
Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti
Intézet, Budapest, Kertművészeti és
Kertépítészeti Tanszék / *Hungarian University of
Agriculture
and Life Sciences, Institute of Landscape
Architecture, Urban Planning and Garden Art,
Budapest, Department of Garden Art and Landscape
Design*
email: Solyom.Barbara@phd.uni-mate.hu

FEKETE ALBERT

egyetemi tanár / *professor*

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem –
Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti
Intézet, Budapest, Kertművészeti és Kertépítészeti
Tanszék / *Hungarian University of Agriculture
and Life Sciences, Institute of Landscape
Architecture, Urban Planning and Garden Art,
Budapest, Department of Garden Art and Landscape
Design*
email: Fekete.Albert@uni-mate.hu

DÖMÖTÖR TAMÁS

kormányfőtanácsos / *government chief counsellor*

Építési és Beruházási Minisztérium,
Településtervezési és Területrendezési Főosztály
/ *Ministry of Building and Investments, Department
of Settlement
and Spatial Planning*
email: tamas.domotor@ebm.gov.hu

SALLAY ÁGNES

egyetemi tanár / *professor*

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
– Tájépítészeti, Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet, Budapest, Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék / *Hungarian University of
Agriculture
and Life Sciences, Institute of Landscape
Architecture, Urban Planning and Garden Art,
Budapest, Department of Landscape and Regional
Planning*
email: sallay.agnes@uni-mate.hu

KOLLÁNYI LÁSZLÓ

egyetemi docens / *associate professor*

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
– Tájépítészeti, Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet, Budapest, Tájtervezési és
Területfejlesztési Tanszék / *Hungarian University of
Agriculture
and Life Sciences, Institute of Landscape
Architecture, Urban Planning and Garden Art,
Budapest, Department of Landscape and Regional
Planning*
email: kollanyi.laszlo@tajk.szie.hu

NEMZETI KULTURÁLIS ALAP

ORMOS IMRE ALAPÍTVÁNY

4D/64

4D
TÁJÉPÍTÉSZETI ÉS KERTMŰVÉSZETI FOLYÓIRAT
4D
JOURNAL OF LANDSCAPE ARCHITECTURE AND GARDEN ART

ALAPÍTÓ/FOUNDER:
Budapesti Corvinus
Egyetem
Tájépítészeti Kar, 2005./
Corvinus University of
Budapest, Faculty of
Landscape Architecture,
2005

TULAJDONOS ÉS KIADÓ/
OWNER AND PUBLISHER:
MATE, Magyar Agrár- és
Élettudományi Egyetem/
Hungarian University
of Agriculture and Life
Sciences
2100 Gödöllő
Páter Károly u. 1.

LAPALAPÍTÓ/FOUNDER:
JÁMBOR IMRE
egyetemi tanár/univ. prof.

FŐSZERKESZTŐ,
A SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG
ELNÖKE/ EDITOR IN
CHIEF, CHAIRMAN
OF EDITORIAL BOARD:
FEKETE ALBERT
egyetemi tanár/univ. prof.
MATE-ILA, Hungary

LAPIGAZGATÓ/JOURNAL
DIRECTOR:
BAGDINÉ FEKETE
ORSOLYA
MATE-ILA, Hungary

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG
TAGJAI/MEMBERS
OF EDITORIAL BOARD:
BALOGH PÉTER ISTVÁN
MATE-ILA, Hungary
BOROMISZA ZSOMBOR
MATE-ILA, Hungary
B. NAGY ILDIKÓ RÉKA
MATE-ILA, Hungary
HODOR, KATARZYNA
Craców Technical University,
Poland
KOLLÁNYI LÁSZLÓ
MATE-ILA, Hungary
MARTIN VAN DEN TOORN
Delft University of
Technology, Holland
SÁROSPATAKI MÁTÉ
MATE-ILA, Hungary
SHILPA BAKSHI
CHANDAWARKAR
Indian Education Society's
College of Architecture,
Mumbai, India

MAGYAR NYELVI LEKTOR/
HUNGARIAN PROOFREADER:
KÖRMENDY IMRE

ANGOL NYELVI LEKTOR/
ENGLISH PROOFREADER:
KABAI RÓBERT

SZERKESZTŐSÉG/
EDITORIAL OFFICE:
Magyar Agrár- és
Élettudományi
Egyetem, Tájépítészeti,
Településtervezési
és Díszkertészeti Intézet
– MATE-TTDI /
Hungarian University
of Agriculture and Life
Sciences, Institute
of Landscape Architecture,
Urban Planning and
Garden Art
– MATE-ILA, Budapest

Postacím/Mailing adress:
H-1118 Budapest,
Villányi út 35-43.
Telefon/Phone: 06 1 305
7291
Szerkesztőségi e-mail/
E-mail: tajepiteszet@
uni-mate.hu
Honlap/Web:
[https://tj.k.szie.hu/
en/4d-scientific-journal](https://tj.k.szie.hu/en/4d-scientific-journal)

A KIADVÁNYT TERVEZTE
ÉS TÖRDELTE/DESIGNER
AND LAYOUT EDITOR:
SUSZTER VIKTOR,
VERÉB GÉZA

NYOMDA/PRESS:
MATE EGYETEMI
SZOLGÁLTATÓ
NONPROFIT KFT.
2100 Gödöllő,
Páter Károly u. 1.

IssN 1787-6613

<https://doi.org/10.36249/64>

Csak szakmailag lektorált
cikkeket, tudományos publi-
kációkat közlünk, magyar és
angol nyelven. A folyóirat-
ban megjelent közlemények
a szerzők véleményét tük-
rozzik, amellyel a szerkesz-
tőség nem feltétlenül ért
egyet. A folyóiratban meg-
jelent írásos és képi anyag
közlési joga valamennyi
adathordozón a szerkesz-
tőséget illeti. A megjelent
anyagnak vagy egy részé-
nek bármely formában való
másolásához, ismételt meg-
jelentetéséhez a szerkesz-
tőség írásbeli hozzájárulása
szükséges. A szerkesztő-
ségbe beérkezett cikkeket,
szerkesztőségi kontroll
után, két független lektor-
nak adjuk ki bírálatra.

*The 4D Journal is ready to
publish only peer reviewed
articles and scientific pub-
lications in Hungarian and
English. The authors are
responsible for their opinion
written in the paper and it is
not necessary for the edito-
rial board to fully agree with
the content of the articles.
The editorial office has exclu-
sive right to publish all 4D
publications, and the editorial
board has to give its official
approval to all other full or
partial republication or copy
of any kind. All publications
are controlled by the chief
editor or the member of edi-
torial board before they are
sent for the regular double
blind review.*